

PISMA UREDNIŠTVU

DRAGO UREDNIŠTVO!

Ovim putem želim se osvrnuti na minule „Kokićeve dane” kojima sam prisustvovala. Veoma sam sretna što sam imala tu mogućnost. Nastojala sam biti na svemu što je program predviđao. A radujem se što sam stigla i na ekshumaciju. To je jedan religiozno-humani čin koji čovjeka povlači u dubine, na razmišljanje...

Da, svaka točka i sve kao cjelina za mene je jedan veliki doživljaj i obogaćenje. Zahvaljujem Odboru za „Kokićeve dane” na pozivu.

Čestitam Odboru što je uspio složiti i ostvariti jedan tako zamašan i sadržajan program. Po njemu nam se Aleksa toliko uprisutnio, da smo ga onih dana doživljavali kao da je zaista među nama. Kao da smo svi za 40 godina vratili u njegovu i svoju mladost...

Čestitam svima koji su se zalagali da provedu u djelo ideju „Kokićevih dana”. Vjerujem da su im svi naporu dovoljno nagrađeni uspjelom izvedbom i zadovoljnom publikom.

.....

Još i danas mi u duši zanosno odzvanja jeka sa svodova barokne katedrale. Ona je bila vjerni odgovor na gromoglasno pjevanje puka Božjega „Hoćemo Boga”...

.....

Da, tako je bilo! U nedelju 17. kolovoza, na smrti dan sina ravnica, pjesnika i svećenika Alekse Kokića, na završetku „meditativne večeri” valjda nijedna usta nisu šutjela, jer je srce pjevalo.

„O Majko, blagoslovi, žive nam vjere jek!”...

Želim da „Kokićevi dani” donesu ploda na kulturnom i vjerskom polju kod svih ljudi dobre volje, koji teže za idealima, napose kod naše mladeži!

s. Marija Anđelina Kujundžić

S ALEKSANDROM PRED LIKOM MADONE

„Uznesena je Marija na nebo, raduju se anđeli” (Antif.) i svi pravednici u nebu s njima...

Ovoj vojsci radosti danas se pridružuju milijuni vjernog puka. Skupljaju se oni oko Gospodnih svetišta širom ove zemlje, na svim meridijanima i paralelama uz molitvu i pjesmu svojoj bijeloj Kraljici.

Posebno obilježje radosne zahvalnosti ima blagdan Marijina Uznesenija za kršćanski narod s Bačkih ravnica. Ta, u srcu vjerničkog života ovoga kraja, u starom Terezijinom gradu Subotici, danas se već tko zna po koji put (od 1911. god!) slavi „Dužijanca” — zahvala za žetvu. Ove godine je to s jednom naglašenom notom: Trodnevna komemoracija 40-godišnjice smrti svećenika Alekse Kokić, pjesnika „srebrnog klasja”.

On, naš anđeoski nasmiješen Aleksa, tako skladno je znao spojiti plemenitu ljubav prema jedrim klasovima, što se obasjani suncem tiho lelujuju oko bijelih salaša, s onom uzvišenom ljubavlju Sinu Marijinu, koji je htio postati Kruhom života. Isus iz bijele Hostije zapalio je u njegovu čistom srcu tu ljubav još u ranoj mladosti i doveo ga do oltara kao svoga svećenika.

—o—

Radujem se za doživljaj „Kokićevih dana” u Subotici. Bogat je porukom.

U „književnoj večeri” tih dana predavači su nam Aleksu prikazali s toliko istančanog osjećaja za ono pjesnički lijepo na religioznom, socijalnom i rodoljubnom području. Kako li je samo velik iskrsnuo pred nama njegov lirski talenat iz referata „Aleksa ljubitelj prirode”. A prikaz njegova „svećeničkog lika” zanio nam je dušu u krajeve ljepote, gdje se samo klanja i zahvaljuje. — Hvala svima! —

Sve to — i još mnogo više — nosio je Aleksa Kokić u svojoj bijeloj svećeničkoj duši. Zato se ne čudimo što je u svojim intimnim bilješkama zapisao: „Uzmi, Gospodine, iz moje ruke liru, ako će mi ona biti zapreka da postanem dobar i svet svećenik”...

Mislim da smijem ovim značajkama, o kojima smo s toliko zanimanja slušali, dodati još jednu snažnu komponentu:

„Aleksa „Marijanski pjesnik”.

Čini mi se da je njegovo, Euharistijskim Kristom prožeto, biće najsuptilnije zračilo ljepotom upravo kad se nalazio suočice s Majkom lijepe ljubavi. Tamo iz njegove duše naviru oni topli stihovi

„Pjesme o Mariji” u kojoj prepoznaje

„Majku sviju ljudi”. Zato on

„Pred starom Gospinom slikom” zanosno i čeznutljivo pjeva redovnicima

„Čuvarima Gospine slike”. A svojoj

„Bijeloj Gospi” djetinjim pouzdanjem govori:

„Ti slušaš, o Bijela Gospo,

Ti gledaš u svijeće plamene...

Ti moliš za nevine, sirote i male.

O Majko draga, daj,

Moli i za mene!”...

Ali najizrazitije očituje Aleksa svoju Marijansku dušu u pjesmi „Marijino Srce”, koja je toliko puta recitirana na našim vjerskim priredbama, a za naše srce ipak uvijek ima novog čara:

... „O, nije teško biti prezren patnik,

Izranjenom nogom hodati po tlima,

Od njezina smiješka procvjetaju boli,

Marijino Srce za nas ljubav ima”...

U njoj je pjesnik dopustio svom srcu da se razlije uranjajući u tajne Otkupljenja i u sivilu života čovjeka patnika. Ali sve je zaodjeo u kršćansko predanje i djetinju ljubav prema Presvetoj Bogorodici Djevici Mariji.

Završit ću ovo svoje kratko razmišljanje usklikom s pjesnikovih usana:

„Htio bih, da umuknu sva zvona,

da utihnu glasni zborovi ptica,

da čuješ mene ponizno i smjerno,

kako drhtavim glasom zborim:

o Marijo,

ljubim Te bezmjerno!”

Dragi pjesniče, hvala Ti na tvojoj poruci koju si nam ostavio u svom životu i u stihovima!

M. Anđelina Kujundžić

ALEKSA SE VRATIO...

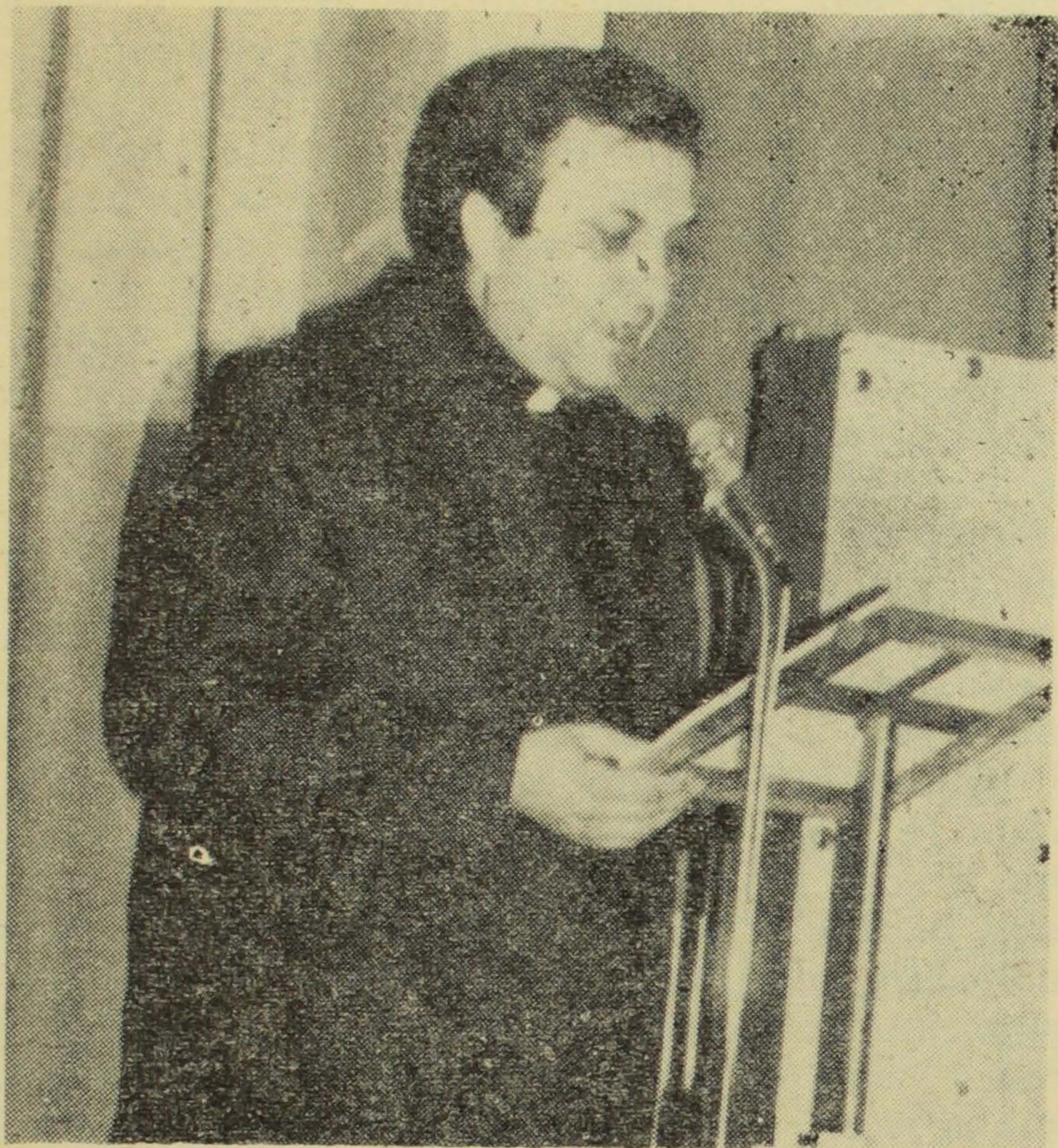
Trebalo je proći skoro pola vijeka da bismo se sjetili pjesnika „bijelih salaša”! Kao i obično, našem narodu treba vremena da prihvati svoje velikane. Iznenađuje veliki odaziv puka u sva tri dana održavanja „Kokićevih dana”, čija organizacija zadivljuje. Aleksa je uspio svojom jednostavnom poetskom riječi da se približi jednostavnom čovjeku, a to je i te kako vrijedno! Jer naš je čovjek u svojoj biti veoma jednostavan. Vjieran Bogu i njivi (ovom posljednjem pomalo i nevjieran u zadnje vrijeme), pa zbog toga gubi svoje vlastito Ja. U ovim vrelim danima kolovoza kao da se malo probudio, vjerujemo na bolje, tj. da se opet vrati svojoj njivi i salašu koji tako stravično djeluje osamljen u beskraj masne i čudljive crnice.

Ne bi li „Kokićevi dani” trebali da žive i u slijedećim godinama koje su pred nama...?

„KOKIĆEVI DANI“

SUBOTICA

15 – 17. VIII 1980.

Lazar Ivan Krmpotić

Aleksina prisutnost

„Mnoga će se mladost dići nad visine
po stihu tvome u kom srce živi.

Jer svaki je pjesnik — vjesnik visine,
iako su putovi njegovi sivi...”

Ovim se je stihovima oprostio hrvatski pjesnik Jeronim Korner, od Alekse Kokića, ravno pred 40 godina. Silna je proročka poruka sadržana u ovim pjesnikovim riječima. Samo ovako nadahnuti srca mogu osjetiti koja je poruka jednog pjesnika u životu Opće ili mjesne Crkve. Svaki je pjesnik svojevrsna karizma-dar za ljudsko društvo. Na poseban način to vrijedi za pjesnika vjernika, za pjesnika kršćanske inspiracije, kakav je bio naš Aleksa Kokić.

Pjesnik ima posebno razvijeni osjećaj za ono dublje, mi kršćani kažemo, Božje u stvarima, koje nas okružuju, vidi njihovu izvanrednu ljepotu, čuje njihovu poruku, razumije govor stvari i zna sve to pretočiti u naše ljudske riječi i ponuditi da svi mogemo postati dionici toga bogatstva. Dvostruko je veći dar, kada je pjesnik vjernik, izvježban slušati Boga ne samo u govoru stvari, nego u snazi Božje Riječi i Otajstva u kojima se je On objavio po Isusu Kristu. Crkva je svjesna da je Bog svakim danom uvodi u sve dublje tajne svoje Objave. On to čini na različite načine. Putem crkvenog učiteljstva, putem svo-

jih svetih, putem naučavanja teologa, ali i putem umjetnika. Umjetnik u ovom slučaju pjesnik postaje posebni dar jednoj mjesnoj ili narodnoj Crkvi. Njegova prisutnost, ukoliko je otvoren Božjem djelovanju, postaje jedno pravo bogatstvo, koliko za sam trenutak pjesnikova života, toliko, a možda i više za vremena koja nadolaze. Pjesnik otkriva Božju poruku konkretnoj Crkvi, bilo da produbljuje otajstva Božje prisutnosti ili doziva u svijest zaboravljenu dimenziju Božje objave. To proživljeno iskustvo pjesnik sabire i pretače u stihove i tako, doduše u nešto oslabljenoj formi, daje zajednici vjernika. Što ga više ta poruka prožima to on sam postaje ta utjelovljena poruka, duhovno blago koje ostaje i poslije pjesnikove smrti. Budući da mi vjernici znamo da se naš život samo „mijenja a ne oduzima”, da poslije smrti naš život postaje još intenzivniji, jer smo potpuno sjedinjeni s Kristom, to pjesnikova poruka dobiva na milosnom intenzitetu. Pjesnik je dar Crkvi, on je poruka jednoj mjesnoj Crkvi. A Crkva je otajstveno Tijelo Kristovo, dakle svaki od nas doprinosi izgradnji toga Tijela. Zato pjesnik vjernik prožet Božjim duhom postaje pravi Božji kapital od kojeg žive naraštaji i to ne samo u smislu nadahnuća i poticaja, nego je to milosni plog, u nekom smislu duhovna glavica, koja sama u sebi predstavlja izvanrednu vrijednost za život Crkve. Zato je Crkva dužna s vremena na vrijeme osluhnuti što joj to Bog poručuje ovim svojim darovima. To osobito vrijedi za mjesne Crkve. To je smisao jubileja i obljetnica ovih velikana. Ne samo da oživimo uspomenu na njih nego još više na onu poruku koju njihov život i djela sadrže. To je u konačnom smislu i razlog štovanja svetih. I Crkva Božja u Bačkoj ovih se dana sabire, da čuje što joj to poručuje Aleksa Kokić. Ona je svjesna da je Aleksa Kokić živ i da je sjedinjen s Isusom i po njemu sa nama koji još živimo ovdje na svijetu, ali želi čuti što joj on to danas želi poručiti u čemu je želi korigirati, jer on već danas vidi stvari iz Božje perspektive i u Duhu Svetome, a nesumnjivo je ljubi danas još jače nego za svog zemaljskog života.

Aleksa Kokić je rođen u toplom obiteljskom ognjištu Ane (Nanike) Miković i Ivana Kokić 14. listopada 1913. godine u Subotici. Raste i duhom se razvija u zdravom obiteljskom ozračju, koje će kasnije toliko puta opjevati u svojim stihovima, kao ljubav prema majci, sestri i cijeloj obitelji. Po završenoj pučkoj školi, nastavlja svoje školovanje najprije u subotičkoj građanskoj školi. Tu životopisci posebno ističu ulogu vrsnog odgojitelja, rodoljuba i vjernika Ivana Malagurskog, koji je vjerojatno među prvima otkrio talenat u mladom Aleksi i bio mu prvi savjetnik u pisanju stihova. U dobi od 16 godina osjeća Božji

poziv na svećenstvo te prelazi iz subotičke gimnazije u travničku isusovačku klasičnu gimnaziju. Tu publicira u „Travničkom smilju” svoje stihove „Dače, uči!”. Tu je eto provrlo vrelo koje će se kroz period od desetak godina preliti kao bujica svojim nadahnutim stihovima, pripovjestima, igrokazima, člancima, historijskim prikazima i prijevodima, preko četrdeset hrvatskih uredništava, da neke stvari ostanu nedopjevane u rukopisu, a neki njegovi stihovi budu i uglazbljeni. Među ovim djelima, dvije zbirke pjesama izlaze za njegova života: „Klasični pjevaju” i „Zvona tihe radosti” i treća posthumno „Srebrno klasje”, te studija o Bunjevcima i Šokcima. Po završenoj gimnaziji odlazi u Zagreb na teološki fakultet. Ovdje se mladi Aleksa susreće sa tolikim predstavnicima hrvatskih literarnih krugova, osobito sa onima kršćanske orijentacije. Tu će se iskovati njegov vjernički i svećenički, kao i pjesnički i rodoljubni karakter. Na Petrovo 1937. godine je zaređen za svećenika u subotičkoj katedrali. Poslije ređenja djeluje kao duhovni suradnik Mons. Blaška Rajića, što je opet bila svojevrsna provjera njegovih ideala u svakidašnjici života na domaćem bačkom tlu. Već slijedeće godine odlukom biskupa Budanovića odlazi na studij slavistike u Zagreb, sa nakanom da postane profesorom na katoličkoj gimnaziji koju je spomenuti biskup kanio otvoriti u Subotici. Ovaj ga je studij trebao formirati ne samo za stručnog predavača nego za pjesnika i literatu. Studij slavistike ga povezuje sa ostalim slavenskim narodima, Česima i osobito Slovacima. U tom smislu je posebno značajan njegov put po Slovačkoj i poznanstvo sa još živućim slovačkim pjesnicima katoličke orijentacije Rudolfom Dilongom i Andrejem Žarnovim. Međutim studij nije uspio završiti, jer je bio pozvan u Cetinje na odsluženje vojnog roka, gdje je nakon tri dana službovanja preminuo 17. kolovoza 1940, u 27-oj godini života. Subotička kulturna i vjerska javnost sa bolom se oprostila od mladog svećenika-pjesnika, a njegovo tijelo položila u toplo krilo bačke rod-

ALEKSA KOKIĆ

MAMINE OČI

Dva jezera blaga
gdje se dobrote vali
i ljubavi prelijevaju,
u kojima tihe luči
odanosti, žrtve
sagorijevaju.

Dvije goruće zvijezde
da životne staze
djetetu kazuju.
Dva zrcala sjajna,
gdje se dani sunca
i oblakom skrivi
odrazuju.

Dva izvora bistra
utjehom svijetle,
kad trn se u mlado
srce zarine;
dva biserna zrna,
dvije zrake tople,
dva svoda nebeska:
drage oči mamine!

ne mu grude. Tako je eto Gospodin ispleo taj život koji je po našem ljudskom sudu nalik na nedopjevanu pjesmu. No u Božjim očima Aleksa je bio zreo. Svojim patnjama i svojom smrću kao da je ovjerovio sav onaj zanos za Božje ideale, koji su tako duboko proželi njegovo stvaralaštvo, a nama je ostavio u baštinu jedno dublje proživljeno spoznanje Božje ljubavi. Kako nam ju je znalčki znao otkriti u toj našoj skromnoj sredini u lelujanju žita na našim njivama, u pjevu ševe, u ljepoti naših crnih izoranih brazda, u toploj i slatkoj riječi „nane” u mirisu žutih tunja, u salašu sred zelenih polja. Ostavio nam je prepjevano i za svoje vrijeme proživljeno Evandjelje, poruku spasa pretočenu u našu slatku ikavicu i time nas uputio da se Evandjelje mora stalno pretakati ne samo u lijepe izričaje, nego iz pokoljenja u pikoljenje pretakali u uvijek žive i uvijek nove forme življenja u svim njegovim oblicima ovdje i sada. Kušao nam je otkriti toplo i plodno krilo svete Majke Crkve. Približit nam je htio svu onu našu veliku i proslavljenu braću, koja su prošla ovim svijetom noseći baklju svjedočanstva za Isusa Krista. Rodoljublje za Aleksu je svetinja u koju se posumnjati ne može, a da se time ne zaniječe samoga sebe; jer samo čovjek koji ljubi svoje sposoban je biti prijatelj svakoga čovjeka i naroda. Kao da je učio iz istog evanđeoskog kodeksa rodoljublja, učio sa papom Wojtilom, koji ni u jednoj zgodi ne propušta istaći sa ponosom da je sin poljskog Naroda i Crkve, ali baš kao takav sposoban je zagrliti cijeli svijet, Crnca iz Kameruna i Poljaka, Braziljanca i Hrvata. S tom sviješću Aleksa nas poziva na gradnju kozmičkih odnosa, preko sveobuhvatne ljubavi prema svim ljudima, svim stvorenjima i prema cijeloj mrtvoj stvarnosti koja se giblje prema svojoj Omega Isusu Kristu i po njemu u Duhu Ocu do točke da Bog bude sve u svemu.

LIK

ALEKSA KOKIĆ:

SIĆANJE NA NANU

Usamljen kada idem ispod visokih kuća
gledeć seljanke povezane maramom,
kako prolaze žurnim koracima,
sićam se tebe, nane,
i vidim te zamišljenu, brižnu
na našim uskim
i tihim sokacima.

Kad vidim s dičicom srićne matere,
zašto se opet uspomene na te
drage i tople
ređaju u dugom nizu?
I osićam da si ti,
kuća nam, bašča i crkva
očima beskrajno daleko,
a srcu — tako blizu.

Kad mi je duša ogledalo oblačnog neba,
meni je u ovoj varoši
kao u grobu.
Misli tugom okovane,
jer ode nikog nemam,
ko bi me i bez riči razumio
i utišio...
kao ti, slatka moja nane...

Raspored priredbi

DRUŽIJANCA, 15. VIII 1980.

Dužijanca je žetvena svečanost, dan zahvalnosti Bogu što je godišnja žetva sretno i uspješno dovršena.

Na salašima, među žeteocima, slavila se dužijanca od davnina, a kao vjersko slavlje u crkvi slavi se od 1911. godine kada ju je kao zahvalnicu organizirao u crkvi sv. Roka župnik Blaško Rajić uz suradnju Katoličkog divojačkog društva. Brzo je ta proslava prenešena u crkvu sv. Terezije, gdje se i u naše vrijeme svake godine slavi na blagdan Velike Gospe.

Ove godine proslava dužijance uklopljena je u »Kokićeve dane« kada obilježavamo 40. godišnjicu smrt subotičkog hrvatskog pjesnika A. Kokića. Za to ima dva razloga: prvo, baš u ove dane pada 40. godišnjica kratke bolesti i smrti našeg pjesnika, a drugo, Aleksa je volio dužijancu, sudjelovao u njenoj proslavi u crkvi i napisao je svoje najljepše pjesme o zlatnim klasovima, žitnim poljima i bijelim salašima.

Aleksa je vrlo poletno pisao o dužijanci:

— Sa naše nepregledne ravnice nestalo je divnog pšeničnog mora, utihnuo je šum zrelih klasova, prestala je pjesma veselih risara. Zlatno je zrnje napunilo prazne ambare, ispod mlinskog kamena već se sipa bijelo brašno da se iz njega ispeče mirisni kruh.

Ispunila se eto čeznuća, ostvarilo se nadanje, učvršćena je vjera u duši ljudi, jer nebo je blagoslovilo beskrajne napore, uslišilo je molitve, nagradilo ufanje sinova ravnice. A oni sretni i presretni što ih jedini Bog nije ostavio, napustili su danas svoje tihe domove, svoje bijele salaše da pred oltarom Svevišnjega dadu zahvalu nad obiljem nebeske plaće.

Kruna od zlatnog klasja trepti pred Božjim oltarom; kruna koja u sebi krije pjesmu zrelih klasova; kruna koja u sebi nosi svu ljubav, vjeru i nadu naših salašara; kruna koja je odraz napora, pregaranja i patnja, a ujedno i našega ponosa, uspjeha pobjede. I zato nema ljepše slike, uzvišenijeg prizora i dirljivijeg časa od onoga kada u svečanosti Dužijance božanskom ljubavi sjedinjenih srdaca pred Božjim prijestoljem pjevamo i molimo se da nam sveožna Božja ruka i nadalje štiti naše drage njive, bijele salaše i brojne obitelji.

Zato i jeste najljepši blagdan ravnice i našeg seljačkog svijeta Dužijanca, koja na najdivniji način veže život naših ljudi za svoju Crkvu. —

(Subotičke novine, XX, 21. VII 1939. broj 29. str. 5.)

Ove godine proslava dužijance imala je svoj uobičajeni oblik: bandaš Joso Kujundžić i bandašica Ruža Radnić došli su na žitom ukrašenim karucama pred katedralu, gdje ih je, uz okupljeni puk, dočekala grupa mladeži u bunjevačkoj narodnoj nošnji, a tamo su s njima bili bandaši i bandašice, sa svojim prikaznim darovima, iz drugih mjesta, gdje je također proslavljena dužijanca, kao što su Sombor, Bajmok, Žednik, Đurđin i Mala Bosna.

Bandaša i bandašicu dočekala su dva člana crkvene općine i povelili su ih prema crkvenim vratima, gdje ih je dočekao katedralni župnik Franjo Vujković uz asistenciju svećenika i pratnju ministranata. Zatim je povorka svečano ušla u crkvu.

Ove godine bandaš i bandašica donijeli su kao prikazni dar bunjevački salaš izrađen od slame (rad Marije Ivković Ivandekić i Kate Rogić), a uz to je mladež donijela za prikazni dar kruh, vino i grožđe.

Za vrijeme euharistijskog slavlja čitani su stihovi Alekse Kokića, a Katedralni zbor »Albe Vidaković« pjevao je misu koju je skladao o. Stanko Vasilj. Zbor je uvježbala s. Mirjam Pandžić, a dirigirao je skladatelj.

Donošenje prikaznih darova za vrijeme sv. mise Zahvalnice

Poslije svete mise bila je zahvalna procesija oko crkve, a uz ostali puk sudjelovali su katedralni bandaš i bandašica i svi ostali bandaši i bandašice sa svojim prikaznim darovima, a s njima grupa mladeži u bunjevačkoj narodnoj nošnji.

Pod sv. misom vlč. Andrija Kopilović je održao prigodnu propovijed. Na početku je naglasio da ima više razloga zašto smo se na ovaj dan skupili u ovoj našoj velebnoj katedrali:

»Danas je dan kada Crkva, sva rascvjetana i zanešena slavi svoju prvu otkupljenu Kćer. Kad Crkva sva u zanosu svetkuje najveći blagdan Kristove Majke, njezinu proslavu u nebu, dušom i tijelom.

Danas je dan kada naš narod već dugi niz godina ispunja ovu crkvu, u kojoj pod ovom velikom misom daje Bogu zahvalnost za jedre klasove, za plodove zemlje, za sve ono što marne ruke seljaka i radnika tokom godine siju i žanju, za sve ono što nam Bog u ljubavi svojih dariva.

Danas je dan kada se naš grad sjeća svoga vrloga sina, našega pjesnika Alekse Kokića i želi da kroz tri dana dade oduška srcu koje ga ljubi i da pokuša vratiti dug kojim je Aleksa Kokić zadužio Hrvate ovoga kraja svojom evandeoskom lijepom riječju, svojim lirskim zanosom i svojim lijepim hrvatskim izričajem.

Ovo naše kratko razmišljanje htjelo bi biti ujedno i veličanje ova tri razloga našega okupljanja.« —

Govoreći o ljubavi Božjoj prema čovjeku, A. Kopilović je rekao:

»U našem vjerskom doživljavanju ništa nije tako lijepo, ništa nije tako snažno, ništa tako zanosno, ništa tako puno pouzdanja kao vjerovanje, kao spoznavanje velike istine da Bog čovjeka ljubi.

Najveće što čovječje srce može osjetiti, najveće što čovjek vjernik može imati, potiče od spoznaje i osjećanja sigurnosti u Božjoj ruci.

Naš pjesnik Aleksa svima nama kaže:

»Od tog sretnog i presretnog časa
iz svega srca ja ljubim sve više
te ruke blage,
koje štite naše
rodne duge njive, ljude i salaše,
koje polju daju i sunca i kiše,
koje cvijećem sitnim kite ravni gole,
o, te ruke blage ja ljubim sve više,
jer i one mene
mного, mnogo vole.»

(»Radost moje duše«, zbirka »Klasovi pjevaju«, s. 63.)

»Ta spoznaja da te ruke Božje u život šalju i uzdržavaju čovjeka, ukrašavaju ovu našu divnu zemlju, ove lijepe široke ravni i daju plod zlatnome klasu, spoznaje da se nalazimo u toj ruci nas vjernike pobuđuje na osjećaj sigurnosti i duboke opće radosti.

Zato je pjesnik Aleksa zapjevao da od tog sretnog časa ne može više mirovati, jer te blage Božje ruke njega mnogo, mnogo vole.« —

Poslije razmišljanja o ovoj velikoj istini o Božjoj ljubavi, govornik je nastavio:

»Druga misao ovoga razmišljanja jeste činjenica da je Bog čovjeka poslao u život i obdario svekolikim najvećim darovima, obdario ga je darom života i darom vremena. (...)

Što čovjek može na zemlji, u životu najviše ostvariti, jest ono da ostvari sliku, da ostvari plan, da ostvari ono što Bog po njemu želi ostvariti. (...)

Bog je sam ljubav, Bog je sam dar... On svojim velikim darom poziva čovjeka na razgovor, na dijalog, na suživot, na božanski život po vjeri i milosti.

Dakle, možemo govoriti: »Ja i moj život i moje vrijeme«, ali najvažnije je da li taj život, to vrijeme u skladu sa Božjim planom, koji je on stvorio više nego mi, jer nas ljubi više nego mi.« —

Govoreći o ljudskom radu, govornik je naglasio da je Bog stvorio prirodu, i čovjeka je ostavio da je usavršava, ali: »Čovjek u radu ne može biti sretan i uspješan i ne može imati duhovnog zadovoljstva ako zaboravi da je sustvoritelj, da je suputnik i suradnik Božjeg plana.« (...)

Prizor iz III čina igrokaza — Anica sa svojim sestrama

»Čovjek koji hoće da oseti radost u radu, mora imati pred sobom Boga stvoritelja i svijest da radi Božje djelo, mora biti svijestan da njegov posao bez božjega blagoslova nije dovršen i nije moguć.« (...)

— »Aleksa Kokić se zanosio slikom idile na selu koje više nema i on je pisao:

»Gledam razdraganog seljaka kako zrnje baca, pritom nešto šapuće tiho i nježno, (kad djeca majci govore takvi su njihovi glasovi). U njihovim očima čita se radost, on u duhu vidi: obasjanim brazdama zori žito, spuštenih glava pjevaju jedri klasovi.«

(»Obasjane brazde«, zbirka »Klasovi pjevaju«, s. 30.)

Poslije govora o odnosu čovjeka prema duhovnim vrijednostima u poslu i radu, govornik je završio naglašujući da čovjek uvijek mora biti zahvalan za Božju ljubav. Pjesnik Aleksa ima nekoliko pjesama gdje je izrazio iskrenu zahvalnost, na primjer pjesma »Zahvalnica« (Klasovi pjevaju, str. 60.).

Dužijanica je blagdan zahvalnosti. Ona u svom nastajanju i u svojoj bitnosti nije izražaj narodnog veselja, nego izražaj zahvalnosti. Danas treba da se čuvamo da pored vanjskog slavlja naša srca ne ostanu prazna.

Vlč. Andrija Kopilović je ovu oduševljenu i duboko misaonu propovijed završio čitanjem Aleksine pjesme »Molitva Gospodinu« (zbirka Srebrno klasje, str. 104-105.).

KOKIĆEV IGROKAZ »ANICA SE VRATILA«, 15. VIII 1980.

Na blagdan Velike Gospe poslije podne dvorana u sjemeništu »Paulinum« bila je premala da primi sve mlade i starije koji su željeli prisustvovati predstavi Kokićevog igrokaza u tri čina »Anica se vratila«

Prije početka predstave vlč. Bela Stantić obratio se svima prisutnima ovim riječima:

— Pozdravljam našeg oca biskupa Matiju Zvekanovića i sve druge goste koji su sa ljubavlju došli na ovu priredbu da počaste našeg dragog Aleksu, čije smrti se sjećamo ovih dana. Ovom zgodom onima, koji vole Aleksu pripremili smo ovaj igrokaz »Anica se vratila«, koji je Aleksa, napisao, ali nije nigdje objavljen.

Danas prije podne u katedrali Dužijanica je bila protkana pjesmama našeg Alekse, ali među nama nije bio naš otac biskup, jer je bio spriječen drugom dužnošću i zato ga sada pozivam i molim da otvori ove Kokićeve dane«, —

Biskup Matija Zvekanović je rekao:

— Kako sam pozvan to rado činim i ovim otvaram »Kokićeve dane« na spomen njegove smrti, njegove blažene smrti, koja se dogodila prije 40 godina na Cetinju.

Otvarajući ove »Kokićeve dane«, sa nekoliko riječi moram reći zašto su upravo ova tri dana uzeta u »Kokićevim danima« od 15. do 17. kolovoza.

To su dani kratke bolesti i smrti Alekse Kokića prije 40 godina. U tim tragičnim danima po pokojnika, a i za našu Biskupiju s njim je bio franjevac o. Fabijan Buble. On svjedoči o posljednjim danima našeg Alekse. To njegovo svjedočenje objavljeno je u zbirci pjesama pokojnog Alekse Kokića »Srebrno klasje« (Subotica 1962.) —

Poslije čitanja nekih odlomaka iz knjige, otac biskup je nastavio:

— Organizacioni odbor »Kokićevih dana« je javno pozvao sve naše drage Subotičane, koji se sjećaju pokojnog Alekse, ili su za njega čuli. Pozvane su sve njegove kolege, koji su još živi. Svi nisu mogli doći, ali su mnogi poslali svoj pozdrav sudionicima ove komemoracije i sjećaju se pokojnog Alekse. —

Zatim je otac biskup pročitao nekoliko pozdrava i završio je riječima:

— Ima i drugih odziva onih koji nisu bili kolege pokojnika, ali su bili ljubitelji njegove poezije i poštivaoci njegovog dragog i milog svećeničkog lika.

U ovom igrokazu i u točkama, koje će biti na programu ova tri dana, vi ćete osjetiti njegovu vedru, plemenitu, čistu, bijelu dušu, koju je odražavao u svome liku, u svojem ponašanju, u svojim susretima, u svojim djelima i u svojim pjesmama.

To nek_a je dovoljno i molim da počne... —

Zatim je izveden Kokićev igrokaz u tri čina »Anica se vratila«. Igrokaz je izvela ženska mladež i u igru je unijela svoj mladalački polet. Svi su se trudili da pojedine likove što uvjerljivije predstavljaju, pa su zaslužili iskreno priznanje.

U rediteljskom radu je uspjela s. Ivana Cvijin uz stranu pomoć vlč. Bele Stantića. Njihova je velika zasluga i dugujemo im zahvalnost.

Predstava je sa razumijevanjem prihvaćena od publike, jer obrađuje stari i uvijek aktuelan problem bunjevačkih salaša što mladi odlaze u grad, ali tamo se teško snalaze i teško podnose svakodnevna poniženja. Tako je i Anica otišla u grad, ali tamo doživljava samo neugodnosti.

Gledaoci su s olakšanjem primili rasplet Anicine nesreće kad se ona vratila na selo, gdje će biti sretna, ali svi smo osjetili da je nesreća u tome što je sve manje onih koji se vraćaju svom ognjištu.

Koliko je ovaj igrokaz bio blizak gledaocima, osjetilo se za vrijeme predstave i svi su ponijeli ugodno raspoloženje, jer su vidjeli nešto što im je blisko.

Ova priredba je imala i glazbene tačke:

Iza prvog čina dječji zbor je otpjevao skladbu D. Denačića »Jutro na salašu« na tekst Alekse Kokića.

Iza drugog čina je ženski zbor otpjevao skladbu »Bačka« Zdenke Kočonda na tekst Alekse Kokića.

Zbor je svojim nastupom oduševio publiku

Prizor iz III čina igrokaza — Žene prepričavaju što je bilo s Anicom

Oba zbora je uvježbala i na glasoviru pratila s. Mirjam Pandžić i njena je zasluga za velik uspjeh tih glazbenih točaka, koje je publika prihvatila s velikim zadovoljstvom.

Isti dan, u predvorju sjemeništa »Paulinum« priređena je izložba o životu i radu pokojnog Alekse Kokića.

U prvom dijelu, nizom fotografija prikazan je Aleksa u krugu obitelji sa roditeljima, sa braćom i sestrama. U drugom dijelu su bile izložene fotografije iz vremena kad je Aleksa bio gimnazijalac — sjemeništarac u Travniku, bogoslov u Zagrebu i mladomisnik u Subotici. U trećem dijelu su bile izložene fotografije o njegovom veličanstvenom sprovodu u Subotici 23. VIII 1940. godine.

Osim toga, bili su izloženi i neki izvorni rukopisi Aleksinih pjesama i njegove objavljene zbirke uz druge neke predmete koji su ostali iza njega kao draga uspomena.

Izložbu je sa mnogo truda i vještine priredila s. Ivana Cvijin a, pored drugih, najviše joj je pomagala Marija Bačlija.

Svima onima koji su Aleksu poznavali, ova izložba je pomogla da obnove drage uspomene, a oni, koji nisu osobno poznavali pokojnog Aleksu, mogli su upoznati njegov plemenit lik i njegova pjesnička djela.

Zato smo svi zahvalni priređivačima na ovom uspjelom poduhvatu i zaslužuju svaku čestitku.

PRIJENOS KOKIĆEVIH ZEMNIH OSTATAKA, 16. VIII 1980.

Na blagdan sv. Roka, poslije podne uz prisustvo velikog broja rodbine, prijatelja i poštovalaca pokojnog pjesnika Alekse Kokića obavljen je prijenos njegovih zemnih ostataka u obnovljenu zajedničku svećeničku grobnicu na Bajskom groblju u Subotici.

Mrtvački kovčeg bio je izložen u Peićevoj kapelici, gdje smo mogli još jednom odati počast zemnim ostacima dragog pjesnika Alekse.

U 16 sati je počeo pogrebni obred pod vodstvom subotičkog biskupa Matije Zvekanovića uz sudjelovanje pomoćnog zagrebačkog biskupa dr Đure Kokše i brojnog svećenstva.

Na početku pogrebnog obreda biskup M. Zvekanović toplim riječima se obratio prisutnima:

— Dragi rođaci pokojnika, braćo i sestre, koji ste se ovdje okupili da iz ove kapele po drugi put otpратimo zemne ostatke našeg nezaboravnog, dragog, milog i duši našoj tako blizog Aleksandra Kokića.

Već sam jučer u »Paulinum« govorio da je franjevac o. Fabijan Buble pisao o bolesti i smrti pokoj-

nog Alekse Kokića. To je svjedočanstvo očevica kod njegovog prelaza u vječnost, prije 40 godina, na Cetinju.

Otac Fabijan Buble je bio kolega pokojnog Alekse na Cetinju kao vojnik. On, pored ostalog, piše:

— U večer 15. VIII tužio mi se da ga boli želudac.

16. VIII vrativši se iz crkve, našao ga gdje leži u ambulanti na mojem krevetu. Boli su bile jake. Odmah ga doktor u 6.30 sati uputi na nosilima u bolnicu. Posjetio sam ga u 3.30 sati iza podne te ga pitam kako je. Tiho mi je šaputao da će sutra imati operaciju i da ga se mi svećenici sjetimo u svetoj Misi. (Sutra smo sva trojica rekli za njegovo zdravlje sv. Misu.). Pitao me je šta ima novo. (...)

Ostao sam kod njega dok je bilo dozvoljeno.

Obećao sam mu da ću slati bolničara, kad ja ne budem mogao doći, te neka me po njemu obavijesti. Pozdravim se i odem.

U 10 sati navečer — već sam spavao — probudio me je vojnik da hitno odem u bolnicu, jer je Aleksu

Subotički biskup Matija Zvekanović i zagrebački pomoćni biskup Dr Đuro Kokša u pogrebnoj povorci

slabo. U 10,15 sati već sam bio tamo, te mi doktor kaže da je Aleksa operiran od ileusa. Stanje je opasno, te nek odem po župnika ili da mene delegira da učinim što je potrebno.

Aleksa me pozvao. Upitam ga da li želi da dođe župnik. Pošto je zaželio, pođem do župnika i obavijestim ga. Župnik ga ispovijedi, zatim mu podijeli pomazanje. Tješio ga je i sokolio, obećavši mu da će sutra donijeti sv. Pričest.

— Zar da ovako mlad umrem? — reče Aleksa župniku.

Na rastanku župnik mu kaže: »Do viđenja«.

Aleksa odgovori: »Do viđenja u nebu«.

To je bilo oko 11,30 sati u noći.

Plakao sam, te me doktor pošalje napolje.

Uđem opet oko pola noći, donijevši iz hotela limun i davao sam mu sok. Osjećao je jaku bol.

Da ne vidi moj plač, udaljim se. Zvao me je rukom.

Približim se i tiho mi je šaputao:

— Pozdravi mi biskupa, Bunjevačke Hrvate, pozdravi svećenstvo, franjevce, hrvatske književnike.

— Nemoj tako — prekinem ga.

— Za svaki slučaj — odgovori i nastavi:

— Pozdravi mi moje roditelje, rodbinu, prijatelje, znanice, Žilića... Izrecite 15 intencija na nakanu darovatelja. Novac je uz moj novac.

Udaljim se plačući. (...) Reče mi opet tiho:

— Žao mi je da moram umrijeti u tuđoj zemlji... Barem da sam kod svojih... (...)

Uzdisao je. Plakao sam. Videći to, doktor me pošalje u četvrtu. To je bilo oko jedan sat u noći.

17. VIII u 4,30 s. rekao sam sv. Misu za njegovo zdravlje, a iza mene ostala dva kolege.

Ujutro u 5,15 sati bio sam u bolnici. Otvorivši lagano vrata, uđem u sobu. Iako je bio na dnu sobe, ipak je čuo i bacio je dva puta pogled na mene. Bolničarka me potjera, prijeteći da će me javiti doktoru. (...)

Iza rada oko 8,30 sati pitao je trupni ljekar što je od đaka. Jave mu da je umro oko 7,30 sati.

Pohitam odmah. Bolničari mi nisu dali da uđem, jer je zabranio doktor.

Obavijestim župnika. Uzmem robu svećeničku, po nalogu župnika, i otiđem u bolnicu. Dođe i župnik te se pomolimo za pokoj njegove plemenite duše. (A. Kokić: Srebrno klasje, Subotica, 1962. str. 196 — 198.)

Kad je pročitao odlomke ovih uspomena, biskup M. Zvekanović je rekao:

»— 17. kolovoza stigao je brzopuz u Suboticu o Aleksinoj smrti. Poslije toga, 22. kolovoza je donešen u Suboticu u prostorije Subotičke Matice, odakle je 23. kolovoza slijedio onaj velebitni sprovod, koji se svima, stariji se toga sjećaju, utisnuo u spomen, u srce i dušu i za kojeg možemo reći da takvog Subotica ranije nije vidjela i možda nikada više neće vidjeti.

40 godina od toga dana Aleksa je počivao u raki u ovom groblju.

U konstelaciji ovih svećanih dana odlučili smo da njegovi zemni ostaci budu prenešeni u novo uređenu zajedničku svećeničku grobnicu i da tamo čeka uskrsnuće mrtvih.«

Govoreći o prolaznosti tijela, o besmrtnosti duše, o našoj vjeri u uskrsnuće i život vječni, otac biskup je rekao:

»Čovjek ostaje među ljudima po plemenitosti svog čovječjeg, ljudskog života, po veličini i značajnosti svojih djela, svoje duše, svoga čovječtva i svojih ljudskih moći. Zato danas rado prenosimo Aleksine zemne ostatke u čvrstoj vjeri i nadi Aleksinog uskrsnuća, u čvrstoj vjeri i nadi našeg uskrsnuća i da ćemo se sastati sa Gospodinom.«

Zatim je nastavljen pogrebni obred. Zbor je pjevao psalam:

U dom ćemo Gospodnji radosni poći.

Obradovah se kad mi rekoše:

»Hajdemo u dom Gospodnji.«

Poslije ovih svećanih melodija psalma, otac biskup je u ime svih nas molio Gospodina za pokojnika:

Bože, koji ravnaš životom i vremenom svih ljudi, ponizno Ti preporučujemo ovoga Tvoga slugu, pokojnoga Aleksu, kojeg smo zbog prerane smrti prije 40 godina oplakivali, tokom ovih godina u ljubavi rado smo ga se sjećali, što danas ovim vanjskim činom potvrđujemo.

Daj da u blaženstvu Tvojega doma bude jak i vječno mlad po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Poslije pogrebnog obreda u kapelici, povorka je krenula prema zajedničkoj svećeničkoj grobnici, novom prebivalištu zemnih ostataka našeg pjesnika. Šest sjemeništara i bogoslova, koji su bili obučeni u bijele toge, nosili su mrtvački kovčeg uz pratnju oba biskupa, svećenstva i puka.

U duši su nam odzvanjale Aleksine zadnje riječi i pozdravi, dok je zbor pjevao psalam:

Vječna je ljubav Njegova.

Zahvaljujte Bogu, jer je dobar,

jer je vječna ljubav Njegova.

Poslije pogrebnog obreda, a prije polaganja mrtvačkog sanduka u grobnicu, vlč. Blaško Dekanj je održao govor o blagoj uspomeni na pokojnog pjesnika Aleksu Kokića.

Sjemeništarc i bogoslovi nose mrtvački kovčeg sa zemnim ostacima A. Kokića uz pratnju najbliže rodbine i naroda

Blaško Dekanj

GOVOR U POVODU PRIJENOSA KOSTIJU
POKOJNOG ALEKSE KOKIĆA 16. 8. 1980.

Poštovani prisutni slušatelji!

Bilo je to upravo prije 40 godina, kada je kao grom iz vedra neba projurila vijest od Cetinja do Subotice da je svećenik Aleksa Kokić umro.

I mi smo se u tom povodu, o 40. obljetnici njegove smrti ponovno ovdje okupili na našem dragom, drevnom Bajskom groblju, kažem: dragom, jer uglavnom svi mi ovdje imamo nekog pokopanog, nekog od naših najdražih i najbližih. Skupili smo se da pred zemnim i ovdje pred nama prisutnim ostacima evociramo taj žalosni događaj, da se kao ponovno susretamo sa našim nezaboravljenim pokojnim Aleksom. Kažu da nije uputno otvarati i ponavljati donekle zacijeljene rane i jednom preživjele žalosti, ali je nekada upravo potrebno, ako se hoće nešto duboko i značajno doživjeti, da se obnovi, ponovo doživi i učini prisutnim u našem životu. Mi to upravo sada činimo.

Imamo pred nama njegovo mrtvo tijelo, koje smo prije 40 godina stavili na vječni počinak na drugom uglu ovog groblja. Prenosimo ga, zaštićujemo ga, trgamo iz zaborava i uništenja, kao da bismo htjeli da opet bude živ među nama. Postavljamo ga u ovu grobnicu kao njegovo novo prebivalište da više privuče pažnju prolaznika i naših savremenika i čitavog našeg življa, da uspomena na njega bude življa i da anđeo, koji stoji pod baldahinom njegove nove grobnice, upozori na poruku koju on nama i sada poručuje.

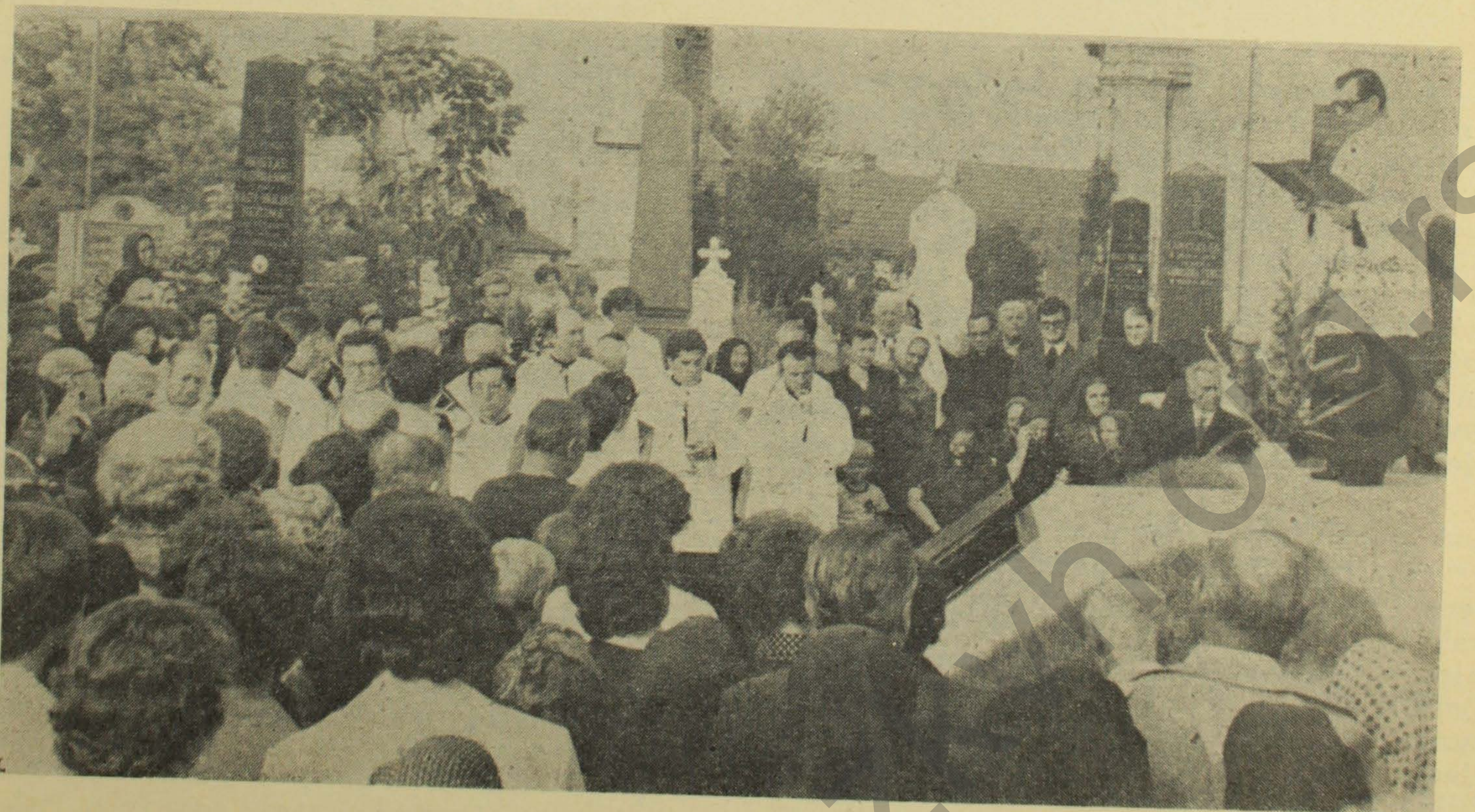
(Zatim je govornik iznio biografske podatke Alekse Kokića i poslije toga je nastavio:)

Godinu dana pred diplomu Aleksa je pozvan u vojsku na odsluženje vojnog roka na Cetinje, gdje je nenadano i neočekivano umro.

Od 15. do 17. kolovoza, dok je umirao, a bili su to teški časovi borbe života i smrti, smrt je bila jača i Aleksa je umro 17. kolovoza 1940. god. u 7,30 ujutro. Poslije nekoliko dana bi donešeno njegovo mrtvo tijelo u rodnu mu Suboticu i 23. kolovoza uz pratnju i jecaj zvona subotičke katedrale i velikog mnoštva svijeta bude ispraćeno u Bajsko groblje na vječni počinak. I evo ga opet pred nama. Pred nama leži bivši život. Njegove se blage oči, kojima nas je prijateljski gledao, zauvijek zaklopile, njegovo plemenito srce, koje je bilo puno ljubavi za Boga i rodnu grudu i sve nas, skamenilo se zauvijek. Rasplinule se naše nade, neostvarena su naša očekivanja.

Dok se borio sa smrću, tiho je šaputao i poručio, a i danas još odzvanjaju duboko te njegove riječi u našoj duši: „Pozdravi mi Biskupa, bunjevačke Hrvate, pozdravi svećenstvo, pozdravi mi moje roditelje, rodbinu, prijatelje, znance... Žao mi je da moram umrijeti u tuđoj zemlji... Barem da sam kod svojih...”

Eto tako je završio svoj zemaljski život naš dragi pokojnik Aleksa Kokić, svećenik i pjesnik našeg zavičaja.

Vlč. Blaško Dekanj govori nad novim grobom A. Kokića

Bio je uzoran svećenik. Pun poleta i ambicije; puno životne i duhovne energije krilo se u njegovoj prefinjenoj pjesničkoj duši, a što se posebno osjeća u njegovim pjesmama duhovnog sadržaja. »Iz punog srca usta govore« — kaže izreka. Tako se rađaju njegove divne pjesme, bogate sadržajem i porukom za meditacije i duhovni rast za svakog čovjeka.

Aleksa je bio svećenik i srcem i dušom, pun oduševljenja i svetog žara u radu oko spasavanja duša. Od prvog dana sjemenišnog života do svoje prerane smrti uvijek je pred njim blistala u svojoj neokaljanoj čistoći i ljepoti samo ova idealna strana svećeničkog života. To je ne jednom, ne samo riječima, nego i djelom jasno pokazao. Koliko je puta sa svojim najintimnijim prijateljima raspravljao o svećeničkim dužnostima i povjeravao im svoje dalekosežne planove. Volio je svećeničke dužnosti i savjesno ih je ispunjavao. I ovi stihovi nam potvrđuju:
Za Tobom živo čezne srce mi mlado i vrelo,
radošću velikom žudim za onim presretnim
danom

kada ću njivama rosnim poći u tiho selo,
duše voditi Tebi i hranit ih vječnom Manom.

Fizički mnogo puta iscrpljen i umoran, ali duhom svjež i veseo sjedio je i radio u svojoj skromnoj sobi sve do kasno u noći.

Aleksa je bio književnik i pjesnik. Ne mogu dati duboke književne kritike na njegova djela, ali kad god čitam koje njegovo djelo, uvijek sam bogatiji i radosniji, jer dušom mi provejava ona ljepota i radost, koju je on htio prenijeti u svoje čitatelje.

Dr Ljubomir Maraković, književni kritičar o njemu kaže: »Kokićeva poezija odiše sviježinom, nježnošću, ljubavlju. Tako su nježni njegovi sestrinski listovi, njegova molitva za mladog orača, za vesele žeteoce... Kokić pjeva pravilnim čistim jezikom, ulazeći potpuno u intimni ton savremene lirike. Stil mu je lak, gladak, prirodan. Pjesnički mu je rječnik suptilan i bogat, izražavanje savremeno i sigurno; premda mu je to prva zbornica — misli na zbirku »Klasovi pjevaju« — on nije početnik, već gotov pjesnik, izrazit, krepak, bogat: potpuna ličnost.»

Sve Kokićeve pjesme, tko im pristupi otvorena i iskrena srca, bez predrasuda — onako kako se mora pristupiti poeziji da se može naći njen smisao u našem životu — osvajaju i stavljaju u našu dušu neku dragu, dirljivu, vedru sunčanu toplinu, draž. I može se bez predomišljanja reći da je mladi pjesnik Aleksa Kokić jedno novo svijetlo ime pjesničko, jedan lijep pjesnički talenat u hrvatskoj suvremenoj poeziji.

Njegove vjerske pjesme su izvanredna povezanost sa životom. Pored svježine i jednostavnosti u pjevanju, čine snažan utisak na čitatelja. Pjesnikova duša je puna Krista, ali on u svojim pjesmama ne uranja u nevidljivi svijet mistike, nego ostaje na realnom tlu i najsmirenijim pogledom promatra život, šiban studenim vjetrom, grijan užarenim suncem, u cvijeću i trnju, sa svim njegovim sitnim događajima, te izražava vječnu vezu Boga i čovjeka.

Ganutljiva je njegova ljubav prema svojim, svom rodu i zavičaju. Osjećamo da se dijelom svoje duše neprestano nalazi i svoje blagdane provodi tamo oko đerma i seoskih crkvenih tornjeva, koji se iz daleka bijele. Socijalni osjećaj mu je neusiljen i na najsimpatičniji način suvremen. Jedan cijeli ciklus pjesama progovara nam mekim bunjevačkim narječjem. Miris obožavanog rodnog kraja i njegova blaga toplina ulazi u naše srce iz ovih neposrednih, djetinje umilnih, nezaboravnih melodija.

Sa ovo nekoliko riječi ukratko imamo pred nama i među nama, u njegovim književnim djelima, dragoga našeg Aleksu, koji nikada neće nestati, nikada se zaboraviti, samo znajmo i imajmo snage predati i dati knjigu mladim generacijama u ruke da bi se naši ljudi upoznali i saživili i zaživili sa duhom i porukom Kokićevih djela.

Tu su pred nama i zemni ostaci njegova tijela, koje je prije 40 godina bilo predano zemlji na vječni počinak. Ta smrt je bila tragična i žalost je bila velika.

Lijepo to opisuje pokojna učiteljica Vita Križanović u svojim stihovima:

Naš dragulj su odnijeli među stijene.

Dužnost ga je zvala...

Čudna je, nevjerojatna i bolna poruka o njemu:

Naš dragulj se prelomio i ugasio.

Aleksa!

Naš pjesnik, naš ponos, naša dika!...

Tko da vjeruje glasu, što prerano nam dođe?

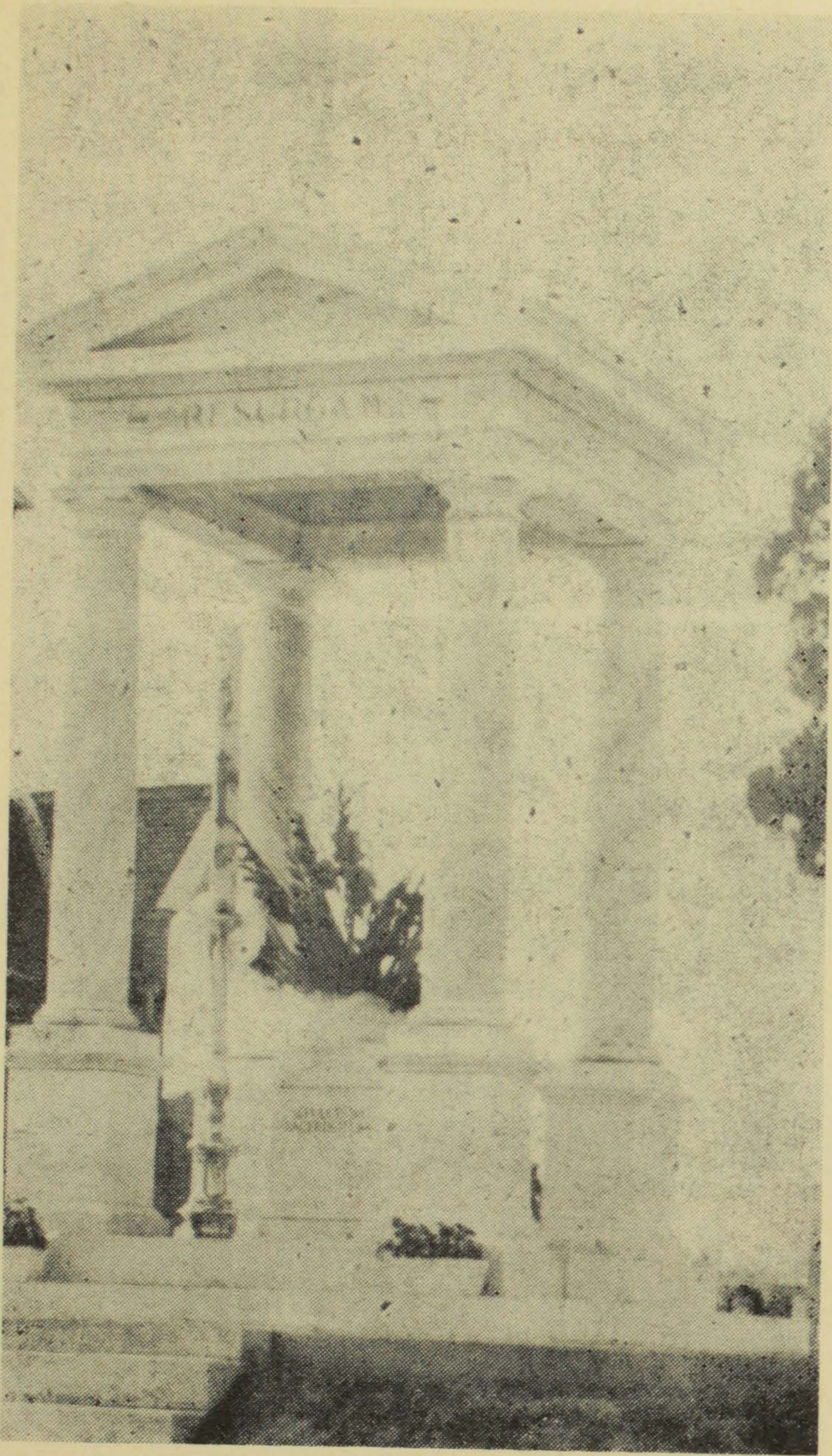
Pa ipak...

Gospodin je trebao naš najljepši klas,
zato Te uze k sebi.

(odlomak)

(Subotička Danica, kalendar, 1941. str. 65.)

Pjesnik Aleksa Kokić ostao je kao čuvar nad našim dragim salašima, kao svijetla budnica, kao divan svjetionik, kao vječno budan stražar našeg ognjišta. Njegov grob postaje i ostaje drago, sveto mjesto našeg rodoljublja, njegov žrtvenik i nitko od nas ne bi smio proći ovim grobljem, a da ne obide njegov dragi grob. On će mrtav čuvati i sačuvati naša srca. Aleksa, hvala Ti.

Obnovljena zajednička svećenička grobnica — novo prebivalište zemnih ostataka A. Kokića

POSLJEDNJI POZDRAV ALEKSI

Prije 40 godina nad otvorenom rakom pjesnika Alekse iza drugih govornika posljednji se oprostio njegov prijatelj, pjesnik Jeronim Korner dirljivim oproštajnim stihovima, a sada je prije polaganja Aleksinog mrtvačkog kovčega u grobnicu, Jakov Kujundžić pročitao tu istu pjesmu:

Plaču sa mnom tvoji salaši
kraj kojih nikada više nećeš proći,
plaču oči tvoje dobre nane
kojoj nikad više nećeš doći.

Suze roni tvoja draga Bačka
i klasovi kojima si pjevao rime.
Da li će ikad zaboravit tebe
i da li će tvoje nositi ime?

(odlomak)

(Subotičke novine, XX, 30. VIII 1940. br. 35. str. 2.)

Uz svečane zvuke zbora, koji je pjevao pjesmu »Kraljice neba raduj se« položeni su Aleksini zemni ostaci u novo prebivalište.

U taj čas sjetili smo se onog žalosnog dana prije 40 godina kada su subotički Hrvati ispratili do prerano otvorenog groba svog dragog pjesnika Aleksu. Sada, dok se pjesma zbora razlijebla iznad grobova, bili smo ponosni što smo mu opet pokazali koliko nam je drag i nezaboravan njegov dragi lik.

ALEKSANDAR KOKIĆ:

SALAŠ SRED ZELENIH NJIVA

U duhu i sad te vidim, željo djetinjstva cijelog,
ko sreću minulih dana u srcu nosih te svuda,
salašu bijeli i tihi uresu, zelenih polja,
što ležiš kraj duga puta u sjeni krošnjata duda.

Kraj tebe derma je stara, a do nje jablan visoki,
ko dijete penjah se često na granu, sjeo bih gore
gledajuć tornjeve vitke, nebo, ptice i ljude,
ogromne njive što leže ko beskrajno zeleno more.

Za kućom voćnjak je malen, pun je i prepun svega,
sa vrha granata stabla trešnje se smiju rane,
čokoti stoje u redu, okopan svaki je pomno,
na njih se spuštaju redom plodova prepune grane.

O Bože, gdje su mi sada djetinjstva presretni dani,
ko ptica nemirna kad sam po ovom ljetao domu,
tražeći zabave dječje u vrtu, na njivi rodnoj,
da težnje ispunim mnoge mladanom srce svomu.

Koliko puta sam ljeti za žarkih sunčanih dana
slušao glasne nam pjesme veselih, mladih risara,
kada su mahali kosom i sjekli sazrelo žito,
dok nam je u sjeni zove pričala baka stara.

I danas kad te se sjetim, salašu bijeli i tihi,
što ležiš kraj duga puta u sjeni krošnjata duda,
tada bih letio k tebi kroz duga zelena polja,
jer utjeha ti si mi bio i čežnja srcu mom svuda.

Književna večer

Književna večer je priređena u sjemeništu Paulinumu, u lijepo uređenoj i tehnički opremljenoj dvorani.

Ova kulturna i komemorativna priredba imala je za cilj da se pokuša osvjetliti pjesnički rad Alekse Kokića, sada 40 godina nakon njegove smrti. Djelu svakog pjesnika može se pristupiti sa više stanovišta, ali za ovu priliku odabrana je obrada četiri vida Aleksina rada: njegova religiozna, socijalna, zavičajna poezija i povezanost sa prirodom.

Voditelj književne večeri bio je mr Lazar Ivan Krmpotić koji je, otvarajući priredbu, u uvodnom predavanju »Kokićeva prisutnost« između ostalog rekao:

»Želimo si posvijestiti da Aleksa ne živi samo u svome stihu, da on ne živi samo u našoj uspomeni, nego da je živ i prisutan u Kristovom Otajstvenom Tijelu, u onom proslavljenom dijelu, koji često nazivamo proslavljenom Crkvom. Otkrijmo svom vjerničkom srcu istinu da je Aleksino srce — koje je toliko ljubilo ovaj komadić zemlje, ovaj dio Crkve, utjelovljene u ovoj maloj grani hrvatskog naroda — danas sjedinjeno s Isusom. Danas je on u toj stvarnosti živ i iz nje prati sva ova zbivanja u našem Narodu i Crkvi u njemu, ali ne prati promatrački, nezainteresirano, nego sa svim zanosom svoga sada pročišćenog i pobožanstvenjenog sr-

ca, zagovornički i zauzeto, samo mislim da je nevolja u tome što u tim dimenzijama mi jedva kada mislimo, a još manje s njima računamo.

Zato je prvi smisao ovog susreta upravo to da postanemo svjesni ove stvarnosti i da nam ona pomogne da s njom računamo; da sav kapital, kojega pojedinci ili dio naroda ostvari u Bogu za života, a osobito poslije smrti, ne gubi svoju vrijednost, nego postaje »čisti Božji kapital« od kojega žive naraštaji...

Zato Vas sada pozivam da otvorite registre svoje vjere, a još više ljubavi, jer samo ona je božansko svjetlo. Ljubav će nas uvesti u posjed onoga duhovnog blaga, kojim je Bog po Aleksi darivao ovu mjesnu Crkvu i cijelu Crkvu u Hrvata.»

Poslije uvodnog predavanja voditelj je najavio nepredviđenu, ali lijepu točku ove književne večeri:

S.M. Bogdana Vuković pročitala je pjesmu koju je s. Marija od Presv. Srca (Anka Petričević) poslala za ovu komemorativnu svečanost. Pjesma je posvećena uspomeni Alekse Kokića, a pod naslovom: „Srebrno klasje se njiše“.

Na književnoj večeri pročitano je četiri referata o Aleskinoj religioznoj, socijalnoj i zavičajnoj poeziji i o njegovoj povezanosti s prirodom.

Dr Đuro Kokša

Aleksa Kokić – religiozni pesnik

Braća i sestre!

Dopustite prije svega dvije riječi: prvo, nosim svojoj bunjevačkoj braći i sestrama, a naročito vašem biskupu monsinjoru Matiši Zvekanoviću, njegovim svećenicima, redovnicima i redovnicama pozdrav od zagrebačkog nadbiskupa Franje Kuharića.

drugo, želio bih od srca zahvaliti organizatorima „Kokićevih dana“ na ovom pozivu, koji sam rado prihvatio i smatram svojom čašću da mogu danas zajedno s vama biti iz poštivanja i ljubavi prema vašem najvećem pjesniku; iz poštivanja i ljubavi prema vašoj zemlji i vašem rodu,

Kada više nigdje na svijetu ne bude sijaja koji će svojom rukom sijati sjeme po poljima, još uvijek će Kristova prispodoba o sijaju sačuvati i imati svoje značenje kao zoran okvir Kristove pouke i poruke.

Kada Bačka više ne bude socijalno, ekonomski i ekološki slika svijeta Alekse Kokića, još uvijek će klasovi pjevati.

Makar će sestra drugčije pisati bratu u tuđinu, makar dobri ljudi drugim riječima moliti svoje molitve, makar će drugi drugačije svetkovati svoje svetke, i dalje će živjeti taj okvir, ta slika Alekse Kokića, uhvaćena i fisirana umjetnički za pokoljenja u jednom određenom času ljudi i kraja. Ta slika ne prolazi, jer je pretvorena u živu struju umjetničkog zrenja i doživljaja, u ljepotu. A po Keatsu, jednom od najvećih lirika svijeta:

Ljepota je stvar neprolazna...

Što je lijepo, radost je zauvijek.

Ljupkost ljepote raste. Nikada ljepota neće preći u ništavnost...

Pomoćni zagrebački biskup dr Đuro Kokša govori o A. Kokiću. Pored njega su predavači: o. Domagoj Šimunović, franjevac, gvardijan subotičkog samostana; s. M. Fides Vidaković, časna majka Družbe sestara naše Gospe; Marko Vukov, književnik i svećenik; voditelj Lazar I. Krmptić, svećenik i urednik lista Bačko klasje”.

To lijepo kaže Aleksa Kokić u pjesmi
„Sreća o kojoj se šuti”:
„Ima, sestrice dobra, ljepota na ovoj zemlji

koje se riječima ljudskim opisat ne mogu,
ljubavi istinske ima, o kojoj se samo šuti,
i sreće, koju srce osjeća samo u Bogu...”
(zbirka „Srebrno klasje”, Subotica, 1962.
s. 128.)

U nizanju redaka pjesme „Ljudi nizine”,
pomalo monotono, odjednom kao bljesak mu-
nje, što osvjetli jarko i nenadano cijeli kraj,
uoče se dva stiha kao slučajna, a u sebi su
eksplozija:

„...a jedina uteha je ravni:
Bog i oranje.”

(„Ljudi nizine”, zbirka „Srebrno klasje”,
str.148.)

Ili, još prije, istoimena pjesma „Ljudi ni-
zine” iz zbirke „Klasovi pjevaju”:

„... mirna, nepregledna bačka nizina
u vedre jesenske noći
kada se na svakom koraku osjeća
blagoslov neba i
Božja blizina.” (str. 21.)

Osjećaj Božje blizine na beskrajnoj ravni
na beskrajnoj nizini jest osnovna intuicija
Alekse Kokića.

Ima predjela prirode, koji nam posreduju
blizinu Boga, koji nam sugeriraju misao na
Boga, na potrebu Boga, kao što je more, kao
što je pustinja, kao što je stepa.

Taj osjećaj ravnine i beskonačnosti je
najosnovniji, i najizraženiji i naizvorniji ak-
cenat duhovne lirike Alekse Kokića u hrvat-
skoj poeziji tridesetih godina.

Ravnica beskrajna traži prisutnost Boga
svojom beskrajnošću.

Tako je malen čovjek, tako je neznatan
kad se nađe sam na moru, u beskrajnoj pus-
tinji, u beskrajnim stepama i svoju bol sakri-
va pred neizmjerjem Boga i neizmjerjem pri-
rode:

„Do mekanih brazda ovlažene oči
ne vidi nam niko.”

(„Ljudi nizine”, zbirka „Srebrno klasje”
s. 148.)

Beskrajnost i bjelina dvije su osnovne ri-
ječi, dva osnovna pojma religiozne lirike Ale-
kse Kokića.

Bjelina — i mogli bismo, možda, pod tim
vidom formalno gledati njegovu ikavicu kad
je pjevao dijalektom, mekim dijalektom bač-
kim, bunjevačkim.

„Ikavica — rekao je Vladimir Nazor — ne doduše ikavica, nego glas „i“ najbjeliji je glas”.

Dakle, ikavica kao i svi pridjevi bjeline, koje pridaje Aleksa Kokić, temeljni su pojmovi osjećanja, kako osjeća Boga i prirodu.

U pjesmi „Blagdan zelenih njiva” on kaže:

„O, i ja ću toga dana kao vjerni sin nizine
moliti Bijelog Vladara rukama sklopljenim
da barjakom mira prođe stazama tvrdim...“
(zbirka „Srebrno klasje”, str. 124.)

Kao vjerni sin, on moli Bijelog Vladara.
Kod Alekse je bijela crkva, bijela Gospa itd.

„I kako se lomi u visini
pod bijelim oblakom njena bijela slika
Ona mi se uvijek onda čini
Uzdignutom rukom bijelog svećenika”

Aleksa Kokić nije prvi koji bjelinu spaja sa crkvenim sadržajima. Ima kod Ljube Wissnera lijepa pjesma „Samotna kapela” Ima još i drugih slučajeva, ali ne vjerujem da je kod ijednog hrvatskog pjesnika ta bjelina Krista toliko podcrtana, toliko naglašena kao kod Alekse Kokića.

Krist je bijel kao što je bijel na slikama i freskama Joze Kljakovića. Krist je uvijek istaknut bjelinom Joze Kljakovića, dubokog vjernika u Krista Boga-Čovjeka.

Mogli bismo tako analizom ići od mnogih pjesama.

Mogli bismo ispisati riječ bjeline i riječ beskrajnosti boja i ravnica, beskrajno pšenično polje, taj beskraj gdje je čovjek prisiljen da osjeća potrebu i blizinu Boga.

Uzmimo bijelo raspelo da osjetimo nevinost te slike i usporedimo s raspelom Velasque-ova Krista od Miguela Unamuna, gdje se osjeća sva tragičnost ljudske patnje i težine Kristove boli, gdje su dvije ruke kao vesla kojima ravna teškim križem na spas ljudi.

Nasuprot toj tragičnoj viziji VELASQUEZ-OVA Krista od Miguela Unamuna mi čitamo tako reći, dječjački čiste stihove Alekse Kokića:

S bijelog je križa
Isus raskrilio
bijeće probodene ruke...

...

Isusova bjelina osvaja poglede,
svatko šuti,
svatko bi htio reći
kako Isusova bjelina
napunja mlade radosne duše
novom ljepotom,
novom ljubavi.

U sjaju jutarnjeg sunca
blješte te drage ruke
kao da su obujmile
svežanj bisernog klasja...

Svatko šuti i svatko
razmišlja:

kako je lijepo biti ispod križa
s kojeg je Isus raskrilio
svoje bjeće
probodene ruke.

(„Bijelo raspelo”, zbirka „Srebrno klasje”
s. 35)

Ta sigurnost u Bogu, vedrinom, uvjerenjem, bez spekulacije, bez komplikacije obuhvaća i prožima svu egzistenciju Alekse Kokića i zato on kaže:

„...od toga časa sam uvijek znao
gdje god se krećem i što god ja radim,
u Božjim da je sve rukama dobrim .

...

O, te ruke blage ja ljubim sve više,
jer i one mene
mnogo, mnogo vole.”

(„Radost moje duše”, zbirka „Srebrno klasje”, s. 63.)

Vjera kod Alekse Kokića nije problem, vjera se ne dokazuje, ne brani i ne širi argumentima, nego živi, živi uvjerenjem koje se saopćuje.

Takva je vjera njegova svećeništva:

»Moja je radost veća i uzvišenija,
moje su riječi toplije i mekše,
za moju sreću i brazde već znadu,
jer one će jednog sunčanoga dana
s klasovima zrelih
dati Kruh bijeli
za Misu mi Mladu...

(»Obasjane brazde«, zbirka »Klasovi pjevaju«, s. 30.)

Vjera kao doživljaj, ne kao misao spekulativna i teoretska, iako je bio teolog. Vjera kao sadržaj osobni svojih ljudi svoga kraja.

Bitna je značajka pjesnika uvijek da govori svojim jezikom, vlastitim jezikom.

Iskrenost u poeziji uopće, a napose u religioznoj znači da pjesnik kaže ono što osjeća, a ne ono što misli da treba osjećati i kazati o uzvišenom predmetu u svečanom ruhu.

Stoga je pjesma Alekse Kokića prirodna, spontana, govor svagdanjeg života, kršćanski simboli, obredi, običaji...

Njegova je poezija bliza ljudima, čvrsto ukorenjena u zemlji, više nego poezija mnogih religioznih pjesnika, teških, razderanih duša. Prirodna, iskrena bez sumnja kao ptica što leti pod nebo i spušta se na travu:

Tamo daleko, daleko
gdje se s nebom sastaje
dugi zeleni vlat,
s pjesmom u grlu radosnom,
obasjan suncem večernjim,
sa staze je uske kraj šume
nestao Maleni Brat.

(»Veče u tuzi«, zbirka »Srebrno klasje«,
str. 66.)

Mravi su odložili teret s leđa;
oni već odavno znaju
kada se pogled Malenog Brata
ljubavi žarke u vatri sja,
pobožno treba sklopiti ruke,
jer s neba je sišla u polje
Sestra Molitva. . .

Zamire šapat molitve,
mravi polaze nečujno
u svoje dvore skrivene.
Idu tiho na prstima,
na bijele ruke zanesenog Brata
padaju večernje sjene. . .

(»Molitva mravi«, zbirka »Srebrno klasje«,
str. 65.)

Ovi stihovi Alekse Kokića idu uz bok najboljih pjesama Vladimira Nazora u intimnom doživljavanju prirode, idu u blizinu najsvježijeg Nikole Šopa.

Ako bismo povukli paralele, koje samo do određene granice mogu protumačiti pjesnika, i ako bismo ga stavili u povijesni kontekst, onda njegove zbirke pjesama »Klasovi pjevaju« i »Srebrno klasje« idu u period hrvatske lirike grude, lirike koja je opjevala ljepote zemlje i ljepote prirode, naročito tridesetih godina našeg stoljeća.

I u tom kontekstu na mahove Aleksa Kokić ima sličnosti sa Dragutinom Tadijanovićem pomalo i u tehničkom vidu, jer se i Aleksine neke pjesme približuju prozi.

Sličnih stihova je bilo kod S. Hrastovca (neki pejzaži i božićni motivi), a još prije kod Đure Sudete.

To je poezija, gdje je sve prirodno, i vjera, i običaji tog dobrog svijeta, gdje je tuga i bol nezatajena, ali sasvim u drugom svijetlu kao bitni dio života, ali ne u ravnovjesju, to jest svijet nije jednako belan i radostan, nego radostan, iako ima boli. Bol kod Alekse je kao sjena uz predmet, kao noć uz dan, kao nužno da bude realno, ali ne jednako radosti, vedrini, ljepoti.

Njegova riječ je bliza, ona je narodna, popularna, samo to, kao i svaka prednost, imade svojih granica, ograničava mogućnost izraza.

Da što više ljudi shvati pjesnika, on mora rabiti samo one riječi, što može jako mnogo ljudi shvatiti. Rječnik i skala osjećanja moraju biti ponešto ograničeni.

Bog, bjelina, Krist, patnja, vjera, Crkva, obitelj, nana, sestra i svi skupa, sve je to uključeno, sve to provijava ljubav Božja, koja je nerazdvojno spojena sa ljubavlju za čovjeka i za sve što je ljudsko.

Od svih religioznih tema on je obradio i cikluse: božićni, uskrсни i druge cikluse.

Ako je tuga i kada je tuga u njegovim pjesmama, sve je diskretno, blago i meko.

Socijalne teme u pjesmama: »Tuga našeg šora u ljetno veče«, »Susret sa sv. Nikolom«, »Molitva za mladog orača« — sve je to tipično kokićevski, blago, mekano. Tuga koja ne boli.

Isto takve su i sve pjesme o zavičaju, pa i patriotski ton i povijest roda njegova, teška, mukotrpa, diskretno je profilirana.

»Jedino Tebe nećemo ostaviti« naslov je pjesme koja na tako suzdržan način govori o povijesnom stradanju, o patnjama i boli:

Zaboravit nećemo nikada tugu onog časa:
vjetar je hujao hladni svu noć žalosnu, crnu,
suzama mi smo u oku, blijedi i nijemi bez glasa
gledali kako se zadnji ognjišta plamovi trnu.

Svoje je trebalo pustit, jer čovjek živjeti mora,
u krajeve pošli smo tuđe, nek volja Višnjeg se
vrši.

O, kako bolni smo mnogo probdjeli noći i zora
snatreć o rodnoj grudi, o draži kamene krši.

Tvoju nam darova sliku Domaja draga nam
stara.
(ah šta bi i mogla drugo siročće na put nam
dati?)

u crkvi ona je ures našega novog oltara,
ona nas sjeća da uvijek brani nas Sinjska Mati.

Grudu smo morali svoju ostavit, jer živjeti
treba;

kuće su ostale prazne, starci žalosni, sami. . .

Ostavit nikad Te nećemo, Gospo, jer s neba
šalješ nam svjetlo da jadni ne bi ginuli u tami!
(Zbirka »Srebrno klasje«, str 125.)

Meka i blaga, meka i tiha, diskretna u duhu i riječi, religiozna poezija Alekse Kokića izraz je ne samo pjesnika, nego odraz kraja. Bog i ravnica odraženi su preko Crkve, vjere ljudi, žive vjere.

Nije pjevao svoju individualnost. Njegova vjera i utjeha bile su pjesme njegove braće, ljudi, njegove zemlje, njegove nane, njegove sestre.

I život, i svijest, i svemir, sve je u skladu Svemogućeg. I socijalna, i zavičajna, i rodoljubiva poezija, sve se usklađuje u toj vjeri sveobuhvatnoj.

Jedino što je u toj harmoniji disonantna crta, jest nenadana smrt, slomljena grana, otkinuta ruka. Nje nema u poeziji Alekse Kokića. To nije Đuro Sudeta koji osjeća u sebi smrt, koji se bori i pjesnički doživljuje smrt.

U poeziji Alekse Kokića ta nota nije nimalo istaknuta. Smrt je izvan poezije i djela Alekse Kokića iako je zaključila naglo i nasilno bijeli stvaralački put bijelog, vedrog, tihog, diskretnog pjesnika Boga i ljudi.

Parafrazirajući stihove njegova prijatelja u zvanju svećeništva i u pjesništvu, tragičnog Jeronima Kornera, mogli bismo završiti ovaj mali uvid u religioznu poeziju Alekse Kokića:

U pjesmama Kokićevim mnoga se vratila radost i mnoga ljepota došla do vrhunca, ali mnoga ljepota nije došla do vrhunca, jer pjesnika ljepote više nije bilo.

Mr Domagoj Šimunović

ALEKSA KOKIĆ

SOCIJALNI PJESNIK

Socijalna tematika nadahnjivala je velik broj pjesnika devetnaestog i dvadesetog stoljeća. Pjesnici u socijalnim pjesmama iznose društvene nevolje i nepravde s naglašenom simpatijom za potlačene i s antipatijom prema tlačiteljima. Izražavaju protest i poziv na borbu s nagovješćivanjem bolje i pravednije budućnosti.

U našoj književnosti ova vrsta lirike posebno se razvila između dva rata zbog velikih društvenih suprotnosti i čestih ekonomskih kriza. Jedva da postoji koji pjesnik iz toga doba koji ne bi iznosio svoj socijalni stav. Često je to samo prigušeno, ali prisutno.

Kad je riječ o Aleksi Kokiću i njegovoj socijalnoj lirici, onda možemo već na početku reći da njegove socijalne pjesme izbijaju iz cjelovitog raspoloženja šireg kruga mladih, običnih ljudi, iako je na pjesnika, uz male iznimke, zemljoradnički društveni sloj imao presudan uticaj. Aleksa Kokić promatra život seljaka, zapaža pojavu zelenaštva i sirotinju, a samo u nekim pjesmama opisuje i radnike.

Umjetniku-književniku je dano da probija uske granice svojeg ambijenta. Aleksa Kokić, sin grada, postao je pjesnik »bilih salaša«, kako ga rado nazivaju, i pjesnik mukotrpnog života. Profinjenost njegove duše i duha osjetila je i znala se uživjeti u dnevne događaje čovjeka, prikovana uz zemlju hraniteljicu i mučiteljicu, kako je to rekao Bunjevac porijeklom, Antun Gustav Matoš. Sve što danas čini tehnika na našim poljima to je nekada činio čovjek svojim rukama. Stoga nam je danas pomalo teško sebi dočarati i predstaviti lik čovjeka koji mora »zgrabiti plugove željeznim, žuljavim rukama i da otkida grudvu za grudvom s tvrde kore zemljine«, kako kaže A. Kokić.

U ambijent života seljaka stavlja nas pjesma »Orači«:

Uprašene povorke orača vratile se niskim
kućama,
umorna lica im je žuto osvijetlilo svijetlo na
vratima,
na klupe su spustili umorna, izmučena tjelesa
da se okrijepe večerom siromaha: juhom i
kruhom,
koji još i sad miriše žutim vlatima.

Njihovo je čelo naborano brazdama teških briga,
oči im izgaraju od pritajenog bijesa,
il' boli plamenom.

O, danas lemeši nisu sipali zemlju
ko crno svileno brašno
i pjesma mladih orača nije odjekivala ravnicom,
danas se vodila krvava borba s korovom i
kamenom.

Svi su uprli snagu kao divovi starih vremena
čvrsto su zgrabili plugove željeznim,
žuljavim rukama
da otkidaju grudvu za grudvom s tvrde kore
zemljine,
a sunce ih pržilo, Bože, palilo uznojene udove
kao da se radovalo njihovim mukama.

(Iz zbirke »Srebrno klasje«, str. 83.)

Neka nas na trenutak prožme opisani lik orača: umorna lica, izmučena tijela, čelo naborano brazdama briga, oči izgaraju od pritajenog bijesa, borba s korovom i kamenom, sunce pali uznojene udove, stiskali su zube, mišići kao lukovi napeti.

Ovi divovi-orači izazivaju na pomalo bojažljivu tvrdnju da je Aleksa Kokić pred sobom imao na umu prve ratare našeg naroda, orače koje je opisao i pjesnik Vladimir Nazor, a kojima pripada svako poštovanje i čast.

Težak i naporan rad prati manje više svakog čovjeka.

U samom radu nije ono zlo i težina života ako se znade da će to uroditi plodom. Međutim, Kokićeve orači su ustrajni,

»...zatvaraju oči umorne
da se osvježeni, ojačani sutra prije zore
dignu
i pođu u susret novim patnjama i novim
borbama...«

Mladi Aleksa Kokić kao da ne vjeruje u bolje sutra svojih orača. To je ona mora koja lebdi nad tim divovima i dani su im sve crnji i teži. Možda bi se ovdje moglo govoriti i o nekom fatumu, sudbini koje se ne mogu pa ni ne pokušavaju osloboditi. (Ovdje bi se mogla povući i usporedba sa Krležinim fatumom kod zagorskog seljaka, koji jednako toliko pati, a ne zna zašto radi.)

Pratimo horizontalu Kokićeve socijalne problematike, težinu i neravnotežan položaj seljaka, zemljoradnika, koje prate i optere-

ćuju još strašnije nedaće. U Kokićevo doba bilo je prisutno zaduživanje seljaka i tako zvano zelenaštvo. Seljaci su bili prisiljeni unaprijed prodati rod sa zemlje, žito koje je još bilo zeleno. Narod je te bezdušne trgovce, koji su kupovali zeleno žito, prozvaao zelenaši.

U pjesmi »Dani prije žetve« najizrazitije vidimo spomenutu problematiku.

Seljak izlazi na njivu,
rukama miluje klasje, stišće ga na srce vruće,
zaboravlja na brige, muke i svoje nevolje razne
i misli kako će skoro zlatnim i teškim zrnjem
napuniti ambare prazne.

Vraća se zatim na salaš, okružen stablima
vitkim,
u dušu tuga se opet uvlači kada se sjeti:
dugove namiriti mora, porez platiti teški. . .
Kome je orao jadnik, kome će sada žeti?

Salaš će i dalje ostati prazan, hladan i miran.
.

Mirna je duga ravnica, gdje zori pšenično more,
gdje pokraj bogatstva zemlje ljudi siroti žive. . .

Ova pjesma je svojim žanrom slična pjesmi »Orači«, ali zaslužuje posebnu pažnju radi kompozicije. Opazit ćemo jednu stvar koja nas je jako zbližila sa hrvatskim pjesnikom Dobrišom Cesarićem, koji doživljava izmjenu radosti i tuge, svjetla i tame, nade i očaja, bezizlaznost i opet prisutnost optimizma.

Kad Aleksa Kokić pomisli na salaš, nađe li se na polju i njivama, on pjeva, sve je u bijelom, tonovi su svijetli i radosni. Ovoga puta kao da mu to ne polazi za rukom. Pokušava se raspjevati, doziva u pomoć i ptice pa i samo sunce, ali ipak ostaje tmuran; osjeća se izmjena svjetla i tame, neka borba u duši. Kad seljak gleda pred sobom, zrelo žito, kad ga miluje, kad vidi blistave kose i sluša pjesmu žetve, kad vidi sinove, on na trenutak oživi razveseli se, ali brzo nastupa teška stvarnost: Tko je kriv za to što će ostati praznih ruku, kome je orao, kome će žeti? Ponovo pada u očaj. Pred njim se pojavljuje bijeda. Iz tih teških misli on se prene. Na putu zaškripe kola, kraj njih skakuće ždrijebe, sunce upire svoje zrake, ali ne zadugo, jer sve to ne može nadvladati pravu tragediju: pokraj bogatstva zemlje ljudi siroti žive.

Takve sudbine seljaka nas se duboko doimlju. Međutin, Aleksa Kokić poznaje još i teže sudbine.

U pjesmi „Tuga našeg šora u ljetno večer“ opisana je ne samo sudbina čovjeka koji mora raditi, a ne vidi koristi, već su to crni dani čovjeka koji se mora rastati i od svoga doma. Pred takvim sudbinama se samo šuti:

„Žena bez riječi, blijeda, sivo je korito vukla,
dječici dijelila tužno velike stare kapute.

Kola su polako pošla, lijepilo se crno blato,
ljudi su gledali nijemo, oči su brisale žene”.

Ove tri pjesme: „Orači“, „Dani prije žetve“ i „Tuga našeg šora u ljetno večer“ (iz zbirke „Srebno klasje“) sigurno najbolje reprezentiraju Kokićev socijalni osjećaj i njegovu simpatiju prema seljaku.

Dalja njegova socijalna tema je beskućnik, prosjak, siromah na ulici. To su također ljudi koje Aleksa Kokić opaža i na koje misli. On ih prihvaća, a socijalne nepravde su te jadnike dovele na prosjački štap. On ne pita tko je kriv. Njegov stav je posve drukčiji od stava okoline.

To je najbolje izrazio u svom ciklusu pjesama „Tri susreta s malim beskućnikom“, koji ima tri pjesme: „Kroz plač mi je pričao o najcrnjem danu“, „Bez majke kroz tužan život“ i „U sumorni dan“, (u zbirci „Srebno klasje“).

U prvoj pjesmi mali beskućnik priča:

Ponizno sam pokucao na bogata hrastova
vrata,
bosim sam nogama stao na meke sagove,
omamio me miris toploga jela.
Promucao sam nešto, već se i sam ne sjećam:
„Siromah sam, beskućnik. . . bez oca i
majke. . .”

Debeli me je gospodin iza brda mirisavog
voća pogledao mrko i počeo grditi
da sam lopov, lijenčina i da ljude varam.

Aleksi Kokiću je toliko bliz siromah da se s njim poistovjećuje. Kad gleda toga prosjaka siromaha, on se s njim poistovjećuje i govori u prvom licu: »siromah sam, razočaran, ogorčen i pogažen bježim, bježim. . .« Beskućnik, siromah, prosjak, dijete bez roditelja pjesnikovi su drugovi i prijatelji.

Svaki dan te susrećem, beskućniče mali,
reci mi, maleni družo, imaš li majku
i gdje ti je ona?
(»Bez majke kroz tužan život«)

Susreti s ovim ljudima za Aleksu Kokića nisu prolaznog karaktera. On ih nosi sa sobom, ne rastaje se od njih:

Dugo sam ga tražio i dugo dozivao
i kad sam se u kasnu noć vratio kući,
bile su mi ovlažene zjene. . .
(»Bez majke kroz tužan život«)

Biti siromah, odbačen, prezren to je već samo po sebi teška sudbina. Tražiti tuđu pomoć, milosrđe, samilost to je gorko. Aleksa Kokić to znade. Ne postavlja se prema ovakvima kao djelatelj dobara i dobročinitelj, već kao brat:

Dodi mi, neznani družo, pruži mi ručicu
svoju.
Pruži mi drhtavu ruku da je bar malko
zagrijem,
ne boj se, neću ti reći: »Nosi se, lijen si i
tat«.
Za ovaj neznani darak, što dajem, hvaliti
nemoj,
ne daje tebi gospodin, nego te daruje brat.
(»U sumorni dan«)

Aleksa Kokić se ne zaustavlja na jednom
beskućniku, siromahu, prosjaku kojeg se slu-
čajno susreo. Njemu su poznati mnogi koji ima-
ju istu sudbinu:

Pođi sad, maleni družo,
mene čekaju drugi, i od tebe bolnijih ima,
sutra ću ponovo doći da put tvoj životni
mladi
ne bude odviše crn...
(»U sumorni dan«)

Ove tri pjesme: »Kroz plač mi je pričao
o najcrnjem danu«, »Bez majke kroz tužan ži-
vot« i »U sumorni dan« a pod zajedničkim na-
slovom »Tri susreta s malim beskućnikom«
predstavljaju neku određenu cjelinu. Čini se
da je Aleksa Kokić zamislio veći ciklus ove vr-
ste, ali ga nije dospio dovršiti.

Premda je glavna preokupacija Alekse Ko-
kića bio zemljoradnik, salašar, prosjak, ipak je
on vidio težak život radnika i bio mu je poznat
problem urbanizacije. Stroj i tvornička hala su
mjesto, gdje se čovjek, ljudski život ne može
razvijati. Pjesnik A. Kokić misli da bez pove-
zanosti s prirodom, suncem, poljem nema živo-
ta, nema sazrijevanja. Zato je potresan njegov
opis:

Umjesto gorućih svijeća, svježeg zelenila
s polja
donijeli smo klonule duše,
od svijeta prezrene, hladne.

U naše radionice tamne rijetko dolazi
sunce,
i kada zasja malko, brzo bi dalje se maklo
da ne gleda nepravde, patnje
i blijeda patnička lica,
koja su tako strašna kroz mutno prozorsko
staklo.
Naše radionice vlažne uvijek su zavite
tugom.

Bez srca strojevi teški piju nam mladost
i zdravlje,
od buke kotača glasnih glava nam od boli
puca,
bez duše strojevi grozni gone nas, muče i
straše,
sve su nam slabije ruke i srce sve teže
kuca...
(»I sam si radnik bio«)

Radnik osjeća da ga drugi smatraju i po-
istovjećuju sa strojem, da vlasnici strojeva i

radionica srca nemaju. To je težina radničkog
života: sve je hladno, sve se pretvara u gvožđe.

Urbanizacija donosi sa sobom svojevrstne
nedaće: otuđenje i psihološki stres. Aleksa Ko-
kić odlično uočuje kako seljak u gradu mijenja
svoje tradicionalno odijelo i boji se da čovjek,
mijenjajući odijelo zataji i svoju dušu, svoj
zdravi duh, koji je donio sa sela u grad, da za-
taji svoje porijeklo, da prezre one koji su os-
tali na selu:

Gospodine, ne daj da naš sluga novi
prezire svoju braću
koja su i dalje ostala kraj pluga,
i ne daj da se u njegovu dušu
uvuče zloća i pokvarenost gradska,
pa makar na njem bilo novo odijelo
i košulja druga.
(»Molitva za novoga slugu«)

Promjene društvenih struktura i materija-
lizacija, koja je započela početkom prošlog sto-
ljeća, redovito se okrivljuju za socijalne nep-
ravde. Mladi pjesnik Aleksa Kokić polazi s
druge strane. On ne vidi u vanjskim promjena-
ma uzroke zala, već ih otkriva u samom čovje-
ku. To je posebna crta Kokićeve socijalne liri-
ke. On okrivljuje i osuđuje ljudske mane i ne-
dostatke. Izriče najoštriju kritiku:

Ljudske su riječi često tvrde od zemlje...
njihov je pogled hladniji od ledenog vjetra.

Ljudske su riječi često strijele koje kolju,
u grudima srca nemaju...
(»Kroz plač mi je pričao o najcrnjem
danu«)

Ovakve ljude ne popravlja tuđa poniznost, ni
skromnost, a niti ih dira tuđa bijeda.

Predrasude su također izvori zla i neprav-
de u ljudskom društvu. Mali beskućnik priča
kako je s njim postupio bogataš, premda ga ni-
je ni priznavao. On je o njemu samo ružno mi-
slio i grdio ga:

Debeli me je gospodin iza brda mirisnog
voća
pogledao mrko i počeo grditi
da sam lopov, lijenčina i da ljude varam.
(»Kroz plač mi je pričao o najcrnjem
danu«)

Ljudi takova nazora i tih osobina ne znaju i ne
mogu pomoći, tj. riješiti ili odstraniti zlo i ne-
pravde iz svijeta. To bijedu čini još većom bi-
jedom, to izaziva još veći jaz u društvenim i
ljudskim odnosima. Oholost, gordost, mržnja,
oduzimanje slobode, zavist radi tuđe sreće, ru-
šenje te sreće, to su uzroci zla.

Aleksa Kokić ima svoj, da tako kažem, re-
doslijed i postupnost u rješavanju problema.
Ponajprije opisuje bijedu, konfrontira je pre-
ma čitaocu, ništa ne dokazujući, ne raspravlja-
jući; ne ide za tim da izaziva mržnju, već ape-
lira na ljudske osjećaje. Njegove socijalne pje-

sme nisu vanjski borbene, nego emocionalne. Aleksa Kokić želi, to je očito, promjenu nutritivne čovjekove, preobražaj, obraćenje. A taj posao je težak i zahtijeva vremena. Stoga su mu pjesme tako sročene da ostavljaju vremena, prostor za razmišljanje. Iza svake pjesme, ili čak unutar pjesme nastaje tišina, mir. Ne hita, ne žuri, jer kod unutarnje promjene treba čekati, imati strpljivosti, a ne biti nasilan. On je u to uvjeren. Ako je uspio pokrenuti unutarnje osjećaje čovjeka i njegovu emocionalnu stranu, onda nadolazi i poboljšanje, onda se rješavaju problemi. Tada je čovjek sretan, jer je mogao pomoći drugom:

»Danas svoju čistu radost osjećam u šumu
trave,
u osmijehu sunca, cvrkutanju ptica;
osjećam je u sebi, u riječima svojim.
Jutros sam u jednoj mračnoj sobi
obrisao suze s bolesničkog lica...«
(»Osunčana mladost«)

Snaga njegove riječi i pera je usmjerena na poticanje. Aleksi Kokiću, kakav je danas pred nama, pripada prvo mjesto među pjesnicima koji su vidjeli jadni položaj bačkog zemljoradnika i on se htio odužiti njima svojom poezijom.

Pozvaniji i pravi kritičari će jednom dati, nadamo se, sud o vrijednosti Kokićeve socijalne poezije, ali sa sigurnošću možemo tvrditi da ga treba staviti uz bok ostalih pjesnika hrvatske književnosti između dva rata. Treba spomenuti i to da se A. Kokić nadahnjivo pjesničkim dostignućima Silvija Strahimira Kranjčevića, Antuna Gustava Matoša, Vladimira Na-

s. M. Fides Vidaković:

Aleksa Kokić

LJUBITELJ PRIRODE

Svemirski sklad koji u sebi krije čudesno koraćanje vremena i svu ljepotu Božje prirode zatreperilo je snažno na struni pjesnika plodnih bačkih obasjanih ravni, jer je znao slušati muziku svega što postoji i živi...

Mi koji smo imalo poznavali Aleksu, osjetili smo koliko je nosio u sebi lirsku dušu i tom unutrašnjom snagom iza okvira najobičnijih pojava i stvari gledao očima koje su mu znale biti »sjajne od velike Dobrote«, svijet pun simbolicke, svjetla, poruke. Sebe unosi u prirodu, a priroda iz njega zrači. Zato je u prijateljevanju s njom ovako doživljava:

Opaljen suncem, s višnjevim štapom u ruci
drug sam malene ševe i cvrčka u brazdi
sitnog,
potičem mrava sa zrnjem: vuci svoj teret,
vuci,
na grudima klas mi se smije
do maka i cvijeća žitnog.

zora, Dragutina Tadijanovića. Njihova je prisutnost primjetljiva.

Želimo li Aleksu Kokića doživjeti i pravocijeniti potrebno nam je na trenutak zaustaviti se i dopustiti da nas njegovi stihovi prožmu.

Završavajući ovaj kratak prikaz Kokićeve socijalne poezije, želim izraziti želju da ovi „Kokićevi dani“ ne budu posljednji ove godine, nego da se nastave.

ALEKSA KOKIĆ:

TUGA NAŠEG ŠORA U LJETNO VEČE

Pred sjajem rumene zore vuku se vjesnici mraka,
idem daleko u njive da šumom klasova zrelih
i pjesmom u polju glasnom veselih snažnih težaka
na licu osušim mladom tragove suza vrelih.

O, kako tužno je bilo sinoć u našem šoru!
Pokućstvo staro je susjed nosio nijemo na kola,
djeca su plakala, grizući kruha suhu koru,
došljak je neki iz grada vezao prodanog vola.

Žena bez riječi, blijeda sivo je korito vukla,
dječici dijelila tužno velike stare kapute;
pozdrave nekome zadnje zvana su zvonila mukla,
drhtale bolno kraj puta đurđica glave su žute.

Kola su polako pošla, lijepilo se crno blato,
ljudi su gledali nijemo, oči su brisale žene;
i dok je graktalo tupo dosadnih gavrana jato,
pod granjem vrba iz dola krale se večernje sjene.

Salaš je ostao prazan, bijela se stisnula štala,
pendžeri gledali tužno ko oči žalosnih baka,
derma je njihana vjetrom sumorno škripati stala:
njivama pričala kroz plač sudbinu jadnog seljaka.

U salaš ovaj će uskoro doći stranac iz grada...
S tugom u srcu teškom budan sam dočekao zoru,
u šumu klasja sad traži utjehu duša mlada.
O, kako tužno je bilo sinoć u našem šoru...

s. M. Fidej Vidaković

On je uspio ostati u trajnom dosluhu sa svim onim što nas kao neki fluid obavija, neprimetljiv za mnoge, ali njegovoj duši blizak. Premda nije mogao doživjeti svoju drugu stvaralačku fazu, dvije njegove zbirke potvrđuju da je imao nadasve razvijen osjećaj za draž prirode svog rodnog kraja, Subotice, »salašima obavite ko s đerdanom zrna sitnih«, gdje je u ranoj mladosti osluškivao kako

frula svira, stado ćuti,
šumi dračov drvored...

Tako ga je sretno djetinjstvo i pripremalo za njegov kasniji stvaralačko-poetski rad:

ko dijete penjah se često na granu,
sjeo bih gore
gledajuć tornjeve vitke, nebo, ptice i ljude,
ogromne njive što leže ko beskrajno zeleno
more.

Koliko puta sam ljeti
za žarkih sunčanih dana
slušao glasne nam pjesme veselih,
mladih risara
kada su mahali kosom i sjekli sazrelo žito...

Razumljivo da je ta prisnost sa životom prirode postala za njega trajno nadahnuće. Poput asiškog Sirotana pobratio se i on sa zvijezdama i suncem, volio malenost cvrčka i mrava, jednostavnost poljskog cvijeća, crvenog maka i plavog različka, šumske ciklame i nevena vrtnog kojim ga je kitila nana, »čekao zoru sred njiva žitnih«, znao »sa ševom gledat zlaćano vlačće, umito rosom«, osluškivao kako »nad brazdom pjevaju o pupama i božuru rumenom«, poveo nemušti govor sa crnookom plahom srnom »čiji su koraci mahovina meka«, žalio osamljenog galeba nad olujnim morem...

Sa svima je dijelio svoje radosti i tuge, zato pjeva:

Uskom koracam stazom da vlatu, grani i
cvatu,
nebu i pticama ispričam
kako sam radostan.

Iz ovog lirskog aspekta trudio se da izrazi osobito svoje doživljaje uzoranih njiva kad

sjeme zlatnog žita
pada ko tiha proljetna kiša
u brazde mekane i crne,
u brazde obasjane

i tu se on sav dao, sav doživio. Poezija zlatnog klasja ovjenčala je njegovo čelo da nikada ne bude zaboravljen, shvatio je egzistencijalnu povezanost naših seljaka sa crnim plodnim oranicama. Zanjela ga je mirna, duga ravnica gdje zori pšenično more! I prati je pjesmom u srcu dok »miriše blagim jesenskim vjetrom«

kad se ponosni redovi žutoga klasja
ruše u krila blještavih kosa,

da doživi kako

smrt zrelog klasja
tisuću oduševljenih glasova raspjevanih
ševa
pozdravlja velebnom pjesmom života.

Duboko me se doimlje pjesma »Ponosu mirisnih njiva« gdje se odražavaju snažne metafore:

Njive su beskrajne divnu zelenu obukle
svilu,
talasi pšeničnog mora pjevaju pjesmu
Života,
nježno i slatko ko djeca u toplu majčinu
krilu
kojima srce je majke jedina ljubav, ljepota.

Suživio se duboko sa danima prije žetve i pjeva:

Beskrajna ravan nije nikada tako lijepa
kao u dane ljetne, kada pšenica zori,
sunce crvene zrake kad upre u more žitno,
cijela ravnica sjajnom brončanom vatrom
gori.

Zagledan lirski u zlatni zreli klas pjesnik zamjećuje da se »košulje žetelaca bijele ko blagdanski kruh.«

U svojem drugovanju sa prirodom nije se Aleksa Kokić zaustavljao samo na vizuelnim slikama, nego je ponirao u ono nevidljivo što mu je imalo uvijek nešto pružiti. Taj njegov silazak, a i prolazak perivojem divne Božje prirode da bi uporno razotkrivao i više nego samo njezinu vidljivu raskoš, daje nam naslutiti široki dijapazon njegovih mogućnosti — prodor svjetlom milosti u onostranost života kojem je uvijek bio okrenut. Zato ga nadahnjuje zora uskrсне nedjelje da je ovako doživi:

Blistavo proljetno jutro.
Sjaje se pragovi niskih bijelih kuća,
stotine razdraganih ševa
digle se nad pšenična polja
i pjevaju velebnu pjesmu,
pjesmu Ukršnuća.

Trava se ne privija zemlji,
ne lomi se cvijeće gdje mu noga stane.
Sitno biserno zrnje rose kraj puta,
što rubi vrhove zelenog vlačća,
poprima rumeni sjaj njegove rane.

Aleksino lirsko stvaralaštvo doživljam kao trajno kontemplativno raspoloženje koje zahvaća sve dublje u sklad prirodnih ljepota. Za njega su vjerni glasnici Božji večernji vjetar i zvijezde, koji ga nužno uranjaju u sabranost. Osjeća se u većini njegovih pjesama da su duboko življene, upravo to da rastu iz dna njegova bića, da su dio njega, da se on u njima događa...

Rijetko sam nailazila samo na izričito doživljavanje krajolika, a da nije bar jednim jedinim stihom bila prisutna u njemu dimenzija beskonačnoga. Snagom svoje lirike nije opje-

vavao samo »ravnice žitnih klasja«, nego i ljepotu mora, planina i šuma, ali daleko od svojih bačkih ravni u njemu tada nije bilo toliko maštovitosti i originalnih ideja. Potrebno je ipak spomenuti njegovu pjesmu »Priča valova«, prevedenu na talijanski jezik, gdje je osobni doživljaj osame pretakao u stihove:

Dugi su čempresi šutjeli ko bijeli grobari,
masline stisnute uz kamen
molitve su šaptale pritajenim glasom.
Morem su valovi sitni,
ko hitre srebrne srne prema gorskom
vrelu,
jurili kasom.

Priroda je kod Alekse Kokića, kao i kod mnogih pjesnika poprimala naša ljudska svojstva, očovječila se, tako se kod njega

»vijugaju brazde brzim sitnim koracima i
i jure kraj grmlja«,
»spuštenih glava pjevaju jedri klasovi«,
»proljeće doziva fućkanjem glasnim plaš-
ljivu zebu i lastu«,
»cincokrt oplakiva jablan mlad i drač«,
»ravnicom se razliva tihi bolni plač«,
»tratinčica se čudi«,
»vrhove gora miluju sunca tanani prsti«,
»zelene grane platana zagledale se u nje-
gove svijetle oči«,
»zvono se brončano smiješilo iz starog
zvonika«.

Mogla bih još nizati...

Ipak, bilo bi zanimljivo zaustaviti se malo barem kod jedne od njegovih uspjelih balada, gdje je lirsko antropomorfiziranje jako izrazito, »Balada o starom cvrčku«.

Pjesnik je uspio suživjeti se sa sitnim cvrčkom o kojem često pjeva, zahvatiti jutro, podne, večer i doživjeti sva četiri godišnja doba. »Cvrčak nije volio hukanje hladnoga vjetra, veselio se suncu, divio se pastirima, trešnji i sunčokretu«. S puno poetskog smisla upotrijebio je A. Kokić ovdje književnu figuru aliteraciju s pomakom u sredinu i na kraj riječi da bi što bolje dočarao tišinu s ponavljanjem suglasnika — š — te pjeva:

Tišinom odišu široki šorovi salaša...
pšenica šušti...

da na koncu balade opet završi sa sličnim blagozvučjem:

Jutro su tišinom odisali široki šorovi
salaša...

šumjelo žito...
Šuštjelo lišće šuma i šaša...
tužna je bila ravnica sva.

Glavna misao izražena je u sućuti pjesnikova srca nad tragičnim svršetkom sitnoga cvrčka s kojim on počesto druguje. Sjeća se njega u ranom proljeću i priča pjevajući o njemu:

Raširenim krilima je poletio nad golim
granama
šume
i s ljudima pratio kako voćke cvjetaju,
pupaju vrbe i žito raste.

Sprijateljio se s pticama i pastirima, s vinogradom i pčelama:

Ljeto je za njega bilo život,
u očima je nosio sunčevu vatru.
U njegovoj pjesmi grožđe je zrelo,
kapalo med.
Pastiri su mu odzdravljali frulicom,
cvrkutanjem ptica.
Pčele su ga zujanjem tihim pratile
kroz lipov drvored.

Znao je Aleksa kako se cvrčak osjećao u kišnu jesen i pjeva dalje:

Jesenji mrazovi bili su dani bježanja,
straha
i tuge.

Aludira na jednostavnost siromaha u čije se stanove, kad nastupe hladni dani, jedino može povući cvrčak:

Zimi se zavukao u koju siromašnu kućicu;
nije trpio bogataše.

I s tugom završava:

Kraj procvale tratinčice puklo je veliko
srce staroga cvrčka.
U rosnoj je travi ostao mrtav...
jer srca nije imao dva...

Diveći se zamisli ove balade, sjećam se velikog pjesnika Kafke koji je rekao: „Svaki-danšnost je sama po sebi čudesna! A ja to samo bilježim“. Tako je i naš Aleksa Kokić zapazio, ostavio nam sve u pjesmi.

Premda sam spomenula da ga je priroda uvijek nadahnjivala, ipak je sam priznao da je bilo u tom i predaha, kad piše svojoj sestri iz Zagreba za vrijeme teološkog studija „Ovdje i pored lijepog vremena ne opažam ljepote prirode, jer mnogo radim“. Možda je stoga toliko bio razdragan kad se vraćao svojim „širokim ravnicama“ i čim se jutrom budio, zapazio je da se

Dolinom zeleno žito talasa,
da su
Podnevni časi ko vrele plamene baklje,
da je tako lijepo u duši kad
Sumrak se večernji spušta,
a negdje daleko s tornja spokojno zvono
zvoni

Iz njega kao da neprestano šapuću „crne plodne ravnice“, „sjaji se sunčev blist“, odjekuju cvrkuti ptica.

Dotiče se on svega što u prirodi živi, raste, cvjeta, vene da bi i u čitaocu probudio smisao za lijepo, plemenito, da bi čak ukazao i na ljepotu osamljenog drača kraj puta.

Nadvijajući se nad ovaj dio njegove poezije, imam dojam da zrači optimističku viziju života iako ima i tužnih stihova kad je, na primjer ranjeno srce dijelilo patnju susjeda i pjevalo:

„Pred sjajem rumene zore vuku se vjesnici
mraka,
idem daleko u njive da šumom klasova zrelih
i pjesmom u polju glasnom veselih snažnih
težaka
na licu osušim mladom tragove suza vrelih.”

I ovi kao i mnogi drugi stihovi potvrđuju koliko je Aleksa bio intimno povezan sa svojim rodnim krajem, jer niču u njemu iz doživljenog, iz dubine srca, njegova su unutrašnja slika, njegov prostor mašte, njegovi iskreni osjećaji.

Vodio je brigu o svom stihu da teče, da bude melodiozan. U mnogim je pjesmama bio izrazito ekspresivan i izbjegavao je mehanički stih.

Njegov istančani umjetnički osjećaj pazio je na rimu. Primjećujem da u pjesmama, gdje su rime rjeđe, snažnije djeluje. Premda još u njegovo vrijeme nije bio toliko vrednovan slobodan stih, u pjesmi „Vedrina” potpuno je izbjegao rimu:

Srebrnom kosom kosim
Ljiljane mirisne.
Bijelo je polje beskrajno,
Moje ruke neumorne.

Kroz suptilni treptanj svoga bića gledao je Aleksa Kokić sve oko sebe i živio svoj kratki ali bogati život. Kao da je intuitivno osjećao da treba požuriti i dati čitavog sebe i kroz poetski izričaj.

Imam osjećaj, nakon što sam ga doživljavala kroz pjesme da je upravo zgusnuo svoje drugovanje s prirodom. Nosio je neprekidno u sebi motive svog ljubljenog zavičaja, njegovu jednostavnost i širinu, njegovu mistiku blisku i razumljivu više onima koji je žive...

Ulazi u prirodu sa pjesmom u srcu. Samo tako mogao je otkrivati neiscrpnost njezine ljepote, sve moguće zvukove i mirise, boje, svjetla i sjene. Zato ju je ljubio. Imao je razloga da nadahnut u jednom času pjeva:

Sva je moja mladost bijeli mirisni cvijet
kojega sunčeve zrake ne prestaju ljubiti.
U mojim se očima sjaji
vedrina proljetnih jutara,
u mojoj je duši mir srebrnih jezera,
u kojima se odražuju bijeli grozdovi
bagremova cvijeta.

Završila bih mislima poznatog teologa Karla Rahnera, na koje sam prošle godine naišla, listajući Spektrum. U članku „O svećeniku i pjesniku” veli:

„Pjesma može biti, jer nije uvijek kod sviju, najdublji sloj čovjekova bića, izražen u riječi, njegova osobna povijest, vršak same duše...”

Nije li poezija našega Alekse upravo to?

Marko Vukov

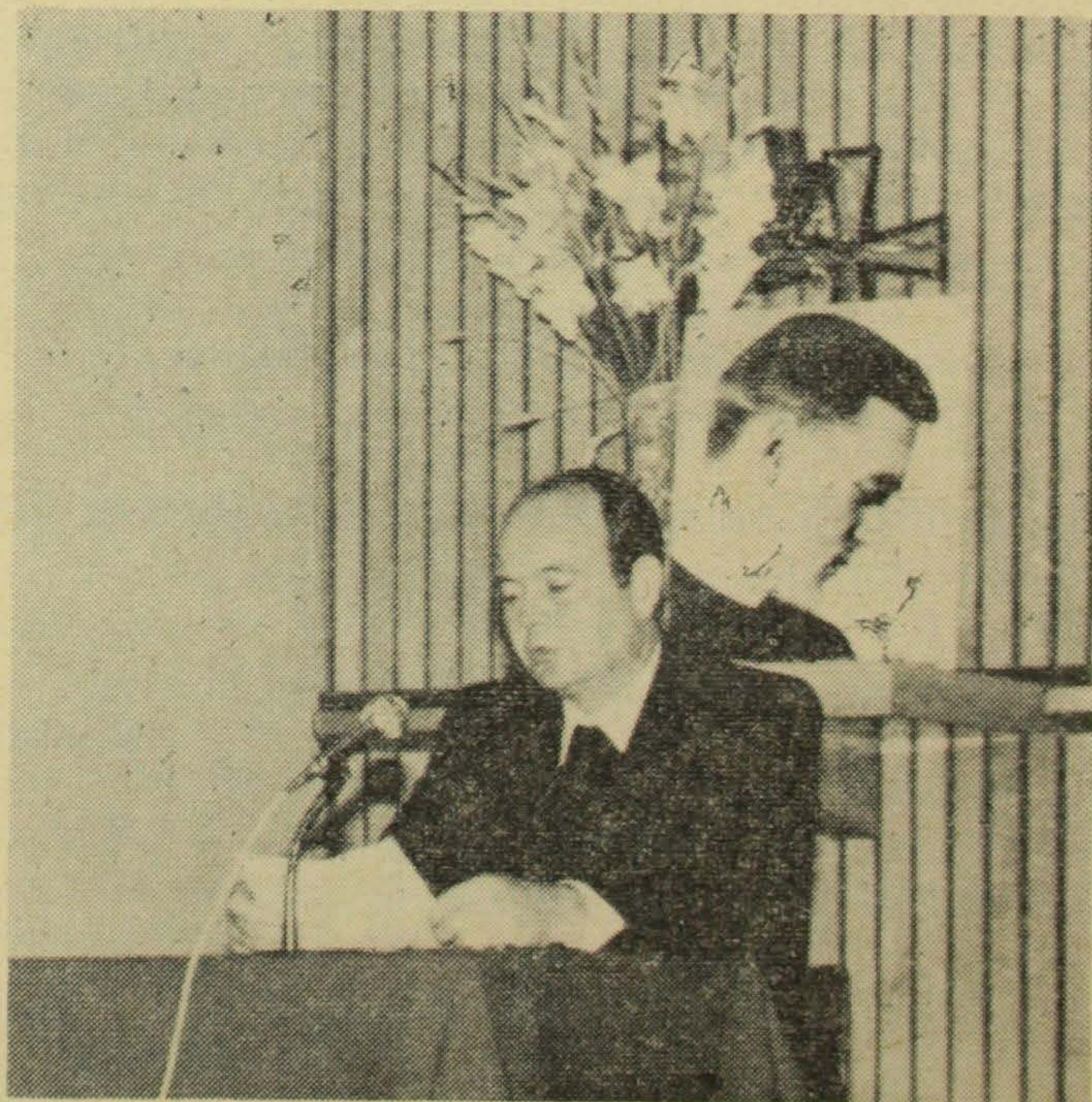
ALEKSA KOKIĆ

PJESNIK BIJELIH
SALAŠA — ZAVIČAJNI PJESNIK

Biografski gledano, Kokićevo životno polazište nije salaš. Rođen je u gradu, u obitelji obrtnika, a ipak su u njegovoj poeziji najprisutniji motivi salaša, polja i salašara, zbog čega se kao njegovo pjesničko polazište treba uzeti salašarsko ozračje. Ta je činjenica izazovna koliko i očita. Što je navelo mladoga čovjeka da, tražeći svoj indentitet, ostavi sjenu tornjeva, crkvenih i političkih i pođe šorovima salaša?

Odgovor ćemo lakše naći ako samo pitanje rasčlanimo na pjesnikovo subjektivno raspoloženje, s jedne strane, i objektivne društvene prilike, u kojima se on našao, s druge strane.

Kao subjekt, A. Kokić je istinski pjesnik, koji ne postavlja uzročno-posljedična pitanja, ali uporno traži smislenost životnih tokova. Iako veoma osjetljiv, nije zatvoren u svoj imaginarni svijet, nego je čovjek upitna i široka pogleda, kojem ne izmiču pojedinosti, ali ga ni ne sprečavaju da traži i nalazi zaokruženost zbivanja.

Marko Vukov

On spada među rijetke sretne ljude, kojima lijepo nije potrebno kao kompenzacija nekog duševnog manjka, niti im je poezija pristojan bijeg iz teške svakidašnjice, nego sami obdareni životom traže ono što je životno da bi ne od njega, nego u njemu rasli i doprinosili njegovu razvoju. Ljepota u Kokićevoj poeziji, pa zato mislim i u njegovoj duši, nije niti idol, a niti roba. Za njega je ona elemenat života, koji nalazi odsjaj u njegovim očima i koji nadahnjuje pjesmu srca.

Za uočavanje objektivne društvene stvarnosti u gradu Subotici za vrijeme Kokićeve djetinjstva i rane mladosti potrebno je uočiti neke povijesne činjenice.

Subotica je u sastavu Austrougarske Monarhije kao slobodni kraljevski grad. Ima svoju samoupravu, gdje narodnjaci imaju ako ne vlast, a ono bar jaki utjecaj. Mađarizacija je snažna i uspješna, ali postoji mogućnost ustavne borbe za narodni identitet i nju vode Pajo Kujundžić, Lajčo Budanović i Blaško Rajić. Rezultati borbe nisu bili adekvatni naporima i veliki dio subotičkih Hrvata se odnario. U krugovima mladih narodnjaka veoma je prisutna želja za ujedinjenjem Južnih Slavena u jednu državu. Kada se svršetkom prvog svjetskog rata Subotica našla u sastavu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, društveni i crkveni život subotičkih Hrvata je postao još raslojeniji. Odnarođeni sloj je njegovao prezir prema novoj stvarnosti, a već ionako udaljen od točkova narodnog života zatvarao se u sebe. Idejom jugoslavenstva nadahnuti ljudi su se brzo uključili u novu društvenu i političku stvarnost i trebalo im je vremena da shvate kako ih politika beogradske vlade odnarođuje kao što je činila peštanska, samo u drugom smjeru. Raspadanje Bunjevačko-šoračke stranke je pokazalo nesrazmjer borbe za i borbe protiv, dok je borba za očuvanje stranke trpjela sve više neuspjeha. Iako nastala iz životne snage i potrebe za nacionalnim identitetom, Bunjevačko-šokačka stranka je, poput većine političkih pokreta, upala u kobnu grešku opiranja programu nenarodnog režima na uštrb razvijanja narodnog života.

U novoj društveno-političkoj stvarnosti kulturna nastojanja subotičkih Hrvata i njeni okviri su bili tek toliko prisutni da budu polazište već osobno oblikovanima, stvaralaštvu Blaška Rajića i biskupa Lajče Budanovića, ali preslabi da nadahnu mlada i za život osjetljiva pjesnika. Uostalom, ono životno što su imali, upućivalo je na izvorni narodni život salašara. Obimom to je mali život, bez institucija kulturne i političke nadgradnje, ali stvarni život narodnog duha u koji se Aleksa Kokić uključio, koliko spontano toliko i svjesno. U mjeri u kojoj se narodni život osjećao u gradu, u toj mjeri je pjesniku blizak i drag, o čemu govori pjesma „Slika rodnog grada u mojoj duši”. Uz nju i pjesma „Posveta” kao i „Pjesma na proljetnom suncu” daju do znanja da je redosljed zavičajnih elemenata u Kokićevoj poeziji bitno

antropocentričan. On je prvo osjetio ljude iz svoga naroda pa tek kroz njih i s njima druge elemente zavičaja.

Toliko se identificirao sa salašarima da obiteljske radosti, koje je doživio kao dijete u gradu i kasnije susrete sa roditeljima, braćom i sestrama smješta u salašarski ambijent (Radostni dan, Salaš sred zelenih njiva, Moji se dive Božanskom čedu).

Poput seljaka je osjetio i kao pjesnik izrazio težinu oranja, nadu sijanja, pogled vreli i poticaj pšenici:

„Pšenice, pšenice draga, ponosu mirisnih njiva,
u te su marnih seljaka uprti pogledi vreli,
jačaj se, pšenice, rasti, u tebi život se skriva,
najljepše cvijeće su ravni: klasovi puni zreli.”

Radostan je nad zrelim žitom kad „...cijela ravnica brončanom vatrom gori” („Dani prije žetve”), ali i tužan zbog uzaludnosti posla, jer osjeća sa svojim salašarima da „dugove namiriti mora, porez platiti teški”. Kome je orao jadnik, kome će sada žeti?

Taj njegov salašar i ne traži odgovor. Pjesnik prati njegov pogled prema kolima, kraj kojih skakuće ždrijebe i tom slikom je možda najbolje izrazio melodiju svoje i uopće bunjevačke duše, u kojoj, unatoč saznanja da „pokraj bogatstva zemlje ljudi siroti žive”, ima snage pronalaziti životne radosti, koje ne mogu oteti strukture, niti zli ljudi.

Kao što je život raznolik i Kokićeva je poezija nadahnuti čas obiteljskim ozračjem gdje osjeća neposrednu snagu života, čas pak u širem vidiku doživljava i reflektira opće dojmove o svom narodu, o neodoljivo radosnim trenucima i o bolnim tokovima stradanja.

Kada posveti pažnju jednom događaju, karakterističnom za njegov zavičaj, izražava ga prisutnošću odgovarajućih elemenata prirode, kao u pjesmi „Tuga našeg šora u ljetno veče” gdje riše za salašara najtužniji događaj, plenidbu imanja:

„Kola su polako pošla, lijepi se crno blato,
ljudi su mahali nijemo, oči su brisale žene,
i dok je graktalo tupo dosadnih gavrana
jato,
pod granjem vrba iz dola krale se večernje
sjene”.

S druge strane, kad je nadahnut prirodom, rijetko kada ne zapaža u njoj i čovjeka. On gleda i osjeća čovjeka u prirodi, a ta ista priroda kao da misli osjeća dušom njegova salašara.

Uronjen u ovo naše i njegovo zavičajno podneblje, osjetio je dinamiku obiteljskog, tok narodnog i prisustvo crkvenog života. Iako su i u njegovim pjesmama kao i u životu oblici prisutni jedni u drugima, mi ćemo im, u svrhu boljeg uočavanja, posvetiti redom pojedinačnu pažnju.

Što se obiteljskog života tiče, Aleksa Kokić je bio sretan čovjek. Osjetio je sigurnost, pažnju i uzajamnu privrženost članova obitelji. Njegova čovječnost nije naučena, još manje namještena, ona je življena još prije probuđene

svijesti. Spoznaja o tome ispunjala ga je radošću i bio je sklon u drugim obiteljima tražiti i vrednovati istu čovječnost. Osjetivši se ne jednom osamljen i nujan, a nesklon njegovati svoju bol, vraća se, makar i sjećanjem, u ozračje obitelji, gdje nalazi smirenje i obnovu snage, vedrije gledanje na život.

Kada suosjeća sa ljudima, koji su u životu sve izgubili, kao što je slučaj sa staricom u pjesmi „Sjećanje u kasno veče”, kad je potrebno ostati čovjek do kraja, onu neophodnu mjeru životne miline i za nju nalazi u sjećanju na njenu premilu nanu i zavičaj.

Svjestan koliko je primio po majčinskoj ljubavi, najtankoćutnije je zadrhtao nad djecom koja nemaju majke i o tome je ostavio dirljivo svjedočansavo u tri pjesme pod zajedničkim naslovom „Tri susreta sa malim beskućnikom”.

Zanemarivanje obiteljskog ozračja i vrijednosti u njemu razvijene, Aleksa Kokić doživljava kao tragediju i pun je želje za mladoga novoga slugu da u duši sačuva svoju obitelj i zavičaj kad kaže:

„Gospodine, ne daj da naš sluga novi
prezre svoju braću,
koja su i dalje ostala kraj pluga,
i ne daj da se u njegovu dušu uvuče
zloća i pokvarenost gradska,
pa makar na njemu bilo novo odijelo
i košulja druga.”

Obitelj je za njega ozračje gdje se istinski živi, voli, tuguje i moli, gdje se ne skrivaju, nego liječe rane. Sve što se u obitelj može uklopiti za njega ima ljepotu, pa makar to bio težak rad, bojazan od nevremena, pa čak i otrpljena nepravda, a sve što razbija ili slabi obiteljsku vezu, za njega je neprihvatljivo.

Nezatvoren u sebe, nije zatvoren ni u svoju obitelj. On traži i nalazi prošireni krug obiteljskog života i pod tim vidom osjeća narod, prvo u užem zavičaju da bi tako osjetio čitav hrvatski narod. O tome nam svjedoče njegove pjesme: Bačka, Subotica, Bunjevka, Ljudi nizine i dr. U njima govori o radosti stvaralaštva, o nacionalnom ponosu, o širini duše, po kojoj njegov narod „vjeruje svakom, ljubi i uvijek se nada. Razumije tuđe i najmanje boli, u čovjeku svakom gleda dobra brata i zato previše strada”. No, Aleksa Kokić ne idealizira svoj narod. Uočava i njegove mane: pijanstvo, psovku, zanemarivanje vjere i neslogu, ali ga ne osuđuje. On je čovjek blagoslovljena pogleda, toliko potrebna njegovu narodu, da se omalovažavan i iskorišćavan, prepozna kao voljena vrijednost u očima svoga pjesnika. Uočava on i potrebu borbe, ali ta borba nikad nije protiv drugoga naroda, nego borba za svoj identitet među drugima narodima. Ne bi se moglo kazati da je u tome bio naivan. Vidio je on dobro da ekonomizirano društvo sa svojim strukturama bez duše guši njegov narod.

Poznavao je on zakonitosti ovoga svijeta i metode svoga naraštaja, ali ih nije prihvatio kao mogućnost afirmacije svoga naroda i svoga

stvaralaštva. Bio je dovoljno pjesnik i dovoljno rodoljub da ne poželi uspon svoga naroda na ljestvici tuđih vrednota.

Unatoč toj čvrstini, može se i treba reći da je bio otvoren prema kulturi drugih naroda. Svjedoči o tome njegova bilježnica sa izborom za njega interesantnih pjesama, kao i prevodilački rad sa češkog, slovačkog, mađarskog i njemačkog jezika.

Raduje činjenica da je kao takav, čvrsto ukorijenjen u svom zavičaju, spontano ušao u kulturne tokove Crkve u Hrvata. Gotovo se i ne osjeća, slikovito rečeno, taj prijelaz preko Dunava kao što se ne osjeća prijelaz iz obiteljskog u širi zavičajni krug. Zadivljuje njegova pjesnička prisutnost u mnoštvu hrvatskih katoličkih novina i časopisa u Zagrebu, Splitu, Sarajevu i Subotici.

Uočavajući Kokićevu izvornost i ukorijenjenost u zavičaju, ne smije se pregledati ni njegova crkvenost. O njemu kao o religioznom pjesniku bilo je dovoljno i znalački rečeno. Ovdje bih samo upozorio koliko je po njegovim pjesmama crkveni život prisutan u obiteljskom i narodnom životu. Prvi njegovi dojmovi o rodnom gradu povezani su sa blagdanskim raspoloženjem duhovskog prijedodneva („Slika rodnog grada u mojoj duši”). Istog duhovskog prijedodneva zapamtio je kraljičke pjesme „koje kriju svu našu tugu i svu našu radost”, („Kraljice su pjevale”). U pjesmi „Nana je za mene molila” prisutni su podjednako elementi obiteljske blizine i doživljaj naroda, ne mnoštva ni mase, nego baš naroda. U pjesmi „Na putu u crkvu” prisutni su svi elementi zavičaja: ljudi u tamnom blagdanskome odijelu, žene u svilenim suknjama i s očenašama u ruci, žuljevite ruke i smirena lica, bijeli salaši i rascvatane zove, beskrajne njive, klasovi dugi, san o žetvi i čavrljanje raspjevanih ptica.

Za Aleksu Kokića Crkva nije moćna institucija, već zajednica poput obitelji, gdje se ona utvrđuje i koju ona oblikuje. Nema u njegovim pjesmama osviješćene Crkve, ali je zato crkveno ozračje obiteljsko i narodno, u koju se sve životno uključuje i koja prima sve vrijednosti da ih osnaži i opet vrati narodu i obitelji. Raspelo i Gospin lik prisutni su u Kokićevim pjesmama, počev od roditeljske kuće pa do prazavičaja u Sinju. To je znak pod kojim se rađa i raste, radi i raduje, trpi i obnavlja. Crkvenost je u Kokićevoj poeziji nedjeljiva od obiteljskog i narodnog života, kao što je duša nedjeljiva od tijela.

Za vrijeme svoga života bio je od književne kritike uvažavan, poslije smrti vrednovan, ali čini mi se suzdržano. Imajući u vidu njegov pristup zavičaju i kroz taj osjećaj prema zavičaju, kad sam čitao kritike o njemu, našao sam priznanje da je bio vrijedan pjesnik. Možda je najviše o njemu rekao Ljubomir Maraković kad je napisao da je bio zaokružen pjesnik.

Iz ove perspektive iz koje sam se ja bavio njegovim pjesmama, usudio bih se reći da nije svjetski pjesnik, ali je veliki pjesnik maloga dijela maloga naroda. Njegova poezija je ne ukras, već životna pjesma Hrvata — Bunjevaca.

Aleksa Kokić, pjesnih bijelih salaša za-
služuje od strane salašara jedno veliko
hvala što ih je gledao svojim pjesničkim i do-
brohotnim očima i o njima rekao ljudsku, du-
boku, istinitu i kršćansku riječ.

Na književnoj večeri nastupilo je nekoliko recitatora

—o—

Prije svakog referata pročitana je po jedna
Aleksina pjesma koja se odnosi na tu temu.

Religioznu pjesmu „Za Tobom čeznem”
pročitao je Lazar Novaković, socijalnu pjesmu
„Tuga našeg šora u ljetno veče” pročitao je
Slavko Večerin, a dvije djevojke su pročitale
pjesme „Obasjane brazde” i „Salaš sred zelenih
njiva”.

ALEKSA KOKIĆ:

OBASJANE BRAZDE

Ravnica miriše blagim jesenskim vjetrom,
duge su njive opet uzorane.
Sjeme zlatnog žita
pada ko tiha proljetna kiša
u brazde mekane i crne,
u brazde obasjane.

Ko dugi uski puteljel
pružaju se brazde cijelom nedoglednom ravnicom,
vijugaju brzim sitnim koracima
i jure kraj grmlja, šuma i križa,
pa se na obzorju iza salašića spoje
s bijelim oblacima.

Gledam razdraganog seljaka kako zrnje baca,
pri tom nešto šapće tiho i nježno,
kad djeca majci govore, takvi su njihovi glasovi.

Voditelj Lazar I. Krmpotić je najavlji-
vao predavanja i predstavio predavače, a poslije
svakog predavanja sa nekoliko toplih riječi o-
svrnuo se na ono što je u referatu naglašeno.

Priredba je imala i glazbeni dodatak: Pri-
je književnih referata Terezija Buljovčić Jegić
otpjevala je skladbu Albe Vidakovića na tekst
Kokićeve pjesme „Cincokrt” (Suncokret) uz
glasovirsku pratnju s. Mirjam Pandžić.

Na kraju poslije svih predavanja na pro-
gramu je bio odlomak kantate Milana Asića
„Zemljo krša, zemljo ravni”, koja je skladana
1971. godine.

Pjevao je ženski zbor, solistica je bila s.
Karmela Kovačević, a uz glasovirsku pratnju
s. Mirjam Pandžić.

To je bio svečani završetak ove komemo-
rativne književne večeri. Dvoranom i daleko
kroz mirno ljetno veče odjekivale su poletne
melodije skladatelja Milana Asića i zanosni sti-
hovi našeg dragog pjesnika Alekse Kokića:

Beskrajna ravnica nije nikada tako lipa
kao u dane litnje kada pšenica zori.

Volimo život drage nam Bačke ravnice,
ona nas ljubavlju vječnom veže i nosi.

Pšenice, pšenice draga, ponose mirisnim
njiva,
jačaj se, pšenice, rasti u tebi život se
skriva.

Odlazeći sa ove izvanredno uspjele kultur-
ne priredbe, bili smo zadovoljni i sretni, jer
smo bili bogatiji za jedan lijep doživljaj. Odl-
zili smo sa dubokom spoznajom da nam je A-
leksa i danas blizak, jer je osjećao ono što mi
osjećamo i volio je ono što i mi volimo. Zato
njegove pjesme treba da i dalje budu prisutne
u našim srcima i u našim mislima kao putokaz
i izvor nadahnuća.

U njegovim očima čita se radost,
on u duhu vidi:
obasjanim brazdama zori žito,
spuštenih glava pjevaju jedri klasovi.

Moja je radost veća i uzvišenija,
moje su riječi toplije i mekše,
za moju sreću i brazde već znadu,
jer one će jednoga sunčanog dana
s klasovima zrelih
dati Kruh bijeli
za Misu mi Mladu...

Ravnica miriše blagim jesenskim vjetrom,
duge su njive opet uzorane.
Sjeme zlatnog žita
pada ko tiha proljetna kiša
u brazde mekane i crne,
u brazde obasjane...

SV. MISA ZADUŠNICA, 17. VIII 1980.

Na dan kada je prije 40 godina umro Aleksa Kokić, održana u nedjelju navečer u subotičkoj katedrali sv. misa zadušnica, koju je služio biskup Matija Zvekanović uz asistenciju, a prisustvovali su rođaci pokojnika i velik broj vjernika.

Kao na svim ostalim primedbama, na sv. misi zadušnici, uz ostalu rodbinu, bile su prisutne Aleksine sesre: Margica i č. s. M. Aleksandra i braća Jakov, Lajčo i Ivan Kokić.

Katedralni zbor „Albe Vidaković” pjevao je misu Albe Vidakovića, pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić, a za orguljama je bio mladi dr Ante Sekulić.

Pod sv. misom otac biskup je odžao propovijed, toplim riječima intoniranu, ganut uspomenom na svog pokojnog gimnazijskog druga i prijatelja.

Služeći se neobjavljenim tekstovima iz Kokićeve ostavštine, otac biskup je govorio o temi:

Svećenički lik Alekse Kokića

Matija Zvekanović:

Svećenički lik Alekse Kokića

Braćo i sestre!

Dragi rođaci pokojnika i svi koji ste ovdje na ovoj zadušnici!

U sv. Evandjelju čitamo: „Niste vi mene sebi izabrali, nego sam ja vas sebi izabrao i odredio vas da idete i rodite rod i da vaš rod ostane...” (Iv. 15, 16.).

Providnost Gospodina nevidljivom, ali sveznajućom rukom vodi, ravna, održava cijeli svemir i sve ono što je u njemu. Providnost, koja stvori čovjeka, nije ni njega ostavila sama. Naprotiv! Stvorio ga je Bog „na svoju sliku, sebi slična, da bude gospodar ribama morskim, pticama nebeskim i stoci — svoj zemlji — i svim gmizavcima što puze po zemlji” kako kaže prva stranica Biblije (Post. 1,26).

Ista Providnost je današnjega dana u 7,30 sati prije četrdeset godina pozvala k sebi na Cetinju i sina našega grada pokojnog Aleksu Kokića.

Uspomenu na to obnovismo ova tri dana. Posebno sinoć na „Književnoj večeri” čuli smo lijepe misli u predavanjima o pokojnom Aleksi kao religioznom, socijalnom pjesniku, te kao pjesniku ljubitelju prirode i zavičajnom pjesniku, ljubitelju svoga kraja i roda. Meni je danas povjeren zadatak, kako ste vidjeli u pozivnicama, da osvijetim svećenički lik Alekse Kokića.

Ovo nije samo dopuna dosadanjih predavanja i svega onoga što je rečeno, nego je misao i stvarnost svećeništva, duboko ukorijenjena u Pokojnikovu srcu, vodila, nadahljivala i krunila sve njegovo djelovanje. Smijem to reći sa potpunom sigurnošću.

On je bio duboko svijestan onoga što čujemo u današnjem Evandjelju: „Niste vi mene sebi izabrali, nego sam ja vas sebi izabrao...” U svijesti i svjetlu toga živio, radio i prešao u naručaj ljubljenoga Učitelja.

Zaista mi je drago što ovo mogu osvjetliti riječima samoga Pokojnika, da nitko ne misli da je to naše zaključivanje iz daleke prošlosti prije četrdeset godina. Poslužit ćemo se njegovim riječima koje do sada još nigdje nisu objavljene.

U tri točke ovoga razgovora želio bih prikazati kako se pokojni Aleksa pripremao, doživio i što je molio Gospodina za budućnost svoga osobnoga svećeništva. Mislim da je to važno upravo sada na ovu obljetnicu objasniti.

1. P r i p r e m a za svećeništvo.

Poslužit ću se izvornim Aleksinim tekstom, koji je napisan sitnim, ali jasnim rukopisom, no bez datuma. Naslov mu je „Na ulazu u svećenište”. Dakle, napisan je svakako u vrijeme pripreme za svećeništvo. Doslovno ovako piše:

— „Ipak je više i veće biti dobar i svet svećenik, nego slavan pjesnik...”

Ove mi je riječi napisala jedna osoba, koja mi poput majke želi ono što je najbolje, koja zna što znači krhka i časovita slava ovoga svijeta, a još više zna što znači biti dobar i svet svećenik.

Duboko mi se u dušu usjekle ove riječi, jednostavne, meke, tople riječi... O njima sam razmišljao kada sam nakon rada u tišini pošao na počinak... O njima sam mislio kada u osvit novoga dana razmišljah o bezgraničnoj ljubavi dobrega Oca i kada sam praćen nevidljivom svitom anđela primio u srce bijelu Hostiju.

Još kao maleno tamnooko dijete, idući s majkom na zornicu (u ovu crkvu sv. Terezije — napomena: M. Zv.) mislio sam na to kako je lijepo i uzvišeno biti svećenik Božji... A onda još nisam pisao pjesme...” —

Čitao sam u jednom članku da je Aleksa osjetio Kristov poziv u petom razredu gimnazije u Subotici, a on kaže: „Još kao maleno dijete idući s majkom na zornicu mislio sam na to kako je lijepo i uzvišeno biti svećenik Božji”.

Dalje Aleksa piše:

— „Najprije sam uz ljubio svojega Isusa darovavši mu sve što sam kao maleno tamnooko dijete imao: čistu dušu, dobro srce i blagi pogled... a tek su onda nadošle pjesme.

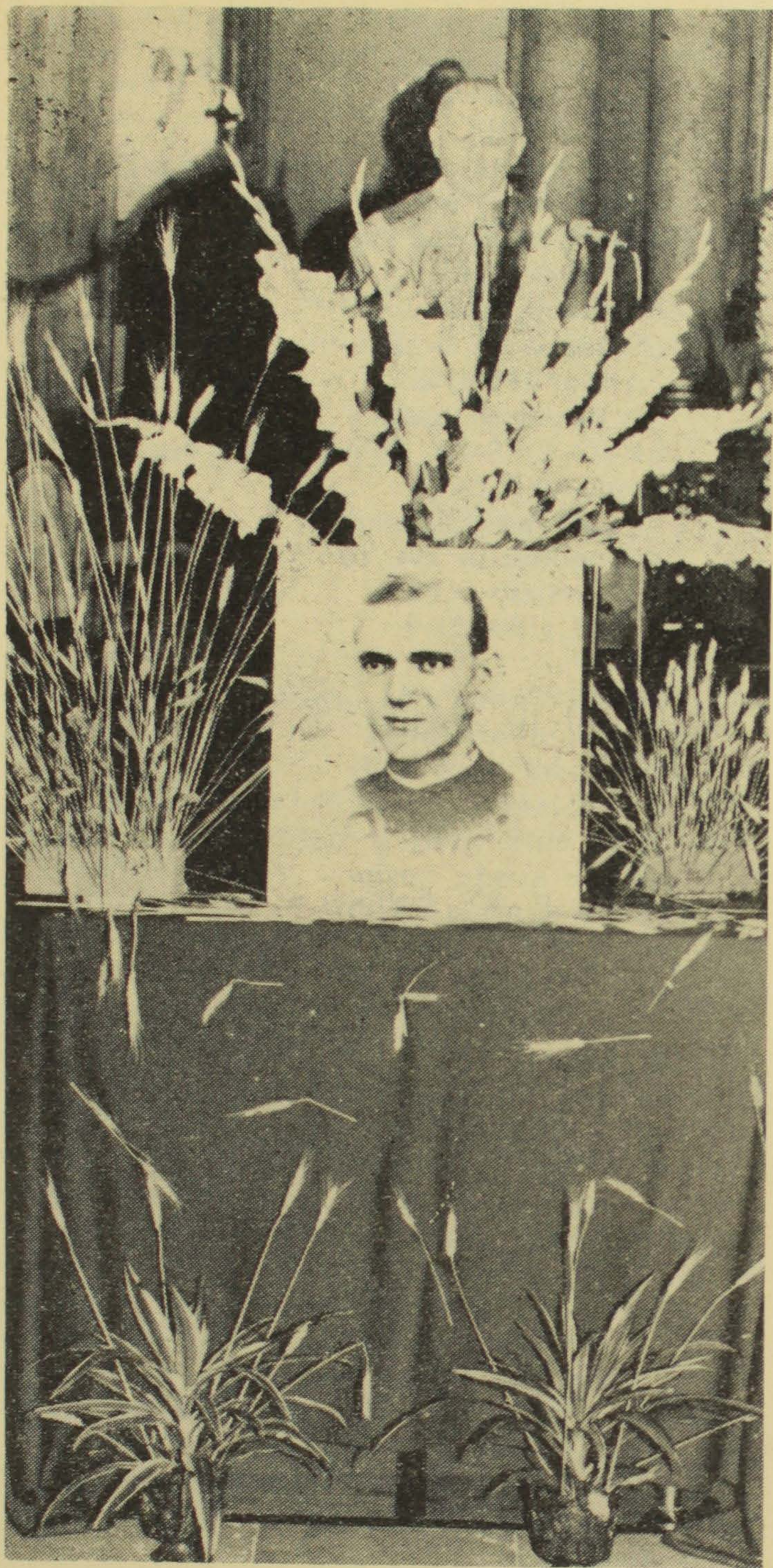
Bože moj, kako li sam bio uzbuđen kada sam napisao svoju prvu pjesmu! Još i sada se sjećam: čitao sam je majci naglas. I ona je pohvalila da je dobra...

To je bila prva i posljednja pjesma, koju sam pred svojom majkom čitao naglas...

Ja sam pošao u sjemenište da se u danima tišine i molitve spremim na službu velikoga Kralja... Na svakom koraku, ko tihi šum dalekih anđeoskih korova pratila me je pjesma...

Ona me prati i danas... danas kada se nalazim na podnožju gore Božje ljubavi — na podnožju svetog žrtvenika...”

„Tko će uzaći na goru Gospodnju, tko će stajati na svetom njezinom mjestu?” — pita se Aleksa i odgovara sa psalmistom:

Biskup Matija Zvekanović govori o svećeničkom liku
A. Kokića

„Onaj, koji je nedužnih ruku i čista srca, koji nije primio uzalud dušu svoju.”

— „Bože moj, — moli se Aleksa — pruži mi ruku pomoćnicu i provedi me na svoju goru. Ako je tvoja volja, uzmi liru iz moje ruke da te u tišini kao zaboravljeni putnik penesem kroz ovaj život... Neka ljudi zaborave na mene i moje pjesme, jer „ipak je više i veće biti dobar i svet svećenik, nego slavan pjesnik...”

A, ako pak, Gospodine, hoćeš da s lirom u ruci stupim u svetište Tvoje, o daj da svaka pjesma i svaki stih zveni samo Tebi i neka ljudi u mojim stihovima vide samo Tebe, Tvoju dobrotu i slavu, a mene neka zaborave, posve zaborave... Jer bolje je biti usamljen i zaboravljen kada se nesmetano i neprestano može pjevati o veličini bezgranične ljubavi Tvoje... Jer jedna jedina žrtva, prinesena u

svetištu Tvojem, vrednija je od svih pjesama, koje sam napisao i koje bih ikada napisao... Zato, Gospodine, ako hoćeš, uzmi liru iz moje ruke...

Da budem poput slijepog guslara, koji će kroz cijeli život pjevati u Tvojem svetištu i bit će slijep za sve cno što je svjetsko, što je daleko od Tebe.

Da budem slijep i Tebi vjeran, a Ti da me vodiš putovima svojim, jer „ipak je više i veće biti dobar i svet svećenik, nego slavan pjesnik...” —

Tako se pokojni Aleksa pripremao za svećeništvo. To je za njega bio najveći zov, dar, poziv Gospodina. Ne žari li, ne probija li svom snagom, veličinom oplemenjena njegova bijela, svijetla duša, blage oči u svim njegovim pjesmama na ovaj ili onaj način!? Nije li to poticaj, zov svim dušama koje su osjetile Gospodinov poziv na potpuno, nepridrživo predanje od najranije mladosti, tokom sazrijevanja do kraja života!?

Da je Aleksa bi takav svjedoče i drugi. Na primer, njegov prefekt u osmom razredu gimnazije u Travniku. o. Josip Badalić, isusovac, koji danas nije mogao biti ovdje. On piše: „Živo ga se sjećam iz onih dana kao veoma čednog, gotovo povučenog mladića, ali uvijek vedra i nasmijana lica, i ozbiljna nastojanja oko svega lijepoga.”

2. D o ž i v l j a j svećeništva

Aleksa je svećeništvo primio u ovoj crkvi prije 43 godine. Na dan svoje Mlade Mise, 11. srpnja 1937. god. napisao je na papir olovkom i bez naslova: zahvalnicu —

— „Dan koji je ispunjen čeznućima cijele mladosti, dan koji je zaokupio svu moju mladenačku dušu, dan o kojem se moglo samo sanjati i iz daleka iščekivati, dan Mlade Mise konačno je osvanuo.

Kao magla pred suncem nestali su časovi teških briga i napora, časovi ozbiljnog rada i studija, i preda mnom se u svoj svojoj sjajnosti ukazao veseli dan, najsretniji dan života.

Bijela je Hostija privukla moje mlado srce. Bijela Hostija neka ga brani kroz cijeli život kao u ovaj dan, dan radosti i sreće.

Hvala dobrome Bogu, koji mi je dao toliko snage i zdravlja da u normalno vrijeme završim svoje nauke.” —

Braćo i sestre!

Nije li ovo izljev duše, koja je doista ljubila Gospodina!? Nije li ovo zahvalni pjev nad ispunjenim čežnjama!?

A poslije Mlade Mise, 11. srpnja 1937. god. na svečanom ručku sa gostima, on kliče pun radosti:

— „Prinesena je prva nekrvna Žrtva, kojom su ispunjeni snovi cijele mladosti, okružene brige i napori kroz duge godine, uslišane usrdne molitve...”

Ono što se kroz duge mladenačke godine moglo tek naslućivati i dušom, punom ufanja u vječnu Dobrotu iščekivati, našlo je svoje konačno ostvarenje u Žrtvi nevinog Jaganjca, u svetištu u kojem bdije Gospodin...

Hvala dobrome Bogu koji me je blagom i sigurnom rukom vodio stazama života i dopustio da stupim u službu Krista Kralja, da postanem član onoga staleža, koji je najdublje brazde uzora na povijesnoj njivi našega naroda." —

To su njegove doslovne riječi, i zahvala za pjesništvo i za njegovu pripadnost onom staležu koji je kao svećenički stalež uzora najdublje brazde na povijesnoj njivi našeg naroda. Dalje Aleksa izriče zahvalnost:

— „Hvala preuzvišenom gospodinu biskupu Lajči Budanoviću, koji je očinskom brigom bdio nad mojim duhovnim i tjelesnim dobrom i iskrenim razumijevanjem potpomagao u teškoćama.

Hvala Vama, dragi roditelji, koji ste iza Boga najviše žrtava doprinijeli da se dovinem do onoga što je bila moja jedina želja. Vaš naporan rad, teške brige i usrdne molitve okrunjene su u svećeničkom blagoslovu Vašeg sina. Bog Vam nije dao bogatstva i zlata, ali Vam je dao ono, što se ni zlatom i srebrom ne može kupiti, dao Vam je dobru djecu i sina svećenika.

Hvala i Vama, draga braćo i sestre, koji ste često otkidali od svoga samo da meni bude olakšan put k oltaru. Neka je topla hvala.

I danas kada je moja duša zaronila u more vječne Ljubavi, ona je sva sretna, jer je našla ono jedino što je usrećuje, jer u njezinoj sreći uživaju svi koji su se okupili u našoj ponosnoj katedrali." —

Braćo i sestre!

To je bila sreća čiste duše, duše potpuno predane Gospodinu, duše bez sumnje u svoj identitet, bez sumnje u svoje polje rada, bez kolebanja da je upravo svećeništvo stalež u kojem vjernim služenjem može zaorati najdublje brazde i na povijesnoj njivi naroda, da može zaorati najdublju brazdu u svakoj duši.

Dobro je da to čujemo mi svećenici i da to čuje Božji narod, nad kojim u jednoj pjesmi Aleksa skoro plače radi ove moralne strane.

3. Kako je gledao na budućnost svoga svećeništva.

Da vidimo kako je Aleksa gledao na budućnost i što je molio od Gospodina za svoje svećeništvo u budućim danima. Opet ću se poslužiti njegovom neobjavljenom pjesmom, koja je sačuvana u izvornom rukopisu, a izriče i najbolje nam osvjetljuje baš ovu misao:

„Ne prosim od Tebe, Isuse dobri,
na stazi moga života
da cvijeće cvate,
moja crna halja sve radosti,
što su tako male
kao što je cvijeće
ostavila je davno,
nego Te molim da samo za Te
i samo za Tebe živim i radim.

Uskrati i radost i utjehu svaku
koja me bude djelila od svega
što je samo Tebi
sveto i milo.

Pusti da mi zloća, pokvarenost ljudska
šibaju tijelo na krvave rane,
samo sve to da me
ne otudi Tebi,
to, Isuse, molim.
Makar ljudi mali i mislili često
da sam nevrijedan
ko prezreno pseto
ko što su Tebe, Tebe Boga svoga,
popljuvali oni,
daj mi uvijek snagu
da podnosim sve to
i u mojem srcu
da Ti slika živi.

Nikad Te neću ni prosi za to
da mi dobro bude
dok sam tako mali
i dok tako malo za Tebe ja radim,
nego ću se uvijek moliti pred Tobom
da Te svuda nosim
kao u danima mladim." —

Braćo i sestre!

Ne pada li svima na um slika vidioca sa Patmosa, sv. Ivana, gdje patmoski vidjelac poziva Anđela Crkve da ga ne ostavi ljubav. I pokojni Aleksa je molio: „da samo za Tebe živim i radim", molio je da Bog „uskrati radost i utjehu svaku" i da se „ne otudi duša moja Tebi, to, Isuse, molim."

Molio je da podnosi teške žaoke, koje primaju od ljudi mnogi svećenici na putu svoga života, i koji su mnoge svećenike srušili. On moli: „Da Te svuda nosim kao u danima mladim".

Iz te tri četiri misli jasno možemo vidjeti Aleksin pogled u budućnost.

Braćo i sestre!

Što da činimo? Ono zašto smo se ovdje skupili da na ovoj sv. misi mi budemo svijesni onoga što je o. Damjan Damjanović, franjevac pisao iz Zagreba. On piše: „I naš je dragi Aleksa bio i kao čovjek, i kao svećenik, i kao pjesnik nadahnut, zaista „anima candida — divna, blistava, nježna svećeničko-pjesnička duša."

Treba se u prvom redu moliti za pokoj duše našeg Alekse. Treba se moliti da svojim zagovorom isprosi divnih, blistavih, nježnih svećeničkih duša od mladosti do smrti. „Da njegov religiozni i mili svećenički lik zahvati mlada srca, osobito svećeničkih pripravnika", kako piše o. Stjepan Peško, isusovac, koji mu je bio profesor u osmom razredu gimnazije u Travniku.

U ovom času nam se nameće pitanje, koje se često čuje: „Zašto si ga, Gospodine, uzeo od nas u najvećem poletu i naponu rada na tako tragičan način u nekoliko dana?"

Niko ne zna puteve Providnosti.

Mi znamo samo to da je Aleksa uzet između nas nekoliko mjeseci prije izbijanja, odnosno proširenja strašnog drugog svjetskog rata i na naše krajeve.

Ne znamo puteve Providnosti Božje.

Ne znamo što bi te strahote njemu nanijele, kako bi se snašao.

Gospodin ga je uzeo, kao što smo čuli ju-

čer prilikom prijenosa njegovih zemnih ostataka, jer je za malo godina ispunio mnogo. Gospodin ga je uzeo da ga njegova mladenačka ljubav ne ostavi i da bude svećenicima, svećeničkim pripravnicima i redovničkim pripravnicima i svakoj duši uzor i putokaz kako se vjerno, ustrajno i postojano ljubi Gospodin; kako se vjerno, ustrajno i postojano održi na snazi poziv Gospodinov.

Meditativna večer, 17. VIII 1980.

Meditativna večer zamišljena je kao vrhunac umjetničkog i duhovnog doživljaja stihova Alekse Kokića, a uz vrhunska glazbena djela u izvođenju umjetnika na orguljama i flauti, i u izvođenju zbora, a sve uz projekciju diapozitiva, koji su pomogli da se uživimo u veliku simboliku umjetnosti.

Na početku je voditelj vlč. Andrija Kopilović pozvao da se saberemo u prisutnosti Gospodina pod svodovima velebne naše katedrale i da u duhu zajedno sa pjesmama Alekse Kokića pođemo u razmatranje najvećeg otajstva Kristovog rođenja i otkupljenja svijeta.

Aleksa Kokić je u svojim pjesmama slijedio najveće blagdane crkvene liturgijske godine:

Advent je zora otkupljenja, a pjesnik Aleksa poziva da pripravimo put Bogu, koji se izjednačuje s čovjekom. Budimo spremni primiti Isusa u liku prosjaka ili u liku djeteta:

„Možda ćete, draga braćo,
tu malu pomoć i neznatnu ljubav
u ovo vrijeme adventsko
iskazati Kristu Gospodinu.”

(„U noći adventskoj”)

Rođenje Kristovo — otajstvo — otajstvo Božića — neicrpna tema svih umjetnosti i umjetnika, bila je nadahnuće i za pjesnika Aleksu:

Isus je najbliži onima koji i sami trpe. Oni su najsretniji kad su kod njegovih jaslca („Seljaci kod jaslca”). Isus govori kako ga nisu primili oni koji su bili oholi, a u pohode su mu došli samo oni koji su bili skromni („Božićne noći mali Isus je govorio”).

Krist je došao da u ljubavi spasi sve ljude. To je misterij križa, a za pjesnika Aleksu je to bijeli križ i bijelo raspelo:

„S bijelog je križa
Isus raskrilio
bijeke probodne ruke
nad procvatim granama voćaka
i nad nama koji Ga
korak po korak slijedimo.”

(Bijelo raspelo”)

Vlč. Andrija Kopilović voditelj »Meditativne večeri«

Mi zagledani u bijeli križ osjećamo da je to životno stablo patnje i sastav našega života, ali i to osjećamo da nas Krist ljubi, a to bijelo raspelo je izvor vjere, pouzdanja i ljubavi:

„Nevidljivom snagom sa neba srca
raspaljuješ.
Nad ljudima, kojima su dani crninom
pokriti,
kojima duša je žedna utjehe, pravde, mira
i vjere,
ljubavlju, Isuse, ljubavlju kraljuješ!”

(„Ti si zavladao svijetom ljubavlju”)

To divno Božje Janje. To tijelo za nas žrtvovano bilo je nadahnuće mnogih umjetnika i našeg pjesnika Alekse, a Amadeus Mozart stvara svoju veličanstvenu pjesmu „Ave Verum”, koju je izveo zbor.

Žrtva na križu nije kraj žrtve ljubavi. Dolazi slava uskrsnuća. Čitava priroda pjeva o ljepoti uskrsnog jutra, a pjesnik Aleksa kliče:

„U klonule duše vratila se radost,
zasjale od sreće
zaplakane oči,
jer čudo se zbililo, od svih drugih veće:
na novi je život uskrsnula Ljubav...”
(„Uskrsla Ljubav”)

Krist je put, istina i život. On je došao da pođemo za njim i zato pođimo za njim, jer „život je lijep s dobrim Isusom” (Kokić). Poput suncokreta okrenimo se prema suncu i učinimo da naša ljubav bude djelotvorna, da donese stostruki plod. Za to nam je potrebna Božja pomoć. Treba nam Bog i mi hoćemo da naš život postane plodno žitno polje.

Zato na kraju iz srca svih prisutnih zazvonila se oduševljena i odlučna pjesma, koju su svi pjevali:

„Hoćemo Boga za Oca svoga...”

Oduševljen pljesak prisutnih na kraju je bio izraz zadovoljstva zbog ugodnog duhovnog i umjetničkog doživljaja, a tome su doprinijeli iskreni stihovi našeg pjesnika Alekse, skladno pjevanje zbora „Albe Vidaković” pod ravnanjem zaslužne s. Mirjam Pandžić, zatim izvođenje pojedinih glazbenih tačaka na orguljama, što je umješno izveo mladi dr Ante Sekulić.

Općem raspoloženju i doživljaju pomogao je svojim tumačenjima vlč. Andrija Kopilović.

Tako je ova meditativna i umjetnička večer bila prava kruna nezaboravnih „Kokićevih dana”.

Poslije završetka ovih nezaboravnih dana želimo zahvaliti biskupu Matiji Zvekanoviću na pomoći i svestranjoj podršci. Zahvaljujemo zagrebačkom pomoćnom biskupu dr Đuri Kokši na stručno-nadahnutom predavanju i svim ostalim predavačima na iskrenim i znanstvenim prikazima Aleksine poezije. Zahvaljujemo svima koji su na bilo koji način pomogli uspjehu ovih kulturnih i komemorativnih priredbi.

Na kraju zahvaljujemo svima koji su se odazvali i svojom prisutnošću uzveličali ove manifestacije i tako doživjeli nezaboravan doživljaj, dekadajući da cijene pjesničko djelo našeg plemenitog pjesnika Alekse.

ALEKSA KOKIĆ:

RADOST MOJE DUŠE

Dušom se mojem razlila radost,
od beskrajne sreće zasjale mi oči
kada sam jedne tihe ljetne noći
u srcu svome osjetio tajnu
da Božje ruke, nevidljive, svete
čuvaju moju svu veselu mladost
kao što mati
štiti svoje dijete...

Od tog časa radost je mojim
zastrujila srcem
toplom i mladim;
od toga časa ja sam uvijek znao
gdje god se krećem i što god ja radim
u Božjim da je sve rukama dobrim.
Na svakom koraku životne mi staze,
po danu, noći, po kiši i vjetru
ruke Božje tople
da me nježno paze.

Od tog sretnog i presretnog časa
iz sveg srca ja ljubim sve više
te ruke blage
koje štite naše
rodne njive, ljude i salaše,
koje polju daju i sunca i kiše,
koje cvijećem sitnim kite ravni gole.
O, te ruke blage ja ljubim sve više,
jer i one mene
mnogo, mnogo vole.

ALEKSA KOKIĆ:

SUBOTICA

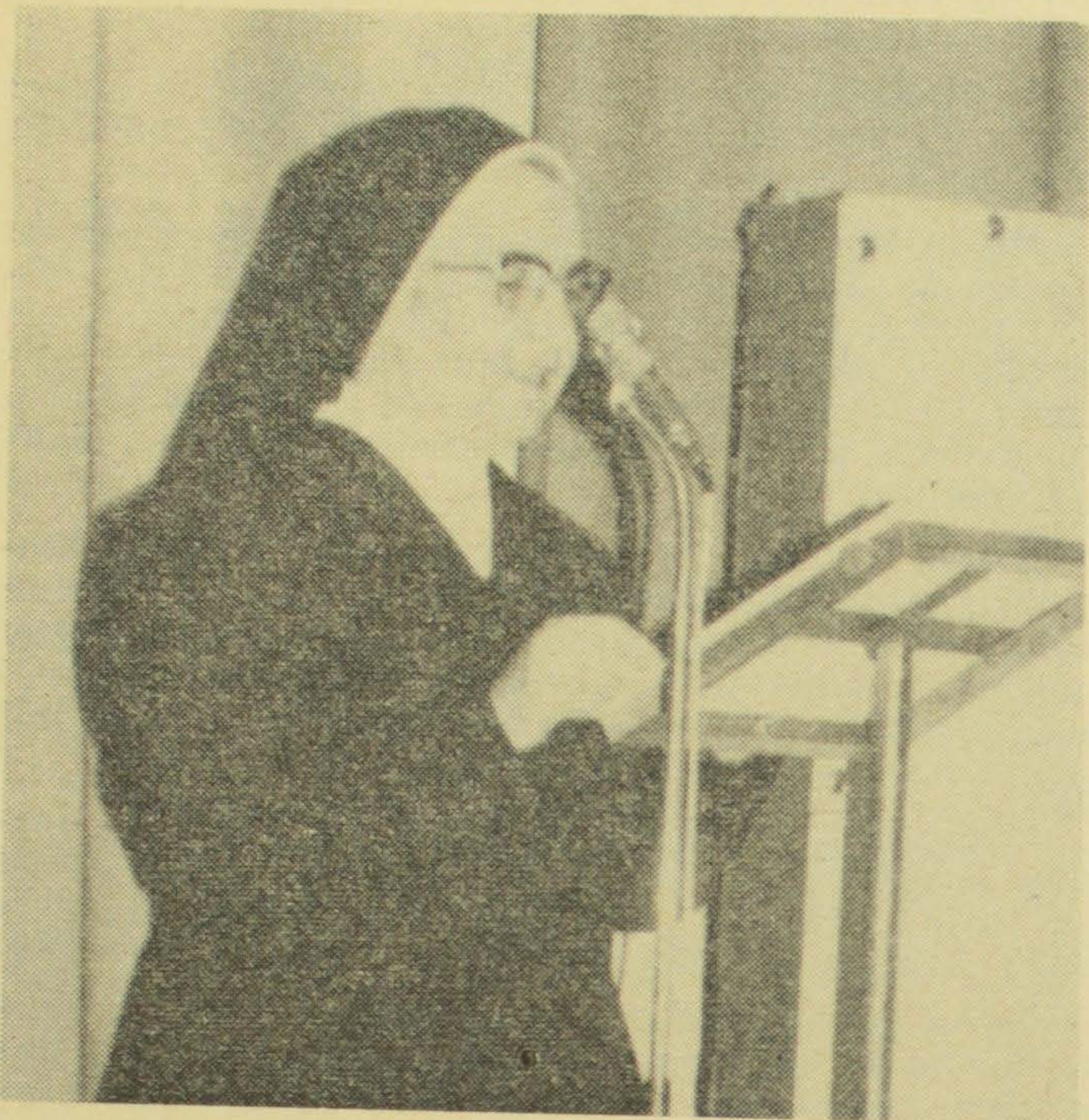
Najlipča si varoš svita,
U zelenju brazda žitni'
Salašima obavita,
Ko s đerdanom zrna sitni'.

S prolića ti sve u cvatu,
Mriše bašče i sokaci,
Liti se u klasja zlatu
Tope žarkog sunca traci.

Kraljica si rodni' njiva,
Ravnice nam draž, lipota,
U tvome se krilu skriva
Radost srca i života.

Najlipča si varoš svita,
Bunjevaca gnjizdo drago,
Dika, srića mladi' lita:
Subotica — moje blago...

PISMA UREDNIŠTVU

s. M. Bogdana Vuković čita pjesmu Anke Petričević:
„Srebrno kasje se njiše”

PJESNIK KOJI JE ZNAO IZRAZITI ONO ŠTO SVI NOSIMO U SRCU

Primila sam pozivnicu za „Kokićeve dane”. Na žalost moram priznati, ne poznajem dovoljno tog našeg dičnog Bunjevca, naime njegove pjesme i uopće njegov književni rad. Nadam se da će sva predavanja koja će se održati za vrijeme „Kokićevih dana” biti štampana i predana široj javnosti, pa ćemo se i mi koji nismo mogli sudjelovati, moći njima okoristiti.

Svakako mi je drago i ponosna sam da imi Bunjevci imamo tako vrijednog pjesnika, koji je znao izraziti ono što svi mi Bunjevci nosimo u srcu: volio je svoj bunjevački narod, svoju bunjevačku nanu, bilo Suboticu i bile salaše, malog običnog čavjeka a nadasve svoje svećeničko zvanje.

Neka nam ovaj naš dični Bunjevac zajedno sa ostalim našim pokojnim velikanima izmoli kod Sve-mogućeg Boga, da naš bunjevački narod ostane vje-ran Bogu i Mariji i svojim lijepim narodnim običa-jima.

s. M. Imakulata Bajić, Rim

SREBRENO KLASJE SE NJIŠE

— U povodu 40. objelnice smrti pjesnika
Alekse Kokića

Opet si došao, brate, na plodne ravnice svoje,
A lik Ti ugledah jutros na onoj planinskoj kōsi,
Kroz šutnju prepoznah zvučne, drhtave šumove Tvoje...
A sav si bio u Suncu, u čistoj okupan rosi.

Opet si došao, brate, da čuješ rođena zvona.
Da li još zvučima istim nad rodnim brazdama zvone,
Da li se sklapaju ruke, dok slazi sutonom Ona...
Da li još s molitvom duše u Božja otajstva rone.

Motrio sav si u Sjaju da li još ognjišta gore,
I da li na njima drhti djedova zavjetni plamen,
Da li se unučad njima za vjeru — krst časti bore...
Da l' je na njihovu čelu Janjeta zaklanog znamen!

Zvao si, tražio mene pogledom djetinjim svojim...
Kroz ovu tišinu tajnu s juga se jecaj mi ozva...
Odjednom duh mi se, brate, s duhom stopio Tvojim;
On rajskih zborova čete na ove ravnice dozva.

Skupa smo molili u noć, a glas Ti zanesen bio:
U njemu harfe nebéske i jeke vječnosti slušah...
I glas moj s Tvojim se zvonkim u jedan uzdisaj slio...
U duši svojoj ja ljubav jedine Ljubavi kušah.

I opet ugledah klasje...; u suncu žita su bila...
Opet se ognjišta pāle i sjajnim plamenom griju,
I opet pod rodnom strehom, mala drhtaju krila...
I zvijezde blistavo srebro na bijele salaše liju.

I vidjeh plodne Ti njive i Tvoje obronke jedre,
I slušah zvonjavu stada, a šuma stoljetna lista;
Mirišu proljeća nova i zore dolaze vedre...
I Križa pobjedni znamen na čelu potomstva blista!...

I hārfā nestaše zvuci... Visinom tišina nastala,
Osjetih kako kroz šutnju još glas Ti molitvom diše...
Pogled Tvoj zvjezdani, čisti nad Tvojom ravnicom
zasta...

I ja kroz suzu tad spazih: Srebrno klasje
se njiše.

S. Marija od Presv. Srca
(Anka Petričević)

BIO SAM IZNENADEN I ODUŠEVLJEN

Želim Vam se još jednom zahvaliti što ste me se sjetili prigodom proslave „Kokićevih dana” u Subotici. Ne bi ste pojmlili koliko ste me obradovali i počastili tim pozivom, i koliko mi je drago što sam sa svima Vama imao prilike sudjelovati u toj proslavi. Ja zbilja jako volim Bačku! Bio sam iznenađen i oduševljen visokim nivoom književne večeri u čast Alekse Kokića. Uživao sam u svim predavanjima. Sva ta predavanja morala bi biti negdje objavljena. Vrlo mi je mnogo stalo da ih i ja dobijem — da mogu još mnogo puta u njima uživati. Molim Vas: kadgod se nešto slično u Bačkoj održavalo, ne zaboravite me.

Matija Nikolin, Vrpolje

ISPRAVAK POPISA BANDAŠA I BANDAŠICA U 8. BR. „BAČKOG KLASJA”

U vezi sa popisom bandaša i bandašica mogu Vam javiti da sam pronašla i za 1922. godinu. Bila je to Đula Prčić i Marko Stipičić. Također je netočno navedeno ime Ive Vojnića Tunića, navedeno je „Ivo Vojnić Purčar”. Također ime „Lajoš Penčić” a treba Lajčo Perčić, očito se radi o tiskarskoj grešci.

Moja sjećanja na pokojnog brata Aleksu

Prigodom 40-te godišnjice njegove smrti

Kad je Aleksa išao u građansku školu, primjetila sam da je pisao pjesmice i slao za „Andeo čuvar”. Uvijek je jako čekao da dođe novi broj toga lista da vidi što mu urednik piše za njegove pjesme.

U ono doba vjeroučitelj je u školi često prikazivao filmove. Aleksa je to jako volio i uvijek rado gledao. Mislím, da je i to mnogo doprinijelo za njegovo svećeničko zvanje. Jednoga dana je tu želju saopćio i roditeljima. Trebalo je položiti neki prijemni ispit da bi mogao poći u Travnik.

U sjemeništu u Travniku napravio je mali oltar kao ručni rad-rezbarjenje. Ja sam sašila oltarnike u više boja, kupila umjetnog cvijeća i poslala mu. Pisao mi je kako su se njegovi kolege tome divili. I on je bio jako zadovoljan.

Vrlo rado je išao na salaš; mi nismo imali svoga salaša, ali je on uvijek išao ujaku na Ludoš koji je imao pravi salaš, pun svega. I komšije su ga često zvali da ide na salaš na Ljutovo.

Najviše se družio sa Albom Vidaković. Sjemeništarci su rado dolazili u našu kuću na ping-pong. Taj sport je Aleksa jako volio. Nikada nije govorio o sebi, napose o svojim pjesmama.

Kod kuće se za sve zanimao, a kad je bio daleko želio je da mu se sve novosti pišu. To sam ja smatrala svojom dužnošću da mu pišem. Aleksa se inače uvijek dopisivao sa svojim prijateljima i od njih jako čekao poštu.

Mi smo saznali da je pjesnik, tek kad je izdao svoju prvu knjigu „Klasovi pjevaju”. Samo nam je kratko rekao da će uskoro izići njegova knjiga. Kad je izišla, svakome od nas je poklonio jednu knjigu sa posvetom. Svi smo bili jako iznenađeni. Pristao je da se knjiga izda samo pod utjecajem i po nagovoru svojih prijatelja.

Naši roditelji i mi djeca govorili smo bunjevački (hrvatski), a znali smo i mađarski. Naime naša starija braća išli su u mađarske škole za vrijeme Austro-Ugarske; u našoj kući stanovala je očeva tetka, udata za Mađara, premda su i oni govorili oba jezika. Komšije su nam bili Mađari i imali puno djece s kojima su se moja braća igrala; i mene je komnšinska djevojka odnijela k sebi na cijeli dan još od malena, pa sam tamo i počela učiti govoriti. To je sve utjecalo da smo naučili mađarski. Ta ista tetka imala je sina franjevca kojemu je redovničko ime bilo Aleksandar. Po njemu je i Aleksa dobio ime, a ja sam dobila redovničko ime po Aleksu.

Biskupa Budanovića je volio i cijenio, a pomalo ga se i bojao. Bilo mu je drago što biskup traži da budu veseli.

Aleksa je jako volio Domovinu i svoj rodni kraj. Teško je reći gdje je radije boravio: u Subotici ili u Zagrebu, premda ga je srce uvijek vuklo Zagrebu.

Volio je i znao lijepo crtati. Osobito je divno crtao krizanteme; sam je izrađivao inicijale za svoje pjesme.

U svom pjesničkom radu suradjivao je i sa ss. Milosrdnicima u Zagrebu. One su mu uglazbile i više njegovih pjesama. Napose tokom pripreve na proslavu 1300-godišnjice pokrštenja Hrvata.

Pomalo smo otkrivali da su ga drugi cijenili kao pjesnika. Sjećam se da ga je posjetio njegov prijatelj Ante Jakšić. Također je jedan Pater iz Travnika došao da vidi Aleksine roditelje i obitelj. U društvu je uvijek bio vedar i raspoložen. Volio se i našaliti, ali grub nikada nije bio.

Kod njega se nije moglo primijetiti da u obitelji nekoga više voli. Sa svima je bio jednako drag i svi smo ga jako volili.

Božić se u našoj obitelji posebno radosno slavio. Kad je Aleksa bio već bogoslov i došao k nama na Božić, igrao bi se s nama mlađima na slami pastira

i pjevao božićne pjesme. Ali nismo mogli dugo pjevati, jer smo digli takvu prašinu, da smo se gušili.

Volio je naše narodne običaje. Jednom su za Uskrs bili u našoj kući svatovi. I Aleksa je bio s nama. Uzeo je bocu od litre, napunio je vodom i zakitio se. Brat Ivan ga je s tamburicom pratio i tako su išli tražiti mene i sestru da nas poliju.

Za Aleksinu Mladu Misu spremali smo se čitavu godinu. Najveći dio brige za to preuzeo je prof. Ivan Malagurski.

Mlada Misa bila je u crkvi sv. Terezije. Povorka je pošla iz „Hrvatskog doma” u Harambašićevoj ulici. U pratnji je bilo puno djevojčica u bjelini a veće djevojke u narodnoj nošnji. Manoduktor je bio Presvijetli Dr. Ferdo Rožić, a kum Ive Prčić. Iza Mise u istoj dvorani priređen je svečani ručak uz veliko slavlje i veselje.

Svi se rado sjećamo 1936. godine i proslave 250-godišnjice dolaska Bunjevaca. Za tu zgodu je Aleksa napisao pjesmu o doseljenu bačkih Hrvata „Za ljepšu budućnost” koja je prigodom proslave recitirana i oduševljeno prihvaćena. Ti dani su i za Aleksu bili lijepi i puni doživljaja, o kojima je rado pričao.

Čini mi se da je iste godine u Zagrebu bila proslava stogodišnjice „Zbora duhovne mladeži”, pa su njih trojica dobili zadatak da napišu o tome „litomontažu”. Njegovo je bilo najbolje i dobio je nagradu.

Za vrijeme ferija Aleksa je često putovao, a najviše na more k Franjevcima. A kasnije išao je i dalje, pa i u inozemstvo. Jednoga ljeta javio mi se kartom iz Bratislave. „Ovdje je lijepo i šteta što vrijeme brzo prolazi. Slovaci su me primili bratski, već su i štampali jednu moju pjesmu u njihovim novinama od 6 kolovoza 1939”. — piše mi ukratko.

Kadgod bi dolazio kući, bio je jako sretan a i mi s njime. Ne sjećam se da je nama recitirao svoje pjesme.

Kad sam ja stupila u samostan u Zagreb, često me je posjećivao sam ili s bratom Ivanom, koji je također živio u Zagrebu. A uvijek je bio raspoložen i spreman sa šale. U mjesecu svibnju Aleksa i njegove kolege sa Šalate dolazili su k nama u samostan držati svibanjske pobožnosti.

Kao mladi svećenik bio je kapelan kod presvijetlog Blaška Rajića. Sjećam se da se je puno smijao, bio je radostan i govorio da će mu to dobro doći, jer će tamo još puno naučiti. Radio je s dječacima u Kat. Organizaciji; igrao se s njima i nastupao u društvenom Domu u Harambašićevoj.

Kad mislim na Aleksu, čini mi se da se on svugdje dobro snašao, i kao bogoslov i kao student i kao svećenik. Njemu je uvijek bilo lijepo. Tako je gledao na život.

Međutim, 1940. godine Aleksa je morao otići u vojsku. I to u Crnu Goru. Bio je ispraćen od svojih prijatelja i obitelji. Kao uvijek, tako je i sada bilo veselje u društvu. Otišao je i javio nam se s puta. Kad je stigao u Cetinje, svima se javio, ali posljednji put.

Ubrzo iza njegove karte stigla je vijest da je teško bolestan. Stariji brat Ivan je odmah otišao u Cetinje, da ga vidi. I vidio ga je. Ali, nažalost, ne živa nego već mrtva izložena u kat. crkvi u Cetinju. Kad je Biskup Budanović primio vijest o smrti, brzojavio je da se Aleksa doneše u Suboticu. To je učinio brat Ivan, koji mu je otišao u posjete.

Vratio se Aleksa u svoju Suboticu, ali ne više živ da nas razveseli, kao što je to uvijek činio, nego nas je našao u velikoj tuzi i žalosti.

Mrtvog Aleksu su dovezli u limenom lijesu s malim prozorčićem. Sjećam se da se je staklo tako zamaglilo, te ga nismo mogli vidjeti. Bio je izložen u Subotičkoj Matici. Sprovod je pošao od Matice, ispred Gradska Kuća prema crkvi sv. Terezije gdje je bila sv. Misa Zadušnica. Iza Mise sprovod je krenuo Somborskim putem prema Bajskom groblju.

Na početku školske godine

PLODOVI ŽIVLJENJA RIJEČI

Početak školske godine, što u stvari na mnogim područjima znači početak jedne radne godine, znači u vjerskom životu početak jedne nove godine najveštanja Riječi. Opet će se na ulaznim vratima naših crkava i kapela pojaviti plakati koji podsjećaju roditelje na tu osnovnu vjersku dužnost svakoga roditelja, sa propovjedaonice će se ovih nedjelja, sa više ili manje umješnosti, govoriti o toj stvarnosti, možda će negdje i zauzetiji vjerenici posjetiti svoje prijatelje sa nakanom da ih upoznaju sa mogućnošću vjerskog odgoja njihove djece... Imam osjećaj da se u svima nama nekako postavlja pitanje zašto toliko naglašavati potrebu katehizacije, evagelizacije i uopće prenošenja vjerskih sadržaja na mlađi naraštaj? Pogotovu, ako se to suzi na suho podavanje nekih stručnih vjerskih pojmova, kako je duhovito primjetio jedan mali petoškolac majci; zar da i po peti put slušam izlaganje o Adamu i Evi? Teškoće bivaju tim teže što mlađi naraštaj, izrastao u vjeri otuđenoj sredini ili barem vjerski ravnodušnošnoj, više ne razumije nekih naših vjerničkih pojmova, i što je još teže, sve je veći broj onih koji i sa tim znanjem ne znaju što bi počeli?

RIJEČ BOŽJA JE PUNA ŽIVOTA

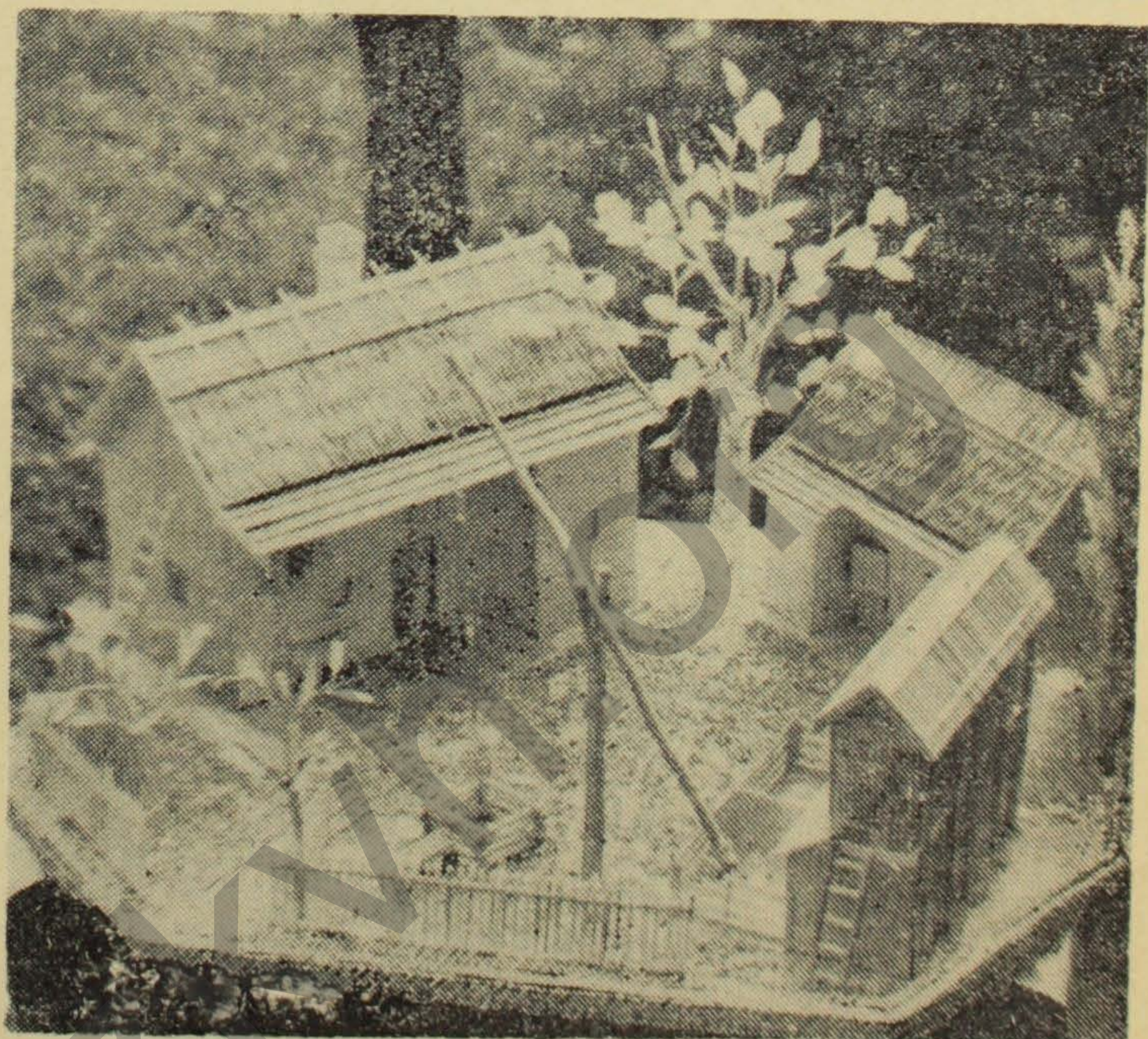
Zato mi se čini da je prvi zadatak svake evangelizacije, da pokaže, najprije svojim vlastitim životom, kako se evandjelje može živjeti i tek tada to iskustvo prenijeti živom riječi, sve ostalo nema šanse da se potvdi u životu. Kako nam u tom poslu pomažu danas živeći karizmatičari. Zar nam jedna Majka Terezija ne pokazuje u svojoj širini, kako ona Isusova riječ; „što god ste učinili jednom od moje najmanje braće” nije neka lijepa rečenica, kojom su se zanosili ljudi prijašnjih vremena, nego da ta ista riječ može do kraja revolucionirati jedan život i donijeti obilje plodova. Zato bi nas ovi redci trebali potaći upravo u tom smislu, da sami otkrijemo jednu po jednu riječ iz Evandjelja, baš time da ih stavljajući u život, osjetimo njihovu životnu snagu i obilje plodova koji se radaju živeći Božju Riječ. Ima se dojam da smo mi suvremeni vjernici, nekako izgubili osjećaj da je Božja Riječ također sakrament, da je Bog u svoju riječ stavio toliko stvaralačke i spasiteljske snage. Ako je Bog svojom riječju stvarao nebesa i savkoliki svemir, ako je Isus snagom svoje riječi tvorio čuda i obraćenja, zar da je ta ista riječ sada toliko izgubila na snazi? Mislím da je jedini problem u tome, što je ona za nas postala jedan lijepi izričaj o kojem se može govoriti, meditirati, pisati učene teološke rasprave, ali ne riječ koja može promijeniti, uzdići, posvetiti naš život. Dotle to je za nas lijek, o kojem vjerujemo da je moćan, ali ga držimo negdje na polici umjesto da ga koristimo i da njegovo djelovanje u nama bude svjedočanstvo o njegovoj djelatnosti.

ŽIVLJENA RIJEČ DONOSI OBILJE PLODOVA

Crkveni oci, biskupi i učitelji prvih stoljeća su nam ostavili brojna svjedočanstva o plodovima življene riječi. Tako npr. sv. Atanazije tumačeći psalme govori, da ništa bolje ne daje duši mogućnost da živi jednim punim životom od Božje Riječi. Ljudi koji žive evandjelje stvaraju oko sebe ozračje života, koji se ne treba dokazivati, i to ne samo veliki sveci, nego jednostavni ljudi, koji trpe iz ljubavi prema Bogu, oni oko sebe zrače jedan život. Življena Riječ nadalje čovjeka oslobađa, od vlastitih misli, osjećaja i htijenja. U srcu u kojem živi Riječ sve postaje drugorazredno. To su uistinu slobodni ljudi. Njih ne mori prošlost ne zabrinjava budućnost. To je obećano onom riječju: „Istina će vas osloboditi” (Iv 8,32) Življena riječ čini nas sretnima. Ta ista riječ nas obraća i popravlja. Ona nas potiče na obraćenje, ona potiče naše prve obraćeničke korake, daje nam ustrajnost u započutom dobru. Nadalje Božja riječ kada ulazi u čovjekov život ona ga časti. „Tko sluša moje riječi, (i provodi ih) taj je već čist” (Iv 15,3) Gdje se živi riječ, cvatu mnoga zvanja, na djevičanstvo, svećeništvo, redovništvo, brak, dapače svatko tko dolazi u kontakt sa živom riječju osjeća se pozvanim da nešto dadne za rast Kraljevstva Božjeg. Ni o jednoj stvari ne svjedoči sveta povjest toliko koliko upravo o ovoj stvari, počev od malog Samuela preko Bogorodice, sve do naših dana. Nemoguće je intimno prijateljevati s Božjom Riječju, a da te ona ne uvuče dublje u Božju avanturu. Ako hoćemo da naši mališani čuju Božji zov onda im dajte u ruke Božju riječ u slici i stripu, a kada odrastu i pisanu Božju riječ i naša Crkva će obilovati zvanjima. Božja nas riječ uči da smo sposobni „vidjeti istinu”. Bistri nam pojmove i stvara u nama zdravi osjećaj za istinu i realno, što nije mala stvar u ovoj sveopćoj babilonskoj pomutnji pojmova i vrijednosti. I još jedan učinak življene riječi, daju nam utjehu, kako to čitamo već i u prvoj knjizi Makabejskoj (Mak 12,9) Toličke utjehe i takve utjehe npr. istine o vječnom životu, da naši pokojnici žive, da nas ljube da su s nama povezani... koliko to utjehe unosi u jedan konkretan slučaj i bezbroj drugih situacija.

To su eto samo neki od učinaka življene Božje Riječ, kako ih nabrajaju stari crkveni oci. To je ono što opravdava zahtjev Crkve, da nas sve i stado i pastire jedna potiče da svom snagom svoje vjerničke duše poniremo u žive virove Božje Riječi. Evo nam velikog zadatka. Kušajmo ostvariti to u svom životu, a plodovi sigurno neće izostati. Ako je to naša vjera, zašto to ne bi postalo i naše iskustvo?

LIK

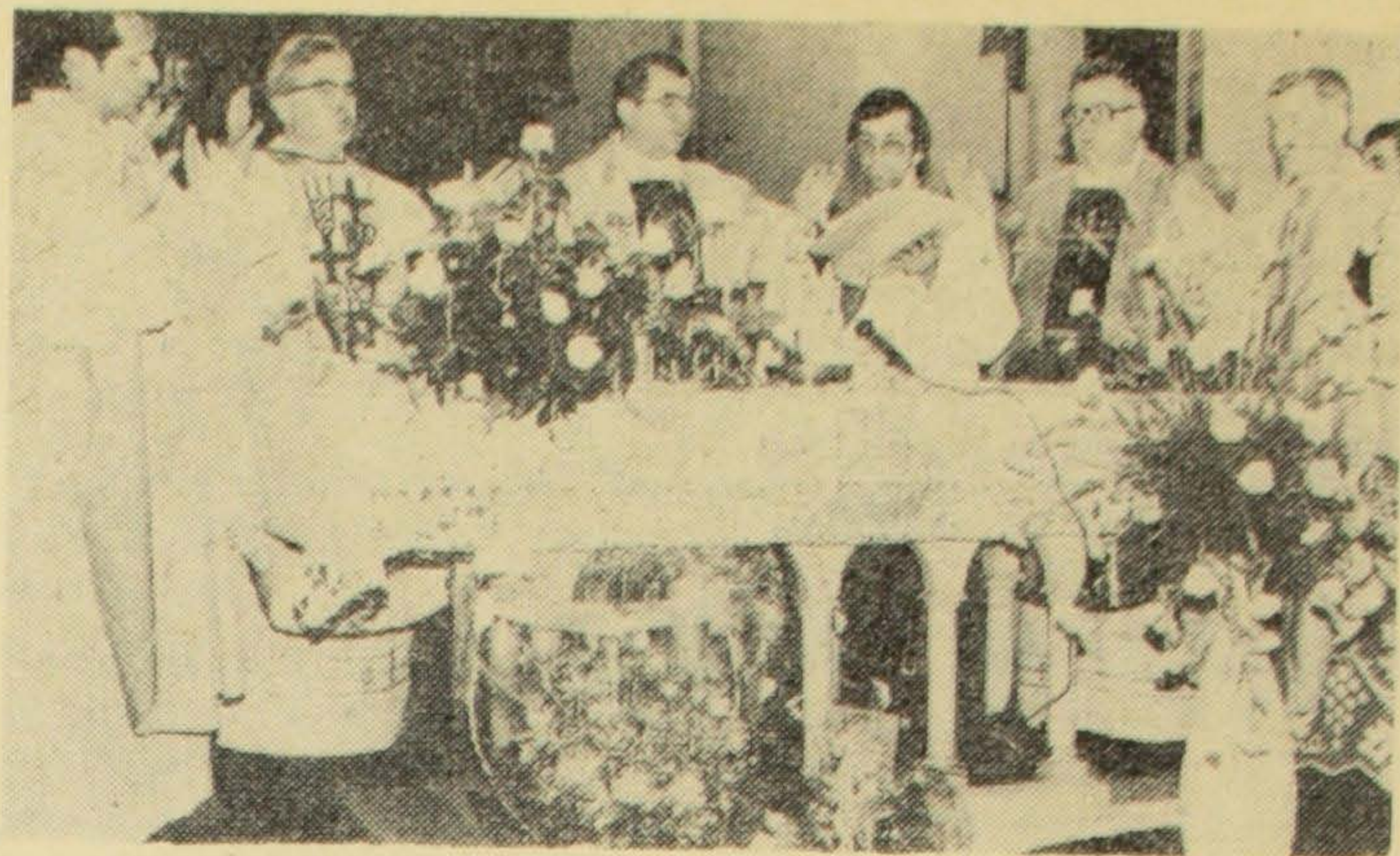

Salaš — umjetnički rad od slame Marije Ivković
Ivandečić i Kate Rogić

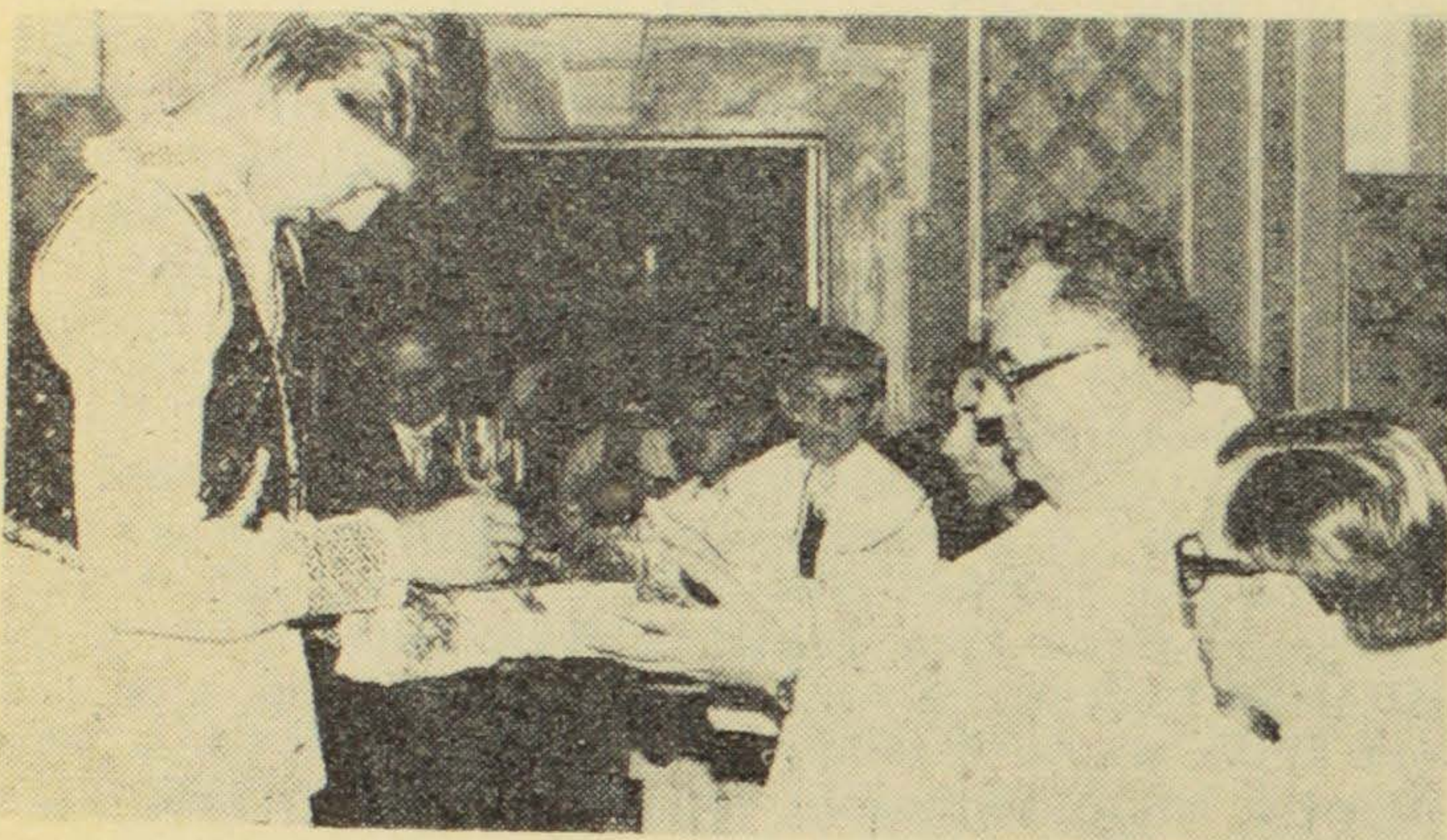
DVA SVEČENIČKA JUBILEJA

Sedmog srpnja u subotičkoj župnoj crkvi sv. Jurja proslavio je dvadeset i pet godina svog svećeničkog služenja g. **BLAŠKO DEKANJ**. U svečanoj koncelebraciji kojoj je predsjedao slavljenik, sudjelovali su svećenici đakovačke, banjalučke i banatske biskupije koji su iste godine bili zaređeni. Na slavlju je propovjedaio Mons. Ćiril Kos, biskup đakovački, nekadanji duhovnik srebrno-misnika. U svojoj je homiliji veoma plastično pokazao odnos između općeg svećeništva svih vjernika, kojega dionici postajemo već samim krštenjem i takozvanog ministerijalnog, hrvatski: službujućeg svećeništva kojega dionici bivaju samo neki, koje Bog na poseban način poziva na svećeničko služnje unutar zajednice vjernika. Na prikazanju mladi su obučeni u narodne nošnje prinijeli darove za misno slavlje ali i darove za slavljenika. Misnom slavlju je prisustvovao i pozdravio slavljenički zbor biskup naše mjesne Crkve Mons. Matija Zvekanović. Na koncu slavlja domaćin slavljenik pozdravio je sve prisutne i zahvalio svima a osobito svojim bližnjim suradnicima. Slavlje se nastavilo banketom u velikoj blagovaoni sjemeništa Paulinum.

Svega tri dana kasnije i Bački Monoštor je bio svjedokom jednog srebrno-misničkog slavlja, naime, njihov župnik g. **IVAN VIZENTANER** također je proslavio dvadesetpet godina svećeničke službe. Centralna točka slavlja bila je svečana koncelebracija slavljenika sa četvoricom svećenika koje je slavljenik vo-

Euharistijsko slavlje u Subotici

Euharistijsko slavlje u Bačkom Monoštoru

SELENČA — OBNOVA POSVETE ŽUPE PRESVETOM SRCU ISUSOVU

Prije 55 godina je msgr Josip Kaich, tadašnji župnik u Selenči posvetio cijelu župsku zajednicu Presvetom Srcu Isusovu. Vjernici su tada uzeli zavjet da će svake godine svetkovinu Srca Isusova proslavljati kao zavjetni blagdan župe i pristupanjem sv. sakramentima pokore i pričesti davati zadovoljštinu Srcu Isusovu za uvrede nanesene tokom godine. Na vjerno održavanje zavjeta su vjernike osim župnika poticali i župniku pastoralno ispomagali sad već pokojni preč. g. Ljudevit Quotidian, tada župnik u Svilojevu i mnp. o. Apolinar Braničković, biv. provincijal i starješina franjevačkog samostana u Subotici.

Ove godine su se vjerni župe pripravili na proslavu pod naslovom „55 godina si naše utočište i nada!“ i svečanim euharistijskim slavljem zahvalili za sve primljene milosti.

Ujedno su toga dana obnovili posvetu svoje župske zajednice Srcu Isusovu. Euharistijsko slavlje je uz koncelebraciju devet svećenika predvodio i obnovu posvete izgovorio preuzv. g. msgr. Matija Zvekanović, mjesni biskup. Prigodnu propovjed o značenju i blagodatima posvete je održao vlč. o. Vit Ušák, slovački salezijanac iz Rima.

Na proslavi ove značajne obljetnice je kao gost učestvovao i vlč. o. Stjepan Polgár, isusovac, misionar u Indiji. U nagovoru vjernicima je iznio neke pojednosti iz svog osobnog života i misionarskog rada i pozvao ih da molitvama i materijalno potpomažu rad misionara. Vjernici su sa pažnjom slušali njegove riječi i predali mu veću svotu novca kao svoj dar i prilog za misije.

dio, kao župnik i doveo do oltara. Od njih su trojica iz Vajske, gde je slavljenik službovao, a jedan iz Monoštora. Najlepši dar slavljenika Crkvi, a oni najlepša pohvala njegovog svećeničkog služenja. U koncelebraciji su sudjelovali još desetak svećenika slavljenikovih prijatelja. Slavlju je prisustvovao i sam mjesni biskup Mons Matija Zvekanović. Homiliju na ovom slavlju održao je g. Gabrijel Crnković, duhovnik našeg sjemeništa Paulinum, koji je svojedobno bio kapelan u Sonti, kad je srebrnomisnik bio mladić i ministrant. Poslije Mise, dvadeset-pet mladića i djevojaka u narodnim nošnjama izveli su prigodni recital, rišući stihom dosadašnji životni put svoga župnika. Recital je bio pripremljen i izveden sa puno umješnosti i ljubavi. Na kraju slavljenik je zahvalio svima i istakao, kako je njegova jedina želja da u svom svećeničkom služenju omili Bogu, a Crkvi i ljudima bude na korist na njihovu putu prema konačnom cilju, prema spasu njihovih duša i proslavi Božjoj. Skromno i intimno slavlje se je nastavilo pod šatorom, gdje se uz svećenike, rodbinu i prijatelje našao crkveni pjevački zbor i pastoralno vijeće župe.

Našim slavljenicima i uredništvo „Bačkog klasja“ iskreno čestita ovaj svećenički jubilej, želeći im da u radu, živoj vjeri i istinskoj ljubavi dočekaju i svoj zlatni jubilej.

SELENČA — EKUMENSKA PROSLAVA 450. OBLJETNICE AUGSBURŠKE VJEROISPOVIJESTI

Povodom 450. obljetnice kako su vodeće osobe Reformacije sastavili a zatim 25. VI. 1530. na državnom saboru u Augsburgu u Njemačkoj u prisunosti cara Karla V pročitali ispovijest vjere koja je od tada poznata pod imenom „Augsburška vjeroispovjest“ i koja je temelj vjerskog naučavanja luteranskih vjerskih zajednica, Slovačke evangelička crkva augsburške vjeroispovjesti u SFRJ je priredila svečano spomen-slavlje u mjesnoj evangeličkoj crkvi u Selenči 11. VI 1980. Slavlje je uz učešće skoro svih svećenika-pastora ove Crkve iz Vojvodine, Hrvatske i Slovenije predvodio preč. g. dr. Juraj Struhárik, biskup te Crkve.

Prigodnu svečanu homiliju je održao preč. g. dr. Ján Michalko, generalni biskup Slovačke evangeličke crkve aug. vjeroispovjesti u Slovačkoj, koji je tih dana boravio u našoj državi kao gost ovdašnje Slov. evang. crkve aug. vjeroispovjesti.

Na ovo spomen-slavlje su bili pozvani i u većem broju učestvovali na njemu i vjernici rim. kat. vjeroispovjesti. Također su bili prisutni i mjesni rim. kat. župnik Mihovil Zolárek, te vlč. g. Stjepan Beretić, župnik iz susjedne župe Bač i vlč. g. Jakob Pfeifer iz susjedne župe Odžaci. Time je spomen-slavlje imalo ekumenski značaj.

VIJESTI

RIJETKI JUBILEJ HRVATSKOG FRANJEVCA U JUDSKOM SVETIŠTU

Na samu svetkovinu apostolskih prvaka Petra i Pavla u poznatom Marijanskom svetištu u Judu (Máriagyüd) u južnoj Ugarskoj proslavio je skromni sin asiškog Siromaha rijetki svećenički jubilej, dijamantni jubilej ili 60 godina svećeničkog služenja u Crkvi. Sin je to naše hrvatske bunjevačke grane iz Tavankuta, o. Kajo-Lajčo Kozma. Slavljenik je onovremeno kao mladić ušao u ugarsku franjevačku provinciju sv. Ivana Kapistranskog. Poslije prvog svjetskog rata kada se je trebalo odlučiti ili prijeći u hrvatsku provinciju ili ostati u Ugarskoj, osjetio je potrebu da ostane u južnoj Ugarskoj i da tamo djeluje među hrvatskim življem, kako u Bajskom trokutu, tako i u ugarskom dije-lu Baranje ispod Pečuha, gdje ima prilično hrvatskog katoličkog življa. Baja, Pečuh, Mo- hač i Jud bile supostaje njegovog dušobrižnič- kog djelovanja. Posljednjih dvadesetak godina je to Bogorodičino svetište u Judu. Izvanredan je to duhovni lik, čija je tiha prisutnost znači- la veliko duhovno blago ovoga svetišta, ne sa- mo za pobožnog namjernika Hrvata, koji bi se htio pomiriti s Bogom i otkriti rane svoje duše slatkim jezikom svoje majke, nego za svakog pokornika, jer su mogli biti sigurni, da će skromnog franjevca uvijek moći naći u ispov- jedaonici, a još više da će sa srcem majke vi- dati rane njihovih srdaca i duša. Jedva da se udaljuje od ispovjedaonice, osim za trenutke nužnoga odmora, kako je to sa zahvalnošću isti- cao mjesni župnik u svom pozdravnom govoru. Ta skromna pojava, pogrbljenog redovnika čiji se glas jedva čuje, to je taj sin naših „bilih sa- laša” o čijoj je veličini toga dana govorila Crkva južne Ugarske, od biskupa iz Pečuha pa do svih govornika koji su se izredali, bilo u hramu, bilo za vrijeme bratske agape, a čini se da je od svih pohvala najveća bila ona, kada je jedan vremešan misnik prišao sa upaljenom svijećom slavljeniku, poljubio ga i stavio svi- jeću preda nj, htijući time reći, da je on to svjetlo. Zato se je u svojoj skromnosti ispriča- vao piscu ovih redaka, da ne uzme sve to jako

Slavljenik o. Kajo Kozma za vrijeme jubilarne sv. mise

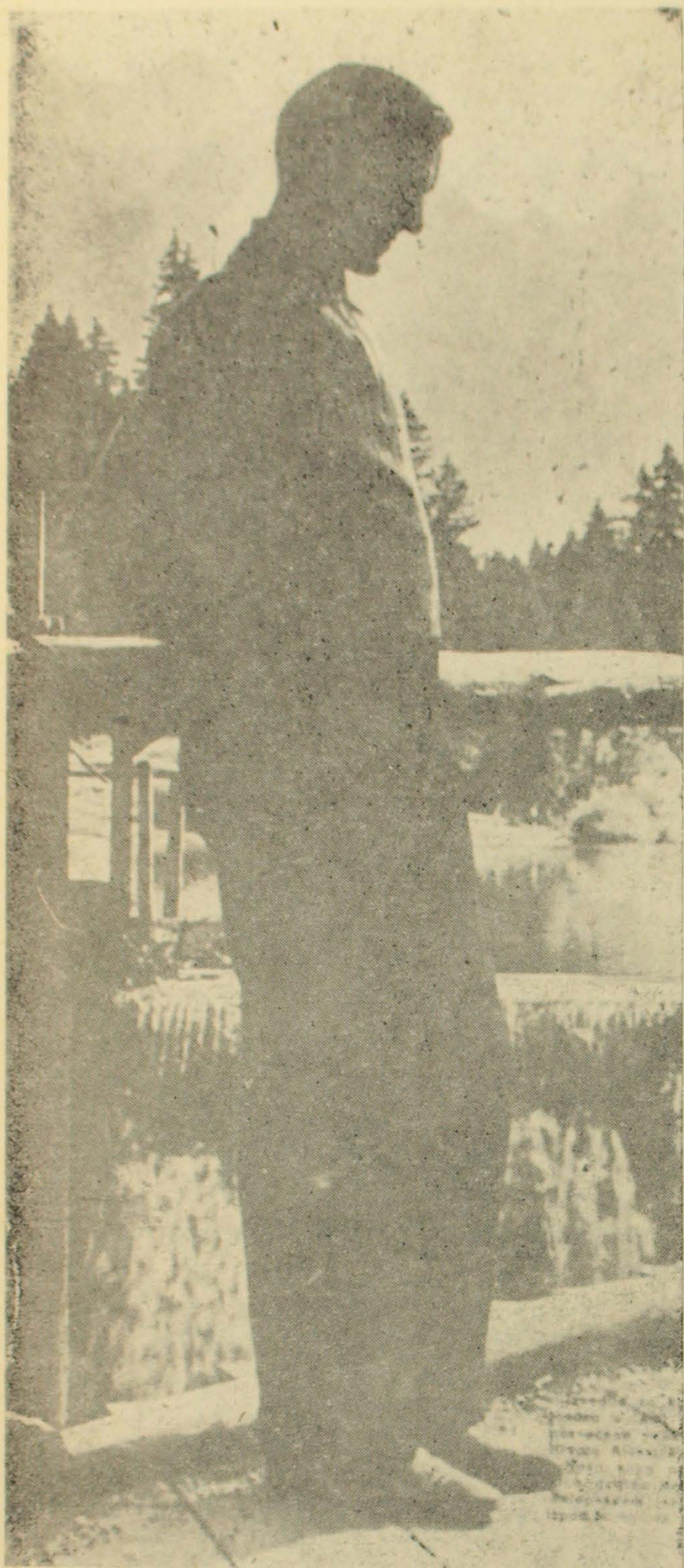
ozbiljno, da ima osjećaj kako ti dobri ljudi po- malo „pretjeruju”. A time je najbolje potvrdio, da braća nisu „pretjerivala”. Toga dana prije podne oko slavljenika okupila se je njegova brojna rodbina iz Tavankuta i Subotice. U 10 sati slavio je Misu na hrvatskom jeziku a pro- povjedaao je dekan i župnik iz obližnjeg hrvat- skog sela Salante Stipo Zagorac, a mađarski je govorio o. Teofil Szita, franjevac iz Esztergo- ma. Naši su hodočasnici obasuli slavljenika svo- jim darovima, a nadasve ljubavlju, tako da su zadivili prisutne. U večernje sate služio je i drugu svećanu Misu dijamantni jubilarac, a da se uopće između tih dvaju slavlja nije odmarao. Na ovom slavlju je govorio o. Blaž Bors, fra- njevac i nekadašnji ministrant slavljenika. Crkvu njegovog rodnog kraja predstavljali su župnik njegovog rodnog kraja Ante Gabrić i glavni urednik „Bačkog klasja” Lazar Ivan Krmpotić. Kako je lijepo pribivati slavlju jed- nog punog života u vrijeme kada se toliko go- vori o krizi svećeništva. Život je uvijek rješe- nje svake krize.

Z. K.

PROŠTENJE NA BUNARIĆU

31. VIII održano je uobičajeno godišnje pro- štenje na našem „Bunariću”. Svetište Majke Božje pokraj Subotice, nama drago i staro a uvijek dovoljno svježe da nas obnovi. Program za hodočasnike je za- počeo u subotu navečer. Služba pokore, sv. krunica, procesija sa svijećama i sv. misa. Divna je bila noć. Tiha i topla puna duha i mističnosti. Vjernika se oku- pilo oko 600—800. Neki su ostali cijelu noć u pjesmi i molitvi. Drugi dan — dan glavnoga proštenja — je osvanuo tmuran i kišovit. Nad gradom se nadvio tmurni oblak i kiša je lijevala u rano jutro. Ipak su ljudi došli na „Bunarić”. U 7 sati kiša je prestala tako da je na misi u 8 sati koju je služio biskup M. Zvekanović na mađarskom jeziku već bilo nekoliko ti-

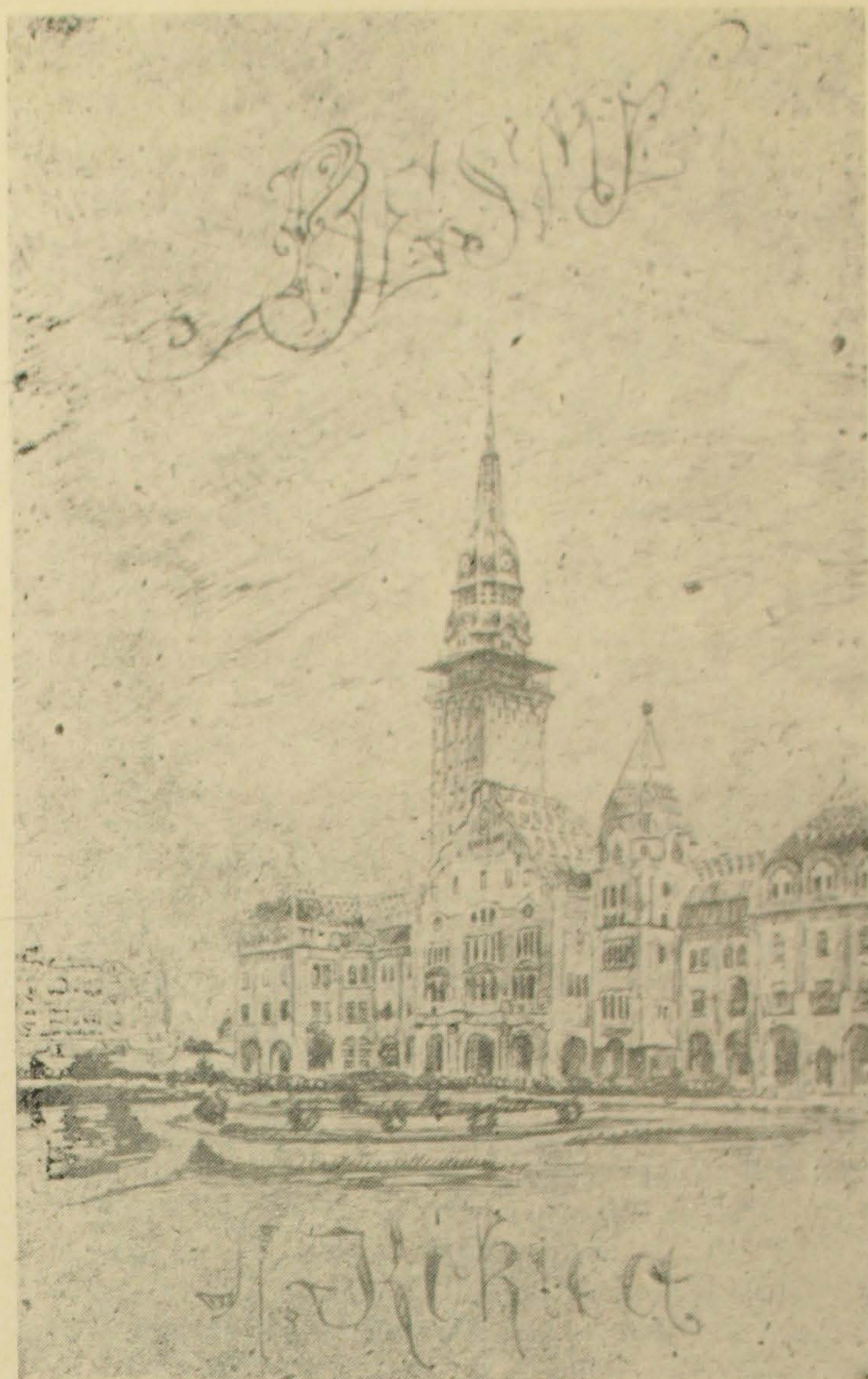
suća vjernika. Velika misa je bila u 10 sati. Misu je služio nadbiskup zadarski Marijan Oblak. On je biskup povjesnoga Nina tako da je dolinom na Bu- nariću odzvonila jeka upravo na godišnjicu Ninskih slavlja. Zanosna riječ Nadbiskupa o poruci iz Nina, o Marijinoj ulozi u povjesti spasenja i razlozima Go- spinih suza oduševila je mnoštvo od nekoliko tisuća ljudi. I oped se na Bunariću molilo i oped ispovjedalo i pričešćivalo, zahvaljivalo i radovalo ponovnim su- sretima. U popodnevnim satima kiša je opet obilno zalijevala Bačke ravnice a Ndbiskup je u zdravici zalijevala Bačke ravnice a Nadbiskup je u zdravici nama i obećao nam da će misliti na nas i u dalekom ali našem Ninu i Zadru.

Aleksa je volio prirodu
jer je duboko doživljavao njene ljepote
i uživao u njenoj harmoniji.

Nastavak sa strane 32

Sprovod je vodio Preuzv. b. Lajčo Budanović uz asistenciju Presvj. Rajića, svih domaćih i stranih svećenika. Sudjelovali su sva katolička društva, vojska uz vojničku glazbu, te masa vjernika. Sjećam se da su bili pravoslavni, židovski i muslimanski svećenici. Došlo je bezbroj Aleksinih prijatelja iz raznih strana, pa i iz Zagreba. Tako i pjesnik Jeronim Korner, koji je spjevao pjesmu mrtvom Aleksi i recitirao kao oproštaj nad otvorenim grobom. Bio je prisutan i franjevački pjesnik Fra Gašpar Bujas, kao i mnogi drugi.

Crtež A. Kokića: naslovna strana bilježnice njegovih pjesama

POSVETA

Mile moje pjesme male,
Spletene u vjenac bajni,
Na krilo ti, mili rode,
Mećem kao spomen trajni.

Kao dokaz neka bude
Vjenac malen i ubavi,
Prema tebi, mili rode,
Moje vjere i ljubavi. (odlomak)

(jedna od prvih Aleksinih pjesama)

Iza sahrane mnogi su došli našoj kući da tješe roditelje. U obitelji je vladala duboka žalost... A plakala je i ravna Bačka za svojim sinom...

Nećemo Te zaboraviti, Aleksa!

Subotica, 1. VIII 1980.

s. Aleksandra Kokić